

Стенографски дневник

НА

4. заседание

Четвъртък, 2 септември 1948 г.

Открито в 15 ч. 30 м.

Председателствувал подпредседателят д-р Георги Атанасов.

Секретари: Първа Димитрова и Ефрем Митев.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.	Стр.
Съобщения:		Говорили: м-р д-р Кирил Драмашев 63
Отпуски. 51		Груди Атанасов 65
Законопроекти. 51, 76		Петър Янчев 67
Оставка на народния представител д-р Ненчо Николаев 76		Атанас Драгиев 69
Дневен ред:		Анастас Петров 70
Законопроекти:		Живко Живков 72
1. За народната просвета (Първо четене) 51		Шакир Пашов 73
		2. За задължително застраховане на държавни и
		обществени имоти против щети от пожар. (Първо
		и второ четене) 78
		Говорил: м-р проф. д-р Иван Стефанов 74
		Дневен ред за следващото заседание 76

Председателствувал д-р Георги Атанасов: (Звъни) Присъствуват необходимото число народни представители. Откривам заседанието.

(Отсъствуват: д-р Александър Георгиев, Александър Петров, Александър Оббов, Али Бекиров, Ангел Бъчваров, Асен Чапкънов, Атанас Николов, Атанас Добревски, Васил Василев, Васил Петков, д-р Васил Ханджиев, Веселин Дашин, Вида Василева, Владимир Димчев, Владимир Поптомов, Георги В. Георгиев, Георги Григоров, Георги Колев, д-р Георги Петков, д-р Георги Славчев, Горан Ангелов, Господин Гочев, Димитър Запрянов, Димитър Греков, Димитър Николов, Димо Атанасов, Дочо Шипков, Жейка Хардалова, Иван Копринков, Иван Станков, Иван Тренчев, Иван Йорданов, д-р Иван Пашов, Израел Майер, Илия Добрев, Коста Лулчев, Костадин Велев, Крум Славов, Крум Рангелов, Крум Милушев, Кръстю Недков, Лалю Ганчев, Людмил Стоянов, Мата Тюрнеджиева, Никола Разлогов, Никола Минчев, Нинко Стефанов, Нисим Исаков, д-р Пенчо Костурков, Петко Търпанов, Петко Пеев, д-р Петър Дерзлиев, Петър Бабаков, Петър Бомбов, Петър Вратков, Петър Запрянов, Петър Панайотов, Раденко Видински, Руска Господинова, Сава Дълбоков, Слави Пушкар, Станю Попов, Стойне Лисийски, Стойно Гяуров, Стоян Паликрушев, Стоян Гюров, Стоян Попов, Стоян Павлов, Тодор Найденов, Тодор Самодумов, Тодор Живков, Христо Пунев, Цанко Маринов, Цветана Киранова, Яна Манева и Янчо Деведжиев)

Председателството е разрешило отпуск на следните народни представители:

Александър Оббов — 2 дена, Ганю Златинов — 1 ден, Димитър Памуков — 5 дни, Ефрем Митев — 2 дена, Илия Добрев — 6 дни, д-р Константин Мичев — 3 дни, Кръстю Недков — 1 ден, Крум Славов — 3 дни, Никола Разлогов — 2 дена, Петър Запрянов — 1 ден, Стойчо Рамков — 2 дена, Стойчо Пашалийски — 1 ден, Янчо Деведжиев — 10 дни.

Съобщавам, че в бюрото на Великото народно събрание са пристъпили следните нови законопроекти:

От Министерството на финансите — законопроект за държавните предприятия.

От същото министерство — законопроект за изменение и допълнение на закона за Държавния застрахователен институт.

От същото министерство — законопроект за застраховане на земеделските култури.

От същото министерство — законопроект за застраховане на домашните животни.

Тези законопроекти са отпечатани и ще се раздадат на народните представители.

Пристъпваме към първа точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за народната просвета.

Моля секретаря да докладва законопроекта.

Секретар Ефрем Митев: (Чете)

МОТИВИ

към законопроекта за народната просвета

Другари и другарки народни представители! Училищното законодателство до 9 септември 1944 г. отразява просветната политика на българската буржоазия през различните етапи на нейното развитие. Основните начала на буржоазната просветна политика са: ограничение достъпа до образованието на децата на народа и възпитание на учащата се младеж в реакционен, шовинистичен дух, отговарящ на противонародните интереси на господстващата класа. Кулминационната точка на тази регресивна просветна политика бе достигната през фашисткия режим, когато идейното затъпяване на младежта се съпровождаше с жестоки преследвания на прогресивните учители и учаци се.

Едно отклонение от този реакционен курс представлява просветната политика на Земеделския съюз през неговото кратко управление, отразена в закона за народната просвета на Ст. Омарчевски от 1921 г. Този закон се характеризира със стремение да се демократизира образованието чрез откриване на основни и педагогически училища и особено чрез разширение задължителността на основното образование включително и за прогимназията. Законът на Омарчевски също обвързва особено вниманието на специалната и професионална подготовка на младежта. Проведе се за пръв път унификация на образованието, като всички професионални училища се поставиха под ведомството на Министерството на народната просвета.

След 9 юни 1923 г. всички реформи на земеделското правителство бяха отменени. За българската просвета настъпи черна нощ.

Едва след 9 септември 1944 г. се създадоха обществено-политически условия за провеждането на една действително прогресивна и демократична просветна политика. Програмата на Отечествения фронт предвижда демократизация на образованието, възпитание в демократичен и прогресивен дух, преустройство на учебното дело на научни основи. Така програма неотклонно се осъществява на дело. Бяха гласувани много закони, отразяващи преустройството на учебното дело от предучилищните учебни заведения до висшите училища включително. Голяма част обаче от фашистките просветни закони и правилници не са отменени и продължават да тормозят развитието на нашето учебно дело. Станалите изменения в статутното и обществено-политическо положение на страната през четиригодишното управление на Отечествения фронт налагат също така съответни изменения и допълнения в нашето училищно законодателство.

В духа на общото наше законодателство, налага се и законът на народната просвета да бъде постигнат и прегледан, като в него се предвидят само основните положения, а всички други се прехвърлят в съответните правилници. По тия причини става необходимо да се създаде нов, цялостен закон за народната

просвета, който да отразява просветната политика на Отечественния фронт, съобразена с тенденциите на стопанското, обществено-политическото и културното развитие на нашата страна.

По-съществени положения в предлагания законопроект за народната просвета са следните:

Съобразявайки се с новия етап в стопанското развитие на страната, законопроектът внася в целите на обучението и задачите да възпитава годни строители на социалистическото общество. От особено голямо значение е създаването на единно ръководство на общото и професионално образование. Досега професионалното образование се намирало под ведомството на 12 министерства. Тази разпокъсаност на ръководството се отразявала крайно пакостно върху организацията на професионалното образование. Липсвало ръководен център за целесъобразно откриване и организиране на професионални училища, липсвало единство в програмите, учебниците, методите, идейното възпитание, както и при подготовката и разпределението на преподавателските кадри. Съгласно предлагания законопроект в бъдеще по-голямата част от професионалните училища ще се ръководят непосредствено от Дирекцията на професионалното образование при Министерството на народната просвета, а всички училища в страната — без висшите — ще се ръководят, инструктират и контролират в педагогическо, идейно-възпитателно и методическо отношение също така от Министерството на народната просвета.

За да се координира дейността на всички учебни заведения в страната и за обсъждане на важни просветни въпроси при Министерския съвет се създава Върховен учебен комитет, с председател министъра на народната просвета и членове министрите на тия министерства, под чието ведомство се намират учебни заведения, както и представители на Националния съвет на Отечествения фронт, на ОРПС, СНМ, СРП, БЖНС.

Премахва се Висшият учебен съвет, като в бъдеще неговата съществена функция ще се извършва от национални конференции, свиквани при нужда от министъра на народната просвета, в състав, съобразен с конкретния дневен ред. Във връзка с учредяването на народните съвети законопроектът съдържа положения, отнасящи се до поддръждането на учителския персонал в основните училища, уреждането на инспектората, откриването и организацията на предучилищните учебни заведения. Народните съвети се задължават да включат в своите планове за строежи на училищни сгради също и постройка на жилища за учителите там, където това е необходимо. Държавата и народните съвети откриват и издържат общежития със столове за приходящи ученици. Предвижда се осемляването на всички училища с парцели не по-малки от два декара за учебни цели. Децата на български граждани могат да се обучават само в народните училища.

Със законопроекта се прави реформа в подготовката на кандидатите за редовни гимназиални учители. Практическата подготовка на бъдещите гимназиални учители ще се включва в четиригодишния университетски курс и ще се провежда по програма, изработена съвместно от Министерството на народната просвета и Комитета за наука, изкуство и култура. По този начин производството на кадри от редовни гимназиални учители се съкращава с една година. При съществуващата днес остра липса на редовни гимназиални учители това е една наложителна мярка.

Допълнен с предвидените в него правилници, предлаганият на вниманието ви законопроект за народната просвета установява широки рамки за прогресивното развитие на нашето учебно дело в служба на плановото стопанство и културно развитие на младата ни Народна република.

Нато имате пред вид горното, моля ви да одобрите предложения законопроект, като го гласувате.

Гр. София, 19 август 1948 г.

Министър на народната просвета: Д-р К. Драмалев.

Владимир Арнаудов (р): Другарю председател! Понеже текстът на законопроекта е известен на народните представители, съгласно правилника, предлагам да не се чете.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има предложение от народния представител Владимир Арнаудов, тъй като законопроектът е известен на народните представители, съгласно правилника, да не се чете целият текст.

Моля ония народни представители, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(ЗАКОНОПРОЕКТ за народната просвета)

Общи положения

Чл. 1. Всички видове и степени общообразователни и професионални училища в Народната република България се намират под ведомството на Министерството на народната просвета, с изключение на висшите учебни заведения и училищата и курсовете под ведомството на Министерството на външните работи, Министерството на вътрешните работи, Министерството на народната отбрана, Министерството на народното здраве, Министерството на земеделието и горите, Министерството на железопътните, автомобилните и водните съобщения, Министерството на пощите, телеграфите и телефоните и на Комитета за наука, изкуство и култура (училище за подготовка на филмови кадри).

Министерството на народната просвета ръководи и надзирава в педагогическо, методическо и идейно-възпитателно отношение училищата и курсовете под което и ведомство да се намират, с изключение на висшите учебни заведения. Тоя надзор се извършва по правилник, изработен от Министерството на народната просвета съвместно със съответното министерство и одобрен от Министерския съвет.

З а б е л е ж к а. Кратковременните курсове за изпълнителни кадри, каквито са курсовете със срок до 12 месеца, както и фабрично-заводските училища, остават административно и финансово под ведомството, при което се откриват.

Чл. 2. Учебните заведения в Народната република България, подведомствени на Министерството на народната просвета, са по вид: общообразователни и професионални, а по реда си в образователната система: а) общообразователните — основни, средни и полувисши; б) професионалните — практически, средни и полувисши.

По предложение на министъра на народната просвета Министерският съвет може да открива, според нуждите, и други видове и степени училища.

Уредбата на всички училища и приемането на ученици в тях става по правилници, одобрени от министъра на народната просвета в съгласие със съответния министър.

Чл. 3. Основното образование в първоначалното училище и прогимназията е задължително и безплатно за всички деца с нормално телесно и умствено развитие, на възраст от 7 до 15 навършени години, чиито родители са български граждани, то се получава в народното основно училище.

Чл. 4. За задоволяване образователните нужди на инородното население в Народната република България и обезпечаване обучението му на неговия майчин език откриват се, със заповед на министъра на народната просвета, според нуждите, съответни народни училища за инородци.

Чл. 5. На български граждани, живущи при родителите си, които имат постоянно местожителство или местослужене извън пределите на Народната република, полученото и признато в съответната чужда държава образование се признава и в Народната република България след надлежна легализация.

Чл. 6. Със специален закон, при условията на взаимност, чуждите дипломатически мисии могат да откриват и поддържат училища изключително за деца на граждани на своята държава, живеещи в Народната република България.

Откритите от чужди дипломатически мисии училища се намират под надзора на Министерството на народната просвета.

Чл. 7. Документите за образование, издадени от чужди училища в или извън пределите на Народната република България, се признават, само ако бъдат надлежно легализирани от Министерството на народната просвета.

Завършилите образованието си в чужди училища и придобили права на редовни учители в чужда държава, при заемане на учителска служба в Народната република България, могат да се признаат, по решение на министъра на народната просвета, за редовни учители за същия вид и степен училище, за което са придобили учителска правоспособност в чуждата държава.

Чл. 8. В народните училища обучението се води: в българските училища — на български език, а в инородните училища — на съответния инороден език и на български език.

Чл. 9. Обучението във всички видове и степени общообразователни и професионални училища и в институтите за подготовка на учителски кадри се води по програми и по учебници и учебни помагала, одобрени от Министерството на народната просвета по правилник, утвърден със заповед на министъра.

В програмата се определят изучаваните учебни предмети, учебните цели, учебната материя и броят на седмичните часове на учащите се.

Чл. 10. Учебната година започва от 5 септември и трае до 4 септември включително следната календарна година, а времетраенето на учебните занятия се определя от министъра на народната просвета.

Чл. 11. Оценяване учебно-възпитателната и извънучилищната работа на учителите, наказването на директори и учители за провинения от служебен характер, както и за противонародни прояви, поддръждането на директорския и учителския персонал във всички видове и степени училища и в институтите за подготовка на учителски кадри и ползуването на директори и учители от отпуск се урежда с правилника за приложението на тоя закон.

Чл. 12. Службата на редовните учители на административно-просветна длъжност в което и да е ведомство се зачита за учителска служба.

Чл. 13. Учителите или служители на друга държавна или държавно-автономна служба, назначени след 15 март включително само за до края на учебната година, получават заплатата до 15 юли с изключение, когато на назначения след 15 март се събира през същата учебна година най-малко 6 месеца прослужено време, смятано до 15 юли. Такова лице получава заплатата до 4 септември включително.

Чл. 14. Броят на платените седмични лекторски часове на учители и други служебни и неслужебни лица се определя с правилника за приложението на тоя закон. В същия правилник се урежда и признаването на часове за извънкласна работа.

Като лекторски се заплащат само онези признати за извънкласна работа часове, които се вземат над предвидения максимален брой седмични часове.

Чл. 15. Лица, които преподават уроци по каквито и да е предмети или специалности, не в народни училища или на частни лица, са длъжни да се снабдят с позволително от Министерството на народната просвета при условията на правилника за приложението на този закон.

Чл. 16. Избирането на места за постройка на училищни сгради, строежът и стопанисването на училищните сгради се урежда с правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

При строежа на училищни сгради, според нуждата, могат да се предвидят и жилищни помещения за директора и учителите, които нямат свои жилища в селището, и за бездомния административен персонал. Нуждата от жилищни помещения се установява от местното профдружество или съответния народен съвет и се преценява от Министерството на народната просвета. Ако то реши към училището да се построят и жилищни помещения, техническата власт не утвърждава строителните планове, докато не бъдат предвидени в тях и разрешените жилищни помещения.

Чл. 17. Оценката на успеха и поведението на учащите се и преминаването им в по-горно отделение и клас, съответно курс, става по правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

За нарушение на училищната дисциплина и за простъпки в училището и извън него на учениците се налагат наказания, а за похвални прояви им се дават награди, при условията на правилника за приложението на този закон.

Чл. 18. На учащи се от народните училища и институтите за подготовка на учителски кадри Министерството на народната просвета отпуска стипендии по правилник, одобрен от Министерския съвет.

Чл. 19. Министерството на народната просвета и народните съвети, при нужда, откриват и издържат общежития със стол при народните училища и институтите за подготовка на учителски кадри.

Учащи се, чиито родители са признати за нуждаещи се от обществено подпомагане, се подпомагат в училището и института с храна, облекло и учебници и се настаняват в общежитията по предходната алинея.

Чл. 20. Министерството на народната просвета упражнява надзор над учебно-възпитателната работа на възпитателите в сиропиталищата.

Чл. 21. При народните училища и институтите за подготовка на учителски кадри се назначават на щатна длъжност или с възнаграждение: във всяко средно училище и във всеки институт при най-малко 300 учащи се и в основните училища, както и в практическите професионални училища, при общ брой на учащите се в селището най-малко 300 и най-много 1500 — по един лекар, по един зъболекар и по една сестра-самарянка. На всеки нови 1.500 учащи се (или част от 1.500) се назначава по един лекар, зъболекар и сестра-самарянка.

В селища, в които няма училищен лекар, службата му се извършва с възнаграждение от участъковите, градските и околийските лекари.

Службата на лекарите и зъболекарите се урежда с правилник, одобрен от министъра на народната просвета, в съгласие с министъра на народното здраве.

Чл. 22. Лица, които са следвали или завършили народни училища, намирайки се в или извън пределите на Народната република България, и са загубили училищните си свидетелства поради случайно събитие или непреодолима сила, ако архивите на съответните училища не съществуват, могат по съдебен ред да установят факта на следването или завършването.

Исковата молба се подава в околийския съд по местожителството на ищеца и се съобщава на Министерството на народната просвета, което, ако намери за нужно, може да направи възражение.

Свидетели могат да бъдат само учители и съученици на ищеца и длъжностни лица при училището, в което е следвал или завършил.

Във основа на влязлото в законна сила съдебно решение на ищеца се издава нужният документ:

а) за основно образование — от отдел (отделение, служба) народна просвета при околийския, съответно приравнения градски народен съвет, и б) за средно и полувисше образование — от Министерството на народната просвета.

Чл. 23. Средните училища и институтите за подготовка на учителски кадри се откриват и закриват с решение на Министерския съвет, по доклад на съответния министър, под ведомството на който се намират същите училища.

Всяко средно училище има свой район, който се определя със заповед на съответния министър, като се взема мнението на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при околийския, съответно приравнения градски народен съвет.

Чл. 24. Учениците в средните училища плащат училищни и изпитни такси.

Освобождаването от такси става при условията на правилника за приложение на този закон.

Чл. 25. Преминаването от един вид средно училище в друг става с приравнителен изпит по правилника за приложението на този закон.

Чл. 26. При Министерския съвет се учредява Върховен комитет по просветата в състав: председател — министърът на народната просвета и членове: министрите, под чиито ведомства има училища и курсове, представител на Министерството на труда и социалните грижи, представител на Националния съвет на Отечествения фронт, председателя на Съюза на работ-

ниците по просветата (СРП), председателя на Съюза на народната младеж (СНМ), представител на Българския женски народен съюз (БЖНС), представител на Върховния комитет за физкултура и спорт и представител на Общия работнически професионален съюз (ОРПС) със задача да обсъжда и дава мнение по въпроси, отнасящи се до всички видове и степени училища в страната и да осигури единство в образователната система.

При нужда, със заповед на министъра на народната просвета, в състава на Върховния учебен комитет могат да се включат временно или постоянно и длъжностни лица — специалисти от различните ведомства.

За работата на Върховния учебен комитет се изработва правилник, одобрен от Министерския съвет.

Чл. 27. Инспекторите на основното образование са органи на Министерството на народната просвета и се назначават и уволняват от министъра, като се вземе мнението на съответния околийски и приравнения градски народен съвет и ОФ-комитета.

ОТДЕЛ А ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДОТДЕЛ А ОСНОВНИ УЧИЛИЩА

Глава I Общи положения

Чл. 28. Основното образование има за цел да даде на децата системни научни знания, да развие у тях полезни навици и сръчност и да положи широка общообразователна основа за по-нататъшно общо и професионално образование, както и да ги възпита в прогресивен демократичен дух, за да станат годни строители на социалистическото общество.

Чл. 29. Основното образование се получава в основното училище, което обхваща: а) детска градина, б) първоначално училище, в) прогимназия.

Обучението в основното училище се води общо за децата от давата пола.

З а б е л е ж к а. За деца с телесни или душевни недостатъци се откриват специални училища, в които обучението се води по особена програма.

Чл. 30. Обучението може да се води у дома само когато се установи от държавна медицинска комисия, че здравното състояние на детето не позволява да посещава училището.

Родители или настойници на такова дете са длъжни да го запишат в началото на учебната година в народно училище и да дадат писмено задължение пред училищната власт, че ще го учат у дома.

В края на всяка учебна година такива деца полагат изпит в народно училище и им се издава свидетелство.

Чл. 31. Всяка година председателят на управата на местния народен съвет е длъжен да състави списък на децата от 7 до 15-годишна възраст и да го изпрати най-късно до края на м. март на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при съответния околийски и приравнения към него градски народен съвет.

Чл. 32. Броят на паралелките в основните училища, както и броят на учениците във всяка паралелка се определя в правилника за приложението на този закон.

Чл. 33. Всяко училище или група от училища се оземлява от поземления фонд при Министерството на земеделието и горите с най-малко два декара земя за уреждане на училищно стопанство или училищна градина.

Чл. 34. За повдигане пробветното равнище на народа Министерството на народната просвета открива, при най-малко 15 ученика, основни училища и курсове за възрастни, с времетраене на учението, определено от министъра.

Когато в едно селище повече от 100 лица желаят да посещават основно училище за възрастни, създава се, според местните условия, самостоятелно основно училище с отделен директор.

Учението в училищата и курсовете за възрастни е безплатно.

З а б е л е ж к а. «Възрастни» по смисъла на този закон са лицата, загубили право да следват основно училище като редовни ученици.

Чл. 35. На следвалите основно училище за възрастни се издават само два вида документи за завършено образование: на завършилите първоначално училище — свидетелство за завършено първоначално образование и на завършилите прогимназия — свидетелство за завършено прогимназиално образование.

Глава II Предучилищно възпитание

Чл. 36. Предучилищното възпитание има за цел да подготви физическото, умствено, нравствено и естетическо развитие на децата от 3 до 7-годишна възраст за постъпване в първоначалното училище и в духа на социализма.

Чл. 37. Предучилищното възпитание се получава в детски градини, които биват четири вида: а) полудневни, б) целодневни, в) седмични, г) сезонни.

Организирането, ръководството и учебно-възпитателният надзор на детските градини се извършва от Министерството на народната просвета и отделите (отделения, служби) народна просвета при народните съвети.

Чл. 38. Детските градини се откриват и издържат от Министерството на труда и социалните грижи, народните съвети, държавните учреждения, предприятия и кооперациите. Откриването става с предварително разрешение на отдела (отделение, служба) народна просвета при околийския, съответно приравнения градски народен съвет, по специален правилник, изработен съвместно от Министерството на народната просвета и Министерството на труда и социалните грижи.

Местните народни съвети са длъжни да предвиждат в градоустройствените планове на селищата подходящи места за строеж на сгради за детски градини. Ако не направят това, извършва го съответната техническа власт при утвърждаване на градоустройствените планове.

При строеж на работнически селища се построяват и сгради за детски градини.

Чл. 39. Учебно-възпитателната работа в детските градини се възлага на специално подготвени лица, завършили институт за детски учители или друг признат от Министерството на народната просвета институт или курс за подготовка на детски учители.

Чл. 40. Родителите плащат за всяко дете в целодневна и седмична детска градина такса.

Родители, признати за нуждаещи се от обществено подпомагане, не плащат такса.

Чл. 41. За учители в сезонни детски градини се назначават лица, завършили специални курсове, както и курсисти от институтите за основни учители.

Чл. 42. Полудневни детски градини се откриват при всяко народно основно училище, ако има най-малко 30 деца на възраст от 5 до 7 години.

В административно отношение полудневната детска градина се намира под управлението на директора на основното училище, при което е открита.

Полудневните детски градини при основните училища се обслужват в здравно-хигиенично отношение от училищния лекар.

Глава III

Първоначални училища

Чл. 43. Обучението в първоначалните училища трае четири години и се води във всяка паралелка от отделен учител.

Чл. 44. В първо отделение на първоначалното училище се приемат деца, навършили 7-годишна възраст на 31 декември.

Деца, които до 31 март на следната календарна година навършат 7-годишна възраст, ако телесно и душевно са добре развити, след медицинския преглед от лекар на държавна служба и представяне на медицинско свидетелство по образец, даден от Министерството на народната просвета, могат да бъдат приети в първо отделение на първоначалното училище с разрешение на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при околийския, съответно приравнения градски народен съвет, по предложение на директора на съответното училище.

Чл. 45. Първоначално училище се открива от народния съвет във всяко селище с най-малко 20 подлежащи на задължително учение деца.

Ако селището е планинско или с повече инородно или иноверско население, този брой е 15.

В гранични селища най-малкият брой деца, при който може да се открие първоначално училище, се определя от председателя на управата на околийския, съответно приравнения градски народен съвет, по доклад на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет.

Чл. 46. Права на редовни първоначални учители имат:

а) заварените от тоя закон като редовни първоначални учители;

б) завършилите висше педагогическо образование;

в) завършилите институт за първоначални учители.

При липса на редовни първоначални учители могат да се назначават в първоначалните училища, до заместване с редовни първоначални: редовни прогимназирани учители, както и лица, завършили общообразователна гимназия.

Чл. 47. Учителите в първоначалните училища преподават задължително от 22 до 26 часа седмично.

Глава IV

Прогимназии

Чл. 48. Обучението в прогимназиите трае три години.

В първи клас се приемат деца, завършили първоначално училище, както и деца, завършили първоначално училище, които са по-възрастни от 15 години, ако не са прекъсвали учението си.

Навършилите 15-годишна възраст, завършили първоначално училище, но прекъсвали учението си по много уважителни причини, се приемат с разрешение на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при околийския, съответно приравнения градски народен съвет, ако не са прекъсвали повече от една година и не са по-възрастни от 16 години.

Чл. 49. Прогимназия или отделен клас на прогимназия се открива във всяко селище, в което има: за I клас най-малко 25, за II клас — 20 и за III клас — 15 подлежащи на задължително учение деца или деца, навършили 15-годишна възраст, но непрекъсвали учението си.

В планински селища, в селища с повече инородно или иноверско население и в гранични селища председателят на управата на околийския, съответно градския народен съвет, по доклад на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет, може да намалява броя на децата за всеки клас с по 5.

Когато броят на децата е под нормата, определена в предходните алинеи, с разрешение на Министерството на народната просвета могат да се откриват слети класове.

Забележка. Министерът на народната просвета определя кои селища са планински и гранични.

Чл. 50. Прогимназията се завършва с изпит за завършване прогимназиално образование, който се произвежда по правилник и програма, одобрени от министъра на народната просвета.

Издържалите тоя изпит получават свидетелство за завършено основно образование.

Чл. 51. Директорите на прогимназии и пълни основни училища преподават задължително при 1 и 2 паралелки — 24 часа седмично, при 3 до 7 паралелки включително — 18 часа седмично, при 8 до 12 паралелки включително — 14 часа седмично, при 13 до 18 паралелки включително — 10 часа седмично и над 18 паралелки — 6 часа седмично.

Учителите в прогимназиите по I и II група предмети преподават задължително от 22 до 24 часа седмично, а тези по техническите предмети — от 24 до 26 часа седмично.

Чл. 52. Права на редовни прогимназиални учители имат:

а) заварените от тоя закон като редовни прогимназиални учители;

б) завършилите институт за прогимназиални учители;

в) завършилите историко-филологическия или природо-математически факултет, както и завършилите висше училище за физическа култура и съответните отдели за подготовка на учители в Музикалната и Художествената академии;

г) редовните първоначални учители, издържали нарочен държавен изпит за прогимназиални учители по специален правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

При липса на редовни прогимназиални учители в прогимназиите могат да бъдат назначени като нередовни до заместване с редовни прогимназиални учители:

а) редовни първоначални учители;

б) завършили общообразователна гимназия.

Забележка. Лица със средно или институтско образование, завършили специален държавен курс за учители по руски език в прогимназия, полагат държавен изпит по руски език по особена програма, след като са преподавали същия език като учители на щатна длъжност, независимо от броя на часовете, или като лектори с най-малко 12 часа седмично поне: лицата със средно образование — две учебни години, а лицата с институтско образование — една учебна година. Те придобиват права на редовни прогимназиални учители по руски език.

Глава V

Училища за деца с телесни или душевни недостатъци

Чл. 53. Училищата за деца с телесни или душевни недостатъци са:

а) училища за глухонemi деца; б) училища за слепи деца; в) училища за бавно развиващи се деца; г) училища за морално застрашени деца.

В училищата за глухонemi се приемат и слухонemi и тежко чуващи деца.

Министерството на народната просвета може да открива и издържа училища за деца и с други телесни или душевни недостатъци.

Към училищата за деца с телесни или душевни недостатъци се създават общежития, учебни работилници и стопанства.

При всяко училище, освен при училищата за морално застрашени деца, има и детска градина.

Чл. 54. Курсът на училището за деца с телесни или душевни недостатъци се завършва с изпит за завършено прогимназиално образование, който се произвежда по правилник и програма, одобрени от министъра на народната просвета.

Чл. 55. Учителите в училищата за деца с телесни или душевни недостатъци са: а) учители-специалисти: преподаватели и възпитатели; б) учители-практиканти.

Придобиването права на учител-специалист (преподавател и възпитател) става по правилника за приложението на тоя закон.

Чл. 56. Учителите-преподаватели преподават задължително в отделение от 20 до 24 часа седмично, а учителите-възпитатели — 4 часа седмично.

Директорите в училищата за глухонemi и за слепи деца преподават 6 часа седмично.

Помощник-директор се назначава в училище с 8 и повече паралелки. Помощник-директорът преподава в отделение 12 часа седмично.

Правата и задълженията на директори, помощник-директори, учители-специалисти и учители-практиканти, както и на административния персонал в училищата за деца с телесни или душевни недостатъци се определят с правилника за приложението на тоя закон. Същият правилник урежда и правото на ползуване с жилище, отопление, осветление, храна и пр.

Чл. 57. В училищата за деца с телесни или душевни недостатъци лекар и сестри-самарянки се назначават при най-малко 60 ученика.

а) Училища за глухонemi деца

Чл. 58. Целта на училищата за глухонemi деца е да развият у глухонemите, слухонemите и тежко чуващите деца словесен говор и чрез него да им дадат образование и възпитание, а така също и подготовка за усвояване на професия.

Училищата за глухонemi деца са особен вид основни училища с 9-годишен курс.

Завършилите курса на училището имат право да продължат образованието си в професионални училища.

Чл. 59. За учители-практиканти се назначават лица с учителска правоспособност.

б) Училища за слепи деца

Чл. 60. Училищата за слепи деца дават на учащите се възможност при техния недостатък обучение, възпитание и професионална подготовка.

В училищата за слепи деца има два отдела: общообразователен и професионален.

Професионалният отдел има подотдели, които се определят от министъра на народната просвета.

Времетраенето на учението в училищата за слепи деца е: в общообразователния отдел — 7 години и в професионалния отдел — 3 години.

Чл. 61. Завършилите седмия курс на училището за слепи деца могат да продължат образованието си в средни общообразователни и професионални училища.

Чл. 62. Слепи, придобили учителска правоспособност, могат да бъдат назначени в училища за слепи деца като учители-практиканти.

в) Училища за бавно развиващи се деца

Чл. 63. Училищата за бавно развиващи се деца дават на учащите се възможност при техните недостатъци образование и възпитание и ги подготвят за усвояване на подходяща професия.

Училищата за бавно развиващи се деца са особен вид основни училища с 10-годишен курс.

Чл. 64. В училищата за бавно развиващи се деца се назначава специалист за изправяне говорните недостатъци на учениците.

г) Училища за морално застрашени деца

Чл. 65. Училищата за морално застрашени деца се откриват за деца, който са изложени на нравствена поквара поради това, че са лишени от нормална семейна възпитателна среда или независимо от това проявяват склонности, с които влияят отрицателно върху другарите си.

Училищата за морално застрашени деца са отделни за момчета и за момичета.

Курсът на учението е 7-годишен.

ПОДОТДЕЛ Б СРЕДНИ УЧИЛИЩА

Глава I

Общи положения

Чл. 66. Средното общо образование има за цел да даде на учащите се системни научни знания и сръчности, необходими за подготовката им като средни кадри, както и достатъчна основа за следване във висши учебни заведения, да ги възпита в прогресивен демократичен дух, за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество, и да развие у тях научен обществено-политически мироглед.

Чл. 67. Средното общо образование се получава в гимназии.

Гимназиите са:

- а) мъжки, девически и смесени;
- б) пълни и непълни (само с IV и V клас).

За да могат работници и селскостопански работници, заети през деня в производството или учреждението, да получат средно общо образование, Министерството на народната просвета открива вечерни гимназии.

Чл. 68. За гимназиите се изработва съответен правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Глава II

Управление

Чл. 69. Всяка гимназия се управлява от директор със съдействието на помощник-директор, ако има такъв, и на учителския съвет.

Директорът и помощник-директорът се назначават със заповед на министъра на народната просвета.

Чл. 70. Директорите на гимназии с повече от 15 паралелки преподават задължително от 2 до 4 часа седмично.

Директорите на гимназии, които имат до 15 паралелки включително, преподават задължително, както следва: в гимназии до 10 паралелки включително — от 6 до 8 часа седмично и в гимназии от 11 до 15 паралелки включително — от 4 до 6 часа седмично.

В гимназии с 18 и повече паралелки се назначава помощник-директор, който преподава от 6 до 8 часа седмично.

Чл. 71. Ако вечерната гимназия има до 150 ученика, тя се поставя под управлението и ръководството на директора, съответно помощник-директора на дневната гимназия, а ако броят на учениците надминава 150, вечерната гимназия се обособява в отделно средно училище със свой директор и персонал.

Глава III

Учение и ученици

Чл. 72. Курсът на учението в гимназиите е четири години.

Чл. 73. Броят на паралелките в една гимназия и броят на учениците в паралелки се определя всяка учебна година, съгласно плана за подготовка на кадри.

Чл. 74. За ученици в гимназиите се приемат завършили прогимназиално образование.

Чл. 75. Лица, които желаят да завършат някой клас на гимназия като частни ученици, могат да държат годишен изпит в края на учебната година в една сесия за един или два класа поотделно и последователно.

Чл. 76. След завършване с успех последния клас на гимназията учениците полагат зрелостен изпит пред изпитна комисия, по правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Само издържалите зрелостния изпит се ползват с правото да следват в по-горна степен училища.

При завършване на вечерна гимназия със зрелостен изпит на учащите се се издава свидетелство за завършено средно общо образование, равностойно на свидетелството за зрялост от дневните гимназии.

На ученици, завършили с успех последния клас на гимназията, ако след явяване на зрелостен изпит не го издържат, както и на такива, които не желаят да държат зрелостен изпит, се издава свидетелство за завършен VII клас, което им дава право да заемат държавна, държавно-автономна или обществена служба, за която се изисква средно образование, без право да следват в по-горна степен училища.

Глава IV

Учители

Чл. 77. За редовен учител в гимназия се назначава лице, което отговаря, освен на условията в закона за държавните служители, още и на следните условия:

а) да е завършило средно училище със зрелостен изпит, съответно със свидетелство за завършен курс, признат за средно образование, и историко-филологическия или природоматематическия факултет на български държавен университет или съответни факултети на университет в чужбина или друго висше училище, в което се изучават научните, художествените и практическите дисциплини, предвидени в програмата на гимназиите. От диплома за завършено висше образование да се вижда, че лицето е следвало и полагало изпит както по първата си специалност, така и по една втора или по желание и трета специалност, като по втората и третата специалност да е следвало също във висше училище и да е положило там съответните изпити.

б) да е издържало държавен изпит за учителска правоспособност.

Чл. 78. Практическата подготовка на студентите-кандидати за учители в гимназии се включва в курса на учението и се преминава със завършването на висшето образование по програма, изработена съвместно от Министерството на народната просвета и Комитета за наука, изкуство и култура.

Практиката се провежда в образцови гимназии, по правилник, одобрен от министъра на народната просвета и председателя на Комитета за наука, изкуство и култура.

След завършването на подготовката кандидатите за учители се явяват на държавен изпит по правилника за приложението на този закон.

Лицата, които са издържали държавен изпит, се определят за редовни гимназиални учители със заповед на министъра на народната просвета и получават свидетелство за учителска правоспособност.

Забележка. Завършилите висше образование в чужбина задължително учителствуват поне една учебна година, която им се признава за подготовка.

Чл. 79. Учителите в гимназиите преподават задължително: а) по математика, стенография и езиките — от 18 до 20 часа седмично; б) по техническите предмети — от 22 до 24 часа седмично; в) по останалите учебни предмети — от 20 до 22 часа седмично.

Учителите в образцовите гимназии преподават задължително от 14 до 16 часа седмично, а ръководителите на специалности — от 12 до 14 часа седмично.

Редовни гимназиални учители по предмети, по които няма достатъчен брой часове по програмата на гимназиите, могат да полагат държавен изпит по руски език като трета специалност, ако са завършили с успех специален държавен курс по руски език.

Чл. 80. За редовни учители в гимназии по руски език могат да се назначават и лица със средно образование, завършили с изпит специален държавен курс по руски език, учителствували на платна длъжност независимо от броя на часовете, или като лектори с най-малко 12 часа седмично поне една учебна година по руски език и издържали държавен изпит.

До държавен изпит могат да се допускат и лица със средно образование, получено в СССР или в руски учебни заведения извън пределите на СССР, ако са учителствували на платна длъжност, независимо от броя на часовете, или като лектори с най-малко 12 часа седмично поне две учебни години по руски език.

Чл. 81. Учителите в образцовите гимназии се назначават от министъра на народната просвета след състезателен изпит, който се произвежда по правилник, одобрен от министъра.

ОТДЕЛ Б

ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 82. Министерството на народната просвета съвместно със съответното министерство се занимава с въпроси за майсторска и техническа практика и компетентност, включително и признаването им, само на завършили училища, които са под неговото ведомство.

Чл. 83. Със съдействието на съответните министерства и предприятия, за по-правилното обучение в професионалните училища, освен необходимите учебни помагала, лаборатории, кабинети, училищни музеи, сбирки и други, се създават и образцови работилници, ателиета, учебни фабрики, училищни стопанства, образцови кантори и други институти за целесъобразно водене на учебния производствен процес, ръководени от учители-специалисти или от нарочно назначени външни лица-специалисти, подпомагани от необходимия технически и помощен персонал.

При нужда учрежденията и предприятията улесняват професионалните училища, като допускат за целите на учебния производствен процес да се ползват от собствената им материална и техническа база, както и от наличния им персонал, без това да пречи на пряката им работа и на производството.

Чл. 84. Управлението на професионалните училища и държавните индустриални обединения сключват ежегодно и предварително договори за настаняване на работа по съответната специалност завършилите тия училища.

ПОДОТДЕЛ А

ПРАКТИЧЕСКИ ПРОФЕСИОНАЛНИ УЧИЛИЩА И КУРСОВЕ

Глава I

Промислено-технически училища

Чл. 85. Целта на промислено-техническите училища е да подготвят младежи от двата пола като квалифицирани работници в народното стопанство с основни теоретични и практически знания по съответната специалност и трудови навики, да им дадат научен обществено-политически мироглед и ги възпитат в духа на социализма.

Чл. 86. Промислено-техническите училища са:

- а) фабрично-заводски;
- б) практическо-промислени.

Те са: мъжки, девически и смесени и се откриват: а) фабрично-заводските при държавните и кооперативни предприятия, в които има добри условия за обучение, и б) практическо-промислените — самостоятелно с добре уредени работилници.

Чл. 87. Курсът на обучението в промислено-техническите училища трае с оглед на специалността от една до три години. Учението във фабрично-заводските училища е безплатно.

Учениците във фабрично-заводските училища при държавните и кооперативни предприятия се ползват и с безплатно жилище, храна, облекло, обувки и учебни помагала.

Издръжката на учениците във фабрично-заводските училища се поема от държавата или от съответното предприятие, при които са открити тези училища.

Чл. 88. Обучението в промислено-техническите училища е теоретично и практическо.

Теоретическото обучение обхваща общообразователните предмети и теорията на съответната специалност.

Чл. 89. В промислено-техническите училища се приемат младежи от двата пола със завършено основно образование.

Всеки ученик при постъпване във фабрично-заводско училище подписва декларация, приподписвана и от родител или настойника, че след завършването на училището или на по-горна степен училище по специалността ще бъде поне толкова години на разположение на съответното министерство, колкото е траял курсът на учението.

Ученици, неустойли на поетите задължения, заплащат на държавата съответно изразходваните суми за тяхната издръжка, със следващата се законна лихва.

Чл. 90. Всяка учебна година се завършва с изпит по преподаваната учебна материя, а последната година — с изпит за завършен курс, който се произвежда по правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Завършилите курса на промислено-техническото училище имат следните права:

- а) право на работник-специалист от съответния разред, по правилник, одобрен от министъра на народната просвета;
- б) право, след едногодишна практика по специалността, да се явят на практическите майсторски изпит.

Завършилите промислено-технически училища имат четвъртокласно, петокласно или шестокласно образование по специалността, според това дали курсът на учението е една, две или три години.

Получилите практическо професионално образование по специалността имат право да следват в средно професионално училище от същия вид, след като издържат съответния предварителен изпит.

Чл. 91. За всеки вид промислено-технически училища се изработва отделен правилник, в който се определя и особената цел на училището, както и времетраенето на курса на учението.

Глава II

Допълнителни промислено-занаятчийски училища

Чл. 92. Целта на допълнителните промислено-занаятчийски училища е да дадат теоретически знания и да допълнят и разширят практическите знания на заетите в по-важните отрасли на промислено-занаятчийското производство младежи от двата пола, с оглед да се повиши тяхната квалификация, да им дадат научен обществено-политически мироглед и ги възпитат в духа на социализма.

Чл. 93. Допълнителните промислено-занаятчийски училища са: мъжки, девически и смесени.

Те се откриват и закриват със заповед на министъра на народната просвета.

Допълнителните промислено-занаятчийски училища се откриват като самостоятелни учебни заведения в свои помещения и с уредени стопанства, работилници, лаборатории и кабинети. Те могат временно да се откриват и при други училища и да използват техните помещения, работилници, стопанства и учебни помагала.

Чл. 94. Обучението в допълнителните промислено-занаятчийски училища е задължително и безплатно за всички младежи от двата пола със завършено основно образование, които са заети в по-важните отрасли на промислено-занаятчийското производство, не по-възрастни от 21 години, ако не са завършили някое професионално училище или гимназия.

По-възрастните от 21 години следват в допълнителни промислено-занаятчийски училища по желание.

В кои отрасли на промислено-занаятчийското производство е задължително обучението в допълнителни промислено-занаятчийски училища се определя с правилник, одобрен от министъра на народната просвета, в съгласие със съответния министър.

Чл. 95. Курсът на учението в допълнителните промислено-занаятчийски училища е от две до три години, с оглед на специалността, и се определя от министъра на народната просвета.

Глухонemi или слепи ученици, по решение на учителския съвет, се освобождават само от изучаването на задължителните теоретически предмети.

Чл. 96. Курсът на учението се завършва с теоретически и практически изпит.

Завършилите с успех допълнително промислено-занаятчийско училище имат петокласно образование по специалността, ако курсът на учението е двегодишен, съответно шестокласно, ако курсът на учението е тригодишен, и придобиват право на работник II разред, а след едногодишна практика по специалността могат да се явят на изпит за майсторска правоспособност. Те могат да следват в средни професионални училища от същия вид, след като издържат предварителен изпит.

До майсторски изпит не се допускат лица, които не са завършили съответно допълнително промислено-занаятчийско училище, ако в селището, в което работят, има такова училище.

Майсторските изпити се произвеждат по правилник, изработен от Министерството на народната просвета съвместно със съответното министерство.

Чл. 97. За всеки вид допълнително промислено-занаятчийско училище се изработва правилник, в който се определя и особената цел на училището.

Глава III

Професионални курсове

Чл. 98. Професионалните курсове имат за цел в кратък срок да запознаят работниците с основните научни и технически постижения по специалността им.

Професионалните курсове се откриват, според нуждите и местните условия, от Министерството на труда и социалните грижи и други министерства — за квалификация, преквалификация и повишаване на квалификацията, по програма, одобрена от Министерството на народната просвета.

Ръководителите и лекторите в професионалните курсове се назначават от учреждениято или организацията, при която се открива курсът, с предварителното одобрение на Министерството на народната просвета.

Чл. 99. Професионалните курсове са безплатни и се издържат, според естеството на курса, от съответното учреждение или предприятие, което ги открива.

ПОДОТДЕЛ Б

СРЕДНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ УЧИЛИЩА

Глава I

Общи положения

Чл. 100. Средното професионално образование има за цел да подготви добре обучени средни ръководни и изпълнителни кадри за всички отрасли на плановото стопанство, предимно за обществени предприятия, и културата, да даде на учащите се необходимите теоретични и практически знания, сръчност и трудови навики за упражняване и ръководене на съответна професия, както и да ги подготви за следване във висши специални училища, да ги възпита в прогресивен демократичен дух, за да бъдат годни да изразжат социалистическото общество, и да развие у тях научен обществено-политически мироглед.

Чл. 101. Средното професионално образование се получава в средни професионални училища или чрез заочно следване в тях.

Следните професионални училища са:

- а) мъжки, девически и смесени;
- б) пълни и непълни.

За да могат работници, заети през деня в производството, да получат средно професионално образование, Министерството на народната просвета открива вечерни средни професионални училища.

Забележка. Задочно следване може да се разреши само на лица, заети в производството, и то по тяхната или сходна на нея специалност. Организирането и провеждането на задочното следване се урежда с правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Чл. 102. За завършилите средно общо образование могат да се откриват професионални училища с времетраене на учението според нуждите. В тези училища учащите се обучават по съответните специални предмети и практика.

Чл. 103. За средните професионални училища се изработват съответни правилници, одобрени от министъра на народната просвета.

В тези правилници се определя продължителността на обучението и особената цел на всеки вид средно професионално училище.

Глава II

Управление

Чл. 104. Всяко средно професионално училище се управлява от директор със съдействието на помощник-директор, ако има такъв, на учителски съвет и на ръководителите на работилници, ателиета, стопанства и други.

Средните музикални и художествени училища се управляват от директор със съдействието на преподавателски съвет, художествен съвет и съвети на специалистите.

Чл. 105. Директорите на средни професионални училища с повече от 10 паралелки заедно с работилниците, съответно стопанствата над 1000 декара, преподават задължително от 2 до 4 часа седмично.

Директорите на средни професионални училища, които имат до 10 паралелки включително заедно с работилниците, съответно стопанствата над 1000 декара, преподават задължително, както следва: в училища, които имат до 5 паралелки включително — от 6 до 8 часа седмично, а в училища от 6 до 10 паралелки включително — от 4 до 6 часа седмично.

В някои видове средни професионални училища, определени със заповед на министъра на народната просвета, с 10 и повече паралелки, се назначава помощник-директор, който преподава от 6 до 8 часа седмично.

Чл. 106. Ако вечерното средно професионално училище има до 100 ученика, то се поставя под управлението и ръководството на директора, съответно помощник-директора на дневното средно професионално училище, а ако броят на учениците надминава 100, вечерното средно професионално училище се обособява в отделно средно училище със свой директор и персонал.

Глава III

Учение и ученици

Чл. 107. Курсът на учението в средните професионални училища е не повече от пет години, в зависимост от специалността.

Чл. 108. Броят на учениците във всеки вид средно професионално училище, разпределението им по паралелки, както и определянето броя на учениците в паралелка става всяка учебна година съгласно плана за подготовка на кадри.

Чл. 109. В средните професионални училища се приемат:

а) в средните музикални и средни художествени училища — редовни и извънредни ученици, издържали приемен състезателен изпит;

б) в останалите средни професионални училища — само редовни ученици със завършено най-малко основно образование.

Лица, които заемат платна държавна, държавно-автономна и платена обществена служба или участват като изпълнители в народни драматични, оперни и оперетни театри, държавни симфонични оркестри и колективи за музикална или художествена самодейност при учреждения или организации, както и тези, които следват в друго училище или са ръководители на художествени колективи, се приемат в средни музикални, съответно средни художествени училища само като извънредни ученици.

Във вечерните средни професионални училища се изисква лицата да имат и най-малко едногодишна практика по специалността си, а така също да са заети в производството по същата или сходна специалност, която се изучава в училището.

Забележка. Учащите се във вечерни средни професионални училища се освобождават последната учебна година от работа в производството и им се отпуска стипендия за завършване на образованието, ако са ударници или отличници.

Чл. 110. Ученици от наличния клас, показали в края на учебната година слаб успех по практика или по три и повече предмети, а във вечерните средни професионални училища — по практика и по два и повече предмети, губят право да следват съответния вид средно професионално училище.

Чл. 111. Лица, които желаят да завършат като частни ученици някой клас на средно музикално училище, съответно I,

II и III клас на средно художествено училище, могат да държат годишен изпит в една сесия за един или два класа последователно.

Чл. 112. Завършилите успешно последния клас на средно професионално училище се допускат до зрелостен изпит, който се произвежда както по общообразователните, така и по специалните предмети, по съответни правилници, одобрени от министъра на народната просвета.

Издържалите зрелостен изпит получават свидетелство за завършено средно професионално образование от съответния вид и могат да продължават образованието си в институт за учители в професионални училища, ако са изслужили редовната си военна или трудова служба, или във висши учебни заведения по специалността си, с предпочитание при постъпване във факултети, съответни на специалността им.

Завършилите средно професионално училище със свидетелството за зрялост имат право да заемат държавна, държавно-автономна или обществена служба, за която се изисква съответно средно професионално образование, както и право на техническа практика.

Забележка. Свидетелство за зрялост от вечерно средно професионално училище е равносложно на свидетелството за зрялост от дневно средно професионално училище.

Глава IV

Учители

Чл. 113. За редовен учител в средно професионално училище се назначава лице, което отговаря освен условията в закона за държавните служители, още и на едно от следните условия:

а) да е завършило висше специално училище от вида на съответното професионално училище;

б) да е завършило института за учители с висше образование в професионални училища;

в) да е завършило средно професионално училище и института за учители в професионални училища.

Ако няма кандидати по букви «а» и «б», могат да се назначават за учители в професионалните училища и лица, които не са завършили института за учители с висше образование в професионални училища, а така също и лица със завършено средно професионално образование и две години практика в производството.

За учители по общообразователните предмети и новите езици се назначава лица, които отговарят на изискванията за учители в гимназиите.

Забележка. За назначаването на учители в образцовите средни професионални училища важи казаното в чл. 81.

Чл. 114. Практическата подготовка на студентите-кандидати за учители в средни професионални училища може да се включва в курса на учението и да се преминава със завършването на висшето образование по програма, изработена съвместно от Министерството на народната просвета и Комитета за наука, изкуство и култура.

За провеждане на практиката, завършване на подготовката и за държавния изпит важи казаното в чл. 78.

Издържалите държавен изпит се определят със заповед на министъра на народната просвета за редовни учители в съответния вид средни професионални училища и получават свидетелство за учителска правоспособност.

Чл. 115. Учителите в средните професионални училища преподават задължително: а) по математика, стенография и езиците, а така също и по специалните теоретически предмети — от 18 до 20 часа седмично; б) по практика, лаборатория, рисуване, пеене и физическо възпитание — от 22 до 24 часа седмично; в) по останалите предмети — от 20 до 22 часа седмично.

Учителите в образцовите средни професионални училища и ръководителите на специалности преподават задължително същия брой седмични часове, както в образцовите гимназии.

Чл. 116. Преподавателският персонал в средните музикални училища се състои от редовни преподаватели, лектори и преподаватели-корепетитори, а в средните художествени училища — от редовни преподаватели и лектори.

Преподавателите в музикалните и художествените училища се назначават със заповед на министъра на народната просвета след състезателен изпит. Кандидатът трябва да има висше музикално, съответно висше художествено образование, получено в признато от държавата висше музикално, съответно художествено училище, по предмета, който ще преподава, а преподавателите по специалните предмети в средните художествени училища и — практика по специалността, установена с документ от Съюза на художниците.

Чл. 117. Преподавателите по главния предмет в средните музикални и средните художествени училища преподават задължително от 16 до 18 часа седмично, по допълнителните предмети — от 18 до 20 часа седмично, а корепетиторите и лекторите — до 20 часа седмично.

Часовете по допълнителните предмети могат да се вземат и от преподаватели по главния предмет за допълване на часовете им или се дават като лекторски на редовни гимназични учители по пеене и музика, съответно по художествено възпитание.

ОТДЕЛ В ИНСТИТУТИ ЗА ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛСКИ КАДРИ

Глава I

Общи положения

Чл. 118. Институтите за подготовка на учителски кадри са полувисши специални учебни заведения с двегодишен курс над средното образование.

Институтите за подготовка на учителски кадри са: а) институти за детски учителки; б) институти за първоначални учители; в) институти за прогимназиални учители; г) институти за учители в професионални училища; д) институти за ръководители в организацията «Септемврийче».

За някои специалности, застъпени в професионалните училища, могат да се открият институти с едногодишен курс за лица с висше професионално образование, които желаят да станат редовни учители в професионални училища.

Институтите за подготовка на учителски кадри и образцовите училища към тях се издържат от държавата.

Учението в институтите за подготовка на учителски кадри е безплатно.

Следването в институтите за учители в професионални училища се смята за стаж и курсистите получават през време на следването си заплата като стажанти.

Забележка. За подготовка на редовни първоначални учители за първоначалните училища на инородци се откриват съответно педагогически училища с четиригодишен курс с образцово първоначално училище и общежитие със стол.

Чл. 119. Целта на институтите за подготовка на учителски кадри е да подготвят учители за всички видове и степени общо-образователни и професионални училища, както и ръководители в организацията «Септемврийче» и възпитатели в летните лагери и младежките работнически общежития — с научна, методическа и практическа подготовка и социалистическо съзнание.

Чл. 120. Към институтите за подготовка на учителски кадри се откриват образцови училища от съответния вид и степен.

При институтите за ръководители в организацията «Септемврийче» — всеки курсист се прикрепва към някоя чета от местната дружина, където практикува, а през лятото прекарва един месец в лагерите на организацията.

В административното и педагогическо отношение образцовите училища са подчинени на съответния вид институт за подготовка на учителски кадри.

Подкреждането на учителския персонал в образцовите училища става по правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Образцовите учители са членове на съответната учителска колегия в селището и при закриване на института запазват учителските си места със всички права на редовни учители на постоянни места.

Чл. 121. Институтите за подготовка на учителски кадри се управляват от директор със съдействието на преподавателски съвет.

Директорът се назначава със заповед на министъра на народната просвета.

Директорът преподава от 2 до 4 часа седмично и присъствува задължително поне 2 часа седмично на хоспитиране и практика и на съответните конференции.

Чл. 122. В институтите за подготовка на учителски кадри се плаща такса за общежитието със стола.

Безплатно ползуване от общежитието и стола се уреждат с правилник, одобрен от Министерския съвет.

Забележка. Курсистите в институтите за ръководители в организацията «Септемврийче» следват със стипендии, отпуснати от Министерството на народната просвета.

Чл. 123. За всеки вид институт за подготовка на учителски кадри се изработват съответни правилници, одобрени от Министерския съвет.

Глава II

Учение и курсисти

Чл. 124. Приемането на курсистите в институтите за подготовка на учителски кадри и в педагогическите училища, упоменати в забележката към чл. 118, става съгласно правилника за съответния вид институт.

Чл. 125. Преминването на курсистите от I в II курс става с годишен изпит, а при завършването на II курс се полага окончателен изпит по програма и правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Курсист в институтите за учители в професионалните училища, който получи на годишния изпит слаб успех по практика или по три и повече предмети, не може да премине от I в II курс и се лишава от правото да следва съответния вид институт.

Завършилите институт за подготовка на учителски кадри придобиват права на редовни учители за съответния вид и степен училища, съответно на ръководител на дружинка в организацията «Септемврийче», и на детски извънучебни заведения.

Завършилите институт за ръководители в организацията «Септемврийче» след 5 години работа в организацията могат с приравнителен изпит върху разликата от материала да придобият права на редовни първоначални или редовни прогимназиални учители.

Завършилите институт за учители в професионални училища след 3-годишна учителска служба като редовни учители стават учители по специалност.

След успешно завършване на VII клас учениците от педагогическите училища, упоменати в забележката към чл. 118, полагат зрелостен изпит по програма и правилник, одобрен от министъра на народната просвета. Издържалите зрелостния изпит придобиват права на редовни първоначални учители в съответните първоначални училища за инородци.

Институтът за учители с висше образование в професионални училища се завършва с държавен изпит за учителска правоспособност за редовен учител в съответния вид професионални училища. Тоя изпит се полага по правилник и програма, одобрена от министъра на народната просвета. Лицата, които са издържали държавния изпит, се определят за редовни учители със заповед на министъра на народната просвета и получават свидетелство за учителска правоспособност.

Глава III

Преподаватели

Чл. 126. За преподаватели в институтите за основни учители и в педагогическите училища, упоменати в забележката към чл. 133, се назначават със заповед на министъра на народната просвета редовни гимназиални учители с най-малко 3-годишна учителска практика като редовен, с прогресивен обществено-политически мироглед и проявили се в своята учебно-възпитателна работа като добри педагози и методици.

В институтите за детски учителки за преподаватели по педагогика се предпочитат лица, завършили висше образование по педагогика и специализирани по предучилищна педагогика, както и лица със завършено висше образование по педагогика, които са завършили и институт за детски учители.

За преподаватели в институтите за ръководители в организацията «Септемврийче» по дисциплини, отнасящи се до организационни въпроси и до историята на младежкото движение у нас и в чужбина, могат да се назначават и специалисти, които не отговарят на изискванията в алинея първа.

За възпитатели в общежитията се назначават преподаватели, които обучават задължително в института от 6 до 8 часа седмично, а при липса на такива могат да се назначават и редовни първоначални или редовни прогимназиални учители, без да вземат часове в института.

Забележка I. Във всеки институт за детски учителки се назначават със съгласителен изпит и редовни детски учители, които преподават в института ръчна работа, детски игри, ритмика, приказки и водят част от семинарните упражнения. Те получават заплата като образцови детски учители.

Забележка II. Педагозите-учители в педагогическите училища, упоменати в забележката към чл. 118, които завеждат практиката, се подбират с оглед да знаят и съответния инороден език.

Чл. 127. Преподавателите в институтите за основни учители преподават задължително от 16 до 18 часа седмично, включително образцовите уроци и конференции.

В лекторските часове на преподавателите се включват предимно часовете по хоспитиране, практика, критика и конференции. От теоретическите часове могат да се вземат лекторски само когато тези часове са над максимума.

За предмети с по-малко от 10 часа седмично, а също и когато по някои предмети останат свободни часове, се назначават лектори с определено в бюджета на Министерството на народната просвета възнаграждение.

Образцовите детски учителки и образцовите първоначални учители преподават задължително по учебните програми седмичен брой часове, а образцовите прогимназиални учители преподават задължително от 20 до 22 часа седмично.

Чл. 128. За преподаватели в институтите за учители с висше образование в професионални училища се назначават, със заповед на министъра на народната просвета, редовни учители за съответния вид професионално училище с най-малко 3 години служба като такива, проявили се със своята добра научна, методическа и обществено-политическа подготовка.

Преподавателите са и ръководители по съответните специалности — по един за всяка специалност.

Учителите по общообразователните предмети в образцовите средни професионални училища се приравняват по часове, заплати и др. към учителите в средните професионални училища.

ОТДЕЛ Г

ИЗВЪНУЧЕБНО ВЪЗПИТАНИЕ

Чл. 129. Извънучебното възпитание има за цел чрез съгласуваната дейност на Министерството на народната просвета и другите министерства, под чийто ведомоство има училища, Съюза на народната младеж (СНМ), Организацията «Септемврийче» и други обществено-възпитателни и културно-просветни организации да разширят образователния кръгзор на учащите се от всички видове и степени училища и да подпомага развитието на техните творчески способности и дарования с оглед да се възпитават в духа на социализма.

Чл. 130. Министерството на народната просвета ръководи директорите и учителите от всички видове и степени училища и тяхната работа по извънучебното възпитание.

Главните инспектори при централното управление на Министерството на народната просвета изпълняват функциите и на инспектори по извънучебното възпитание.

Чл. 131. За подготовката на ръководители в организацията «Септемврийче» и ръководители в културните средища на учащи се от всички видове и степени училища Министерството на народната просвета открива нарочни курсове, в които времетраенето и характерът на обучението се определя от министъра, в съгласие с Върховния съвет на «Септемврийче» и централното ръководство на Съюза на народната младеж (СНМ).

Строежът, обзавеждането и материалната издръжка на културните средища се поемат от Министерството на народната просвета. Министерството на труда и социалните грижи, народните съвети и професионалните организации, а педагогическото ръководство и издръжката на персонала, както и на педагозите-ръководители в организацията «Септемврийче» по места — от Министерството на народната просвета.

За организацията и вътрешния ред на домовете на «Септемврийче», на домовете на средношколската младеж и на другите културни средища Министерството на народната просвета, съвместно със централното ръководство на Съюза на народната младеж (СНМ), изработва правилници, одобрени от министъра на народната просвета.

ОТДЕЛ Д НАКАЗАНИЯ

Чл. 132. Родители български граждани, които не изпращат децата си, подлежащи на задължително основно образование, в народно основно училище, се наказват с глоба в размер от 1.000 до 10.000 лв. Глобата се налага с наказателно постановление на министъра на народната просвета въз основа на акт, съставен от училищните власти, и не подлежи на обжалване.

Чл. 133. Учителите от всички видове и степени училища и от институтите за подготовка на учителски кадри, които напуснат службата си през течение на учебната година преди приключване на учебните занятия, без предварително писмено съгласие на министъра на народната просвета, се наказват от същия с глоба в размер на една месечна заплата, без право на обжалване.

Чл. 134. Нарушителите на чл. 21 се глобят с наказателно постановление на министъра на народната просвета в петорен размер на следуватата се такса въз основа на акт, съставен от органите на Министерството на народната просвета или на финансовата власт. Постановлението не подлежи на обжалване.

Чл. 135. Родители или настойници, които не изпълняват разпоредбите на чл. 30 без уважителни причини, се наказват от председателя на управата на околийския, съответно приравнения градски народен съвет, по доклад на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет, с глоба в размер от 1.000 до 10.000 лв.

Чл. 136. Председател на управата на местен народен съвет, който не изпълни задължението си по чл. 31, се наказва от председателя на управата на съответния околийски народен съвет, по доклад на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет, с глоба в размер от 5.000 до 10.000 лв., а председателят на градския народен съвет, приравнен към околийския, се наказва от Министерския съвет — организационния инспекционен отдел.

Чл. 137. За всяко неизвършено дневно отсъствие на деца в основното училище, направено поради доказано препятствие от страна на родителите или настойниците, същите се наказват от председателя на управата на околийския, съответно приравнения градски народен съвет, по доклад на началник-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет, с глоба в размер от 200 до 1.000 лв.

ОТДЕЛ Е ПРЕХОДНИ НАРЕДБИ

Чл. 138. До задоволяване нуждите от квалифицирани учителски кадри за всички видове и степени училища Министерството на народната просвета може да открие нарочни курсове за подготовка на учители по специална програма и с времетраене на занятията, определено от министъра.

Следването в тези курсове става по правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Чл. 139. Придобилите права на редовни учители за съответните видове и степени училища, до влизането в сила на тоя закон, запазват правата си.

Всички облаги, с които са се ползвали до влизането в сила на тоя закон учителите от професионалните училища, преминаващи под ведомството на Министерството на народната просвета, се запазват.

Чл. 140. Заварените в детските домове и детските градини редовни първоначални учителки, учителствували в такива детски заведения най-малко 5 години, придобиват права на редовни детски учители.

Заварените нередовни първоначални учители със завършено средно образование, прослужили в основно училище най-малко 10 години, стават редовни първоначални учители по предложение на околийския, съответно градския народен съвет, като се вземе мнението на съответния училищен инспектор на основното образование. При класирането им се намаляват от прослужените години толкова, колкото им са били необходими за завършване институт за първоначални учители.

Заварените редовни първоначални учители, прослужили в прогимназия най-малко 10 години, стават редовни прогимна-

зиални учители по предложение на околийския, съответно градския народен съвет, като се вземе мнението на съответния училищен инспектор на основното образование. При класирането им се намаляват от прослужените години толкова, колкото им са били необходими за завършване институт за прогимназиални учители.

Заварените нередовни гимназиални учители, прослужили в средно училище най-малко 10 години, стават редовни гимназиални учители по решение на министъра на народната просвета.

Заварените нередовни учители в професионални училища със завършено средно професионално образование или с най-високото професионално образование по специалността, ако са прослужили в професионално училище най-малко 5 години, стават редовни учители в професионални училища по предложение на съответния училищен инспектор на професионалното образование. При класирането им се намаляват от прослужените години толкова, колкото им са били необходими за завършване институт за учители в професионални училища.

Забележка. Признаването на редовен учител по алинея втора, трета, четвърта и пета на чл. 140 става със заповед на министъра на народната просвета.

Чл. 141. Редовните учители по новите езици и техническите предмети (пене, рисуване, ръкоделие, ръчна работа, физическо възпитание и стенография), станали редовни чрез изпит, както и редовните прогимназиални учители по новите езици, станали редовни поради прослужени години, заварени от тоя закон на постоянни места в средните училища, запазват правата си, докато навършат години за пенсия.

Чл. 142. Учител-българи със средно образование, заварени от тоя закон в първоначално училище за инородци, с най-малко 5 години учителска служба в такова училище, придобиват права на редовни първоначални учители в народни първоначални училища за инородци.

Учител-инородци със средно образование, както и завършилите средния отдел на Нюваб, заварени от тоя закон в съответно първоначално училище за инородци, с най-малко 5 години учителска служба в такова училище, придобиват права на редовни първоначални учители в съответни народни първоначални училища за инородци.

Завършилите висшия отдел на Нюваб или такива със средно образование, заварени от тоя закон в съответна народна прогимназия за инородци, в турското духовно училище Нюваб или в «Медресе-и-Алие» в гр. Шумен, с най-малко 5 години учителска служба в такива училища, придобиват права на редовни прогимназиални учители в съответната народна прогимназия за инородци.

Завършилите средно образование, както и завършилите средния отдел на Нюваб, заварени от тоя закон в съответно училище за инородци, с най-малко 2 години учителска служба, стават редовни първоначални учители в съответно народно първоначално училище за инородци след теоретико-практически изпит, който се произвежда по програма и правилник, одобрен от министъра на народната просвета.

Лица с непълно средно образование, заварени от тоя закон в съответно училище за инородци с най-малко 5 години учителска служба в такова училище, стават редовни първоначални учители в съответно народно първоначално училище за инородци, след теоретико-практически изпит, който се произвежда по програма и правилник, одобрен от министъра на народната просвета, а тези с особено образование — остават на служба в съответното училище като нередовни първоначални учители без право на изпит до заместването им с редовни първоначални учители.

Чл. 143. Заварените от тоя закон стажант-учители в института за гимназиални учители довършват стажа си и се явяват на държавен изпит за учителска правоспособност по досегашния правилник и програма.

Чл. 144. Всички имущества на предишните частни училища за инородци в страната се предават безвъзмездно на съответните народни съвети и се използват само за нуждите на съответните народни училища за инородци.

Чл. 145. По отношение заварените от тоя закон ученици в отделните видове училища за деца с телесни или душевни недостатъци новият курс на обучение се прилага само за онези, които са първа и втора година в съответния вид училище.

Обучението на останалите ученици се води по досегашните програми за съответните училища. Заварените от тоя закон ученици на професионална подготовка извън училището за глухонези деца продължават тази си подготовка по досегашния начин.

Чл. 146. Заварените от тоя закон ученици — български граждани, които следват в чужди училища, се прехвърлят веднага без изпити в съответното отделение или клас на народно училище.

Чл. 147. Средствата на досегашния фонд «Заплати на персонала във вечерните гимназии» се внасят в приход на държавното съкровище.

Чл. 148. Съществуващите по ведомството на други министерства до влизането в сила на тоя закон професионални училища и курсове, с изключение на тези в чл. 1, алинея четвърта, се прехвърлят заедно със цялото си движимо и недвижимо имущество, фондове, съоръжения и учебни помагала под ведомството на Министерството на народната просвета от 1948/1949 учебна година.

Министерството на народната просвета използва прехвърляните имуществата, фондове, съоръжения и учебни помагала изключително за нуждите на съответния вид професионални училища и курсове.

Чл. 149. Имоти, инвентар и съоръжения, които обслужват не само обучението в съответния вид професионални училища, но са необходими и за службите на министерството, под чието ведомство са се намирали досега тези училища, остават под неговото ведомство и след влизането в сила на този закон, но се използват и в бъдеще за нуждите на обучението.

Чл. 150. Частните професионални училища, както и такива, издържани от частно-правни дружества и фондации, стават от началото на учебната 1948/1949 г. държавни. Държавата придобива имуществата и фондовете на такива училища със задължение да ги използва само за техните нужди, като на собствените на частни професионални училища заплаща съответно обезщетение в размер, определен от Министерския съвет.

Особени наредби

Чл. 151. Този закон се прилага и по отношение училищата под ведомството на други министерства, с изключение на висшите учебни заведения.

Чл. 152. За приложението на този закон се изработва правилник, одобрен от Министерския съвет.

Чл. 153. Този закон отменя досега действащия закон за народната просвета и всички други закони, правилници и наредби за общото и професионалното образование, които му противоречат, и се прилага от началото на учебната 1948/1949 г.).

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Моля докладчика на законодателската комисия да докладва предложенията на комисията по този законопроект.

Докладчик Георги Михайлов Георгиев (к): (Чете)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по законопроекта за народната просвета

1. В чл. 1, алинея първа, след думата «България» се прибавят думите «са народни» и след тях се поставя точка, след което започва ново изречение с думата «Те». В края на същата алинея и като нейно продължение се поставя изречението: «По предложение на Правителството, Президиумът може с указ да включи под ведомството на Министерството на народната просвета някои от училищата, които са под друго ведомство.»

Съображения. Законодателната комисия намира, че в този член трябва да се определи характерът на училищата в Народната република, като се поставят в първа алинея думите «са народни» и с тях завърши първото изречение, което дава отговор на поставения въпрос и спомага за оточняване и на други текстове от закона.

За да се разшири евентуално прокараната в закона тенденция към унифициране на нашата народна просвета, прибави се и последното изречение, цитирано по-горе, като се дава възможност това да стане с укази на Президиума на Народното събрание.

2. Член 3 се разделя на две изречения, като запетаята след думата «граждани» става «точка» и второто изречение започва с думата «То».

3. В чл. 5 се заличават думите «живущи при родителите си, които имат постоянно местожителство или местослужение» и се заместват с думата «пребиваващи».

Съображения. Поправката цели да разшири обсега на български граждани, получаващи образование извън пределите на Народната република и когато същите живеят не при свои родители, а при свои роднини, близки и други.

4. В чл. 6, алинея първа, думата «условията» се заменя с думата «условие».

Съображения. Касае се само до едно условие, а не до много условия.

5. Чл. 7 се разделя на два члена, като алинея първа остава чл. 7, а алинея втора, започваща с думата «на», става нов чл. 8.

Съображения. Поправката цели да отдели за по-голяма яснота и прегледност легализирането на документите, от една страна, на завършили в чужбина и признаване правата им на учителстване в страната — от друга.

6. Чл. 8 става чл. 9.

7. Чл. 9 се заличава изцяло.

Съображения. Материята, която урежда този член, е променлива и нейното място е в правилника, а не в закона, както е изтъкнато и в самия текст на този член. Законодателната комисия е на мнение, че и други текстове от настоящия законопроект ще трябва да се заличат и отидат в правилника, съгласно чл. 152 на законопроекта, за което тя ще даде редакцията на този текст на съответното място.

8. Чл. 11 се заличава изцяло.

Съображения. По изложените по-горе съображения същият ще намери място в правилника.

9. Чл. 12 става чл. 11.

10. Чл. 13 става чл. 12. Думата «включително» се заличава.

11. Чл. 14 става чл. 13. Променя се изцяло редакцията на този член и новата му редакция е:

«На учителите се заплащат като лекторски онези часове, които те вземат над предвидения максимум брой часове.

Като лекторски се заплащат и онези преподавателски часове, с които са натоварени и други служебни и неслужебни лица.»

Съображения. Прави се нова редакция за по-голяма яснота в текста, като се отделят в различни алинеи часовете на учителите и часовете на други служебни и неслужебни лица.

11-а. Чл. 15 става чл. 14. Думата «народни» става «народните».

12. Чл. 16 става чл. 15, като първата му алинея се заличава и отива в правилника. На нейно място се поставя нова алинея, взета и допълнена от чл. 38, алинея втора, и с известно изменение, като добива следната редакция: «Местните народни съвети са длъжни да предвиждат в градоустройствените планове на селищата подходящи места за строеж на сгради за всички видове и степени народни училища.»

Думите «местното профдружество или съответния» се заличават и на тяхно място се поставя думата «местния». Също се заличават думите «се преценява от» и на тяхно място се поставя «в съгласие с». Зачава се изцяло и последното изречение в тази алинея, започваща с думите: «Ако то...» и пр.

Съображения. Със заличаването на алинея първа се цели това, което се отнасяше и за членове 9, 11 и пр.

С новата алинея първа се цели осигуряване грижите на местните народни съвети за строеж на училищни сгради за всички видове и степени народни училища, като същите се задължават да предвиждат в плановите необходимите за това места.

С поправките в алинея втора се цели относно построяването на жилищни помещения на учителския персонал да има съгласуване между местния народен съвет и министерството, а с заличаването на последното изречение се премахва свързването на строежа на училищни сгради с това на жилищни помещения, което в дадени места би надхвърлило възможностите и би спънало строежа на училищни сгради.

13. Чл. 17 се заличава изцяло, за да отиде към правилника.

14. Чл. 18 става чл. 16.

15. Чл. 19 става чл. 17. В алинея втора след думата «облекло» се поставя апетая вместо съюза «и», който се заличава. След думата «ученици» се поставят думите «и други».

Съображения. Поправката цели да обхване и други средства и начини за подпомагане.

16. Чл. 20 става чл. 18 и му се променя изцяло редакцията, а именно: «Учителите и възпитателите в общежитията, сиропиталищата, клубовете, климатичните училища и други подобни заведения се назначават, уволняват и надзирават в учебно-възпитателната им работа от Министерството на народната просвета.»

Съображения. Новата редакция на този член е разширена и освен сиропиталищата обхваща и другите подобни заведения, като за осигуряване истински надзор над същите се дава право на Министерството на народната просвета да назначава и уволнява учителите и възпитателите им. Комисията смята, че само това министерство има компетентността и правото да върши това и че законът трябва да му осигури това право.

17. Чл. 21 става чл. 19. В първата алинея на същия член след думата «възнаграждение» изречението до края се заличава, като след тая дума се прибавя: «необходимото число лекари, зъболекари и медицински сестри.»

Съображения. Заличеният текст по естеството си подлежи на бърза промяна и неговото място е в правилника, а новоприбавените допълнения отразяват същността на третирания материя.

18. Чл. 22 става чл. 20. В алинея втора се заличават думите «ако намери за нужно». Алинея трета: «Свидетели» и пр. се заличава изцяло, а алинея четвърта става алинея трета.

Съображения. Комисията смята, че не трябва да се ограничава кръгът на свидетелите, както е в алинея трета, защото за свидетели могат да бъдат призовани и други лица, а съдът е този, който ще реши заслужават ли или не вярата.

19. Чл. 23 става чл. 21.

20. Чл. 24 става чл. 22.

Алинея втора на същия член се заличава и замества със следната нова алинея:

«Освобождават се от такси:

а) инвалиди от отечествената война и съпротивата със забавна работоспособност над 30%, вдовици и сираци от отечествената война и съпротивата, както и техните деца;

б) сираци на загинали при въздушни бомбардировки;

в) политзатворници, партизани, ятаци и концлагеристи от преди 9 септември 1944 г., както и техните деца;

г) признатите за нуждаещи се от обществено подпомагане;

д) третото и следващи деца на многодетни родители;

е) деца на учители и учители-пенсионери — от всички ведомства;

ж) деца на преподаватели и преподаватели-пенсионери във висшите учебни заведения и академии;

з) деца на служители по ведомството на Министерството на народната просвета, докато са на служба по същото ведомство;

и) деца на служители при отделите (отделения, служби) народна просвета при народните съвети, докато са на служба;

к) деца на служители при народните основни училища, докато са на служба;

Многодетни родители плащат за първото дете половината такса, а за второто — четвърт.

Забележка. Не се освобождават от такси и не се ползват с намаление ученици, които повтарят класа, с изключение на повтарящите по причина на болест и на признатите за пуждаещи е от обществено подпомагане.

Съображения. Освобождаването от такси е бюджетен въпрос и не може да се урежда в правилника, а мястото му е в самия закон. Новата редакция на тая алинея разрешава радикално тоя въпрос, като освобождаването засяга всички, които имат право на това.

21. Чл. 25 става чл. 23.

22. Чл. 26 става чл. 24. Алинея първа след думата «курсове» получава нова редакция, а именно: «и по един представител на: Министерството на труда и социалните грижи, Националния съвет на Отечествения фронт, Съюза на работниците по просветата (СРП), Българската академия на науките (БАН), Съюза на народната младеж (СНМ), Българския народен женски съюз (БНЖС), Върховния комитет за физическа и спорт, Общия работнически професионален съюз (ОРПС), Общия земеделски професионален съюз (ОЗПС) и Съюза на бойците против фашизма (СБПФ) със задача да обсъжда и дава мнение по въпроси, отнасящи се до всички видове и степени училища в страната, и да осигури единство в образователната система.»

Във втората алинея се заличава думата «учебен» и след думата «комитет» се прибавя «по просветата», а също се заличават думите: «длъжностни лица» и тирето между «лица» и «специалисти», поставя се точка след «специалисти» и се заличават и думите «от различните ведомства».

В алинея трета се заличава думата «учебен» и след думата «комитет» се поставя «по просветата».

Съображения. Поправката цели да внесе по-голяма яснота и прегледност в текста, а също и да включи в състава на комитетата представители на БАН, ОЗПС и СБПФ, които също могат да бъдат полезни в решаване на просветните въпроси, а заличаването на думите «учебен» и прибавяне «по просветата» — да внесат еднаквост в названието на комитетата. Заличаването на «длъжностни лица» «от различни ведомства» цели да изключи специалисти не на служба, които биха могли да помогнат при решаването на просветните въпроси.

23. Чл. 27 става член 25.

24. Чл. 28 става чл. 26. В тоя член на втория ред след думата «полезни» се поставят думите «обществено-трудова». Думите «прогресивен демократичен» стават «прогресивно-демократичен».

Съображения. Не се касае тук въобще до полезни навики, а такива, които имат обществено-трудова характер, което е в духа на нашата народна Конституция и характеризира новата ни образователна система.

25. Чл. 29 става член 27.

26. Чл. 30 става чл. 28. В алинея първа на този член се заличава думата «държавна» и след думата «комисия» се прибавят думите «от лекари на държавна служба».

Съображения. Очевидно е, че тук не се касае до всякаква специална «държавна» комисия и затова поправката е напълно основателна.

27. Член 31 става член 29. След думата «възраст» се поставя точка (.), а останалото от текста се заличава, за да намери място в правилника.

28. Член 32 се заличава изцяло.

Съображения. За правилника.

29. Чл. 33 става чл. 30.

30. Чл. 34 става чл. 31. Заличава се забележката към същия член.

Съображения. Същата е безпредметна, тъй като други текстове отговарят на тоя въпрос.

31. Чл. 35 става чл. 32.

32. Чл. 36 става чл. 33. Комисията предлага нова редакция на тоя текст в следния смисъл: «Предучилищното възпитание има за цел да осигури на децата от 3 до 7-годишна възраст всестранно физическо и духовно развитие в духа на социализма и да се подготвят за постъпване в първоначалното училище.»

33. Чл. 37 става чл. 34.

34. Чл. 38 става чл. 35. Втората алинея на тоя член се заличава изцяло и с известни изменения и допълнения отива към чл. 15, а третата алинея става втора.

35. Чл. 39 става чл. 36.

36. Чл. 40 става чл. 37.

37. Чл. 41 става чл. 38; след думата «курсове» се заличават думите «както и». След думата «учители» точката става запетая и се прибавят думите «както и студентки по педагогика».

Съображения. За тия градини не са достатъчни учителите, а това могат да вършат и студентките по педагогика, затова се дава право и на тях. От това ще имат полза както децата, така и студентките, а също и държавата ни.

38. Чл. 42 става чл. 39.

39. Чл. 43 става чл. 40.

40. Чл. 44 става чл. 41.

41. Чл. 45 става чл. 42.

42. Чл. 46 става чл. 43.

43. Чл. 47 се заличава изцяло.

Съображения. Разпореденията му ще се отразят в правилника.

44. Чл. 48 става чл. 44.

45. Чл. 49 става чл. 45.

46. Чл. 50 става чл. 46.

47. Чл. 51 става чл. 47.

48. Чл. 52 става чл. 48.

49. Чл. 53 става чл. 49.

50. Чл. 54 става чл. 50.

51. Чл. 55 става чл. 51.

52. Чл. 56 става чл. 52. Последната алинея от този член се заличава.

Съображения. За правилника.

53. Член 57 се заличава изцяло.

Съображения. Въпросът се разрешава от чл. 19 и подробно ще се уреди в правилника.

54. Чл. 58 става чл. 53. В последната му алинея се заличават думите в края: «в професионални училища.»

Съображения. Безпредметно е изрично да се казва в закона.

55. Чл. 59 става чл. 54.

56. Чл. 60 става чл. 55. В алинея втора думата «отдела» става «курса». Алинея трета се заличава. В алинея четвърта на двете места думата «отдел» се заличава и заменя с думата «курс».

57. Чл. 61 става чл. 56. В този член думата «седмия» се заличава и заменя с думата «общообразователния».

58. Чл. 62 става чл. 57.

59. Чл. 63 става чл. 58. В алинея втора цифрата и думата: «10-годишен» се заличават, а на края след думата «курс» се добавят думите «от 7—10 години».

Съображения. Характерът на развитието на тия деца е такъв, че едни могат за 7, а други за 10 години да го завършат и затова поправката е сполучлива.

60. Чл. 64 става чл. 59.

61. Чл. 65 става чл. 60.

62. Чл. 66 става чл. 61 и добива нова редакция, а именно:

«Средното общо образование има за цел да даде на учащите се необходимите за подготовката им като средни кадри основи на науката и сръчността, както и достатъчна подготовка за следване във висши учебни заведения, да ги възпита в прогресивно-демократичен дух и да развие у тях научен обществено-политически мироглед, за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество.»

Съображения. Поправката е редакционна и цели по-голяма прегледност и система в текста.

63. Чл. 67 става чл. 62.

64. Чл. 68 се заличава изцяло.

Съображения. За правилника.

65. Чл. 69 става чл. 63.

66. Чл. 70 става чл. 64.

67. Чл. 71 става чл. 65.

68. Чл. 72 става чл. 66.

69. Чл. 73 става чл. 67.

70. Чл. 74 става чл. 68.

71. Чл. 75 става чл. 69.

72. Чл. 76 става чл. 70.

73. Чл. 77 става чл. 71. В буква «а» във второто изречение думата «диплома» се заличава и се замества с думата «документите», а във втората буква «б» думата «държавен» се заличава.

Съображения. Не е необходимо да се ограничаваме само с диплома, а достатъчно ще бъде въобще от документите да се виждат качествата на кандидата относно неговото образование.

74. Чл. 78 става чл. 72. В началото на същия член се поставят думите «Педагогическата и» . . . , с които започва изречението. В алинея трета се заличават думите «държавен» и «по правилника за приложението на тоя член» и след думата «изпит» се поставя точка.

Алинея четвърта се заличава изцяло.

Заличава се думата «Забележка» и същата забележка става алинея четвърта от тоя член.

Съображения. Четвърта алинея се заличава като излишна.

75. Чл. 79 става чл. 73.

76. Чл. 80 става чл. 74. В алинея първа се заличават думите «една учебна година» и се заменят с думите «две учебни години». Заличава се в края на тая алинея и думата «държавен». Във втората алинея се заличава също думата «държавен».

77. Чл. 81 става чл. 75.

78. Чл. 82 става чл. 76. Същият член получава нова редакция: «Министерството на народната просвета, съвместно със съответното министерство, разрешава въпросите за майсторската правоспособност и техническата компетентност само на ония лица, които са завършили училища под неговото ведомство.»

Съображения. Поправката е редакционна.

79. Чл. 83 става чл. 77. Във втората алинея на същия член думата «както» се заличава и се заменя с думата «както».

80. Чл. 84 става чл. 78.

81. Глава четвърта от подотдел Б от членове 113 до чл. 117 включително се пренася към отдел Б — общи положения, като

Чл. 113 става член 79. В началото се заличава думата «средно», «професионално» става «професионалните» и се

добавя «гимназии и училища», а се заличава «училище». След думата «освен» се добавя «на». Създава се нова буква «а» със следната редакция: «да е заварен от тоя закон като редовен учител в професионални гимназии и училища».

Буква «а» става буква «б» при следната редакция: «да е завършило институт за учители с висше образование в професионални гимназии и училища».

Буква «б» става буква «в» при следната редакция: «да е завършило висше специално училище от вида на съответната професионална гимназия или училище».

Буква «в» става буква «г» при следната редакция: «да е завършило институт за учители в професионални гимназии и училища».

«Ако няма кандидати по букви «а», «б», «в» и «г», могат да се назначават за учители в професионални гимназии и училища и лица със завършено професионално образование и две години практика в производството.» — Такава редакция получава алинея втора от тоя член.

След нея се създава нова алинея трета: «За ръководители на работилници могат да се назначават и майстори с призната професионална квалификация».

След новата алинея остават непроменени последната алинея и забележката.

Съображения. Цялата глава четвърта от подотдел «Б» минава към отдел «Б» — общи положения, и се заличава като отделна глава, а също и думата «учители», защото учителите и на двата вида — професионалните гимназии и професионалните училища — са едни и същи и тия положения важат и за едните, и за другите.

Освен това комисията реши и предлага, тъй наречените в законопроекта «средни професионални училища» да се наричат «професионални гимназии», защото по съдържание те почти съпадат с другите средни училища, наречени гимназии, и първото им название някак си ги подценява в очите на младешката и ги прави непривлекателни за нея, а те за в бъдеще ще има да играят голяма роля във връзка с индустриализиране на страната ни.

Поправките в горния член са отчасти редакционни, отчасти по същество, какъвто е случаят с новата алинея, която дава право и на майстори с призната професионална квалификация да бъдат ръководители на работилници, независимо от тяхното образование, което е напълно справедливо и обществено оправдано.

82. Чл. 114 става чл. 80. В тоя член се поставя в началото му думата «Педагогическата и», като с нея започва същият. Заличава се във втория ред думата «средни», а между думите «професионални» и «училища» се поставят «гимназии и». Следващите две алинеи се заличават изцяло.

Съображения. Заличаването на двете последни алинеи става, защото те се явяват излишни, защото въпросите се разрешават на друго място в закона.

83. Чл. 115 става чл. 81. Във втората алинея на същия се заличава думата «средни» и след думата «професионални» се поставят «гимназии и».

84. Член 116 става член 82. В първата алинея се заличава на двете места думата «средните» и на двете места думата «училища», като вместо «училища» на същите две места се поставя думата «гимназии».

Във втората алинея на първия ред и предпоследния ред и на двете места думата «училища» се заличава и заменя с думата «гимназии», а в предпоследния ред думата «средните» се заличава.

85. Член 117 става член 83. В алинея първа се заличава думата «средните», а също и думата «училища», като втората се заменя с думата «гимназии».

86. Член 85 става чл. 84. След думата «навици» се поставят думите «да ги възпитат в прогресивно-демократичен дух». Думите след «мироглед» и «и ги възпитава в духа на социализма» се заличават и заместват с думите «за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество».

87. Чл. 86 става чл. 85.

88. Чл. 87 става чл. 86. Във втората алинея след думата «заводските» се прибавят думите «и практически-промишлените».

В алинея трета се заличават думите «при държавните и кооперативни предприятия».

Съображения. Комисията прие като справедливо, ученето и в практически-промишлените училища да бъде безплатно. Затова се прибавят и те.

Заличените думи в алинея трета са излишни, понеже се повтарят.

Чл. 88 става чл. 87. В алинея втора думите «общообразователните и теорията» стават «общообразователни» и «теория».

90. Чл. 89 става чл. 88. В алинея трета се заличават думите «съответно» и «със следуюмата се законна лихва».

Съображения. Комисията смята, че не следва да се вземат лихви от учениците, понеже те все пак са работили същевременно.

91. Чл. 90 става чл. 89. В алинея първа след думата «курс» се поставя точка, а думите «който се произвежда по правилник, одобрен от министра на народната просвета» се заличават. В алинея втора, буква «а», се поставя точка след думата «разред», а думите «по правилник, одобрен от министра на народната просвета» се заличават. В буква «в» се заличават думите «завършилите промишлено-технически училища имат». Същата буква започва с думите «право на». Тая

буква се създава като нова от алинея трета. Създава се и нова буква «г» от алинея четвърта, като се заличават от нея думите «получилите практически-професионално образование по специалността имат». Заличава се в същата буква думата «средно» и думата «професионално» става «професионална», като след нея се прибавя думата «гимназии».

Съображения. Заличените в алинея първа и буква «а» от алинея втора изрази се отнасят към правилника. Създаването на новите букви «в», «г» е от редакционно естество.

92. Чл. 91 се заличава и се отнася към правилника.

93. Чл. 92 става член 90. След думата «квалификация» се прибавят думите: «да ги възпитат в прогресивно-демократичен дух». След думата «мироглед» се заличават думите «и ги възпитат в духа на социализма» и се заместват с думите «за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество».

94. Чл. 93 става чл. 91.

95. Чл. 94 става чл. 92.

96. Чл. 95 става чл. 93.

97. Чл. 96 става чл. 94.

В алинея втора, предпоследното изречение, се заличават думите «средни» и «училища», като вместо последната дума се поставя думата «гимназии».

98. Чл. 97 се заличава.

Съображения. За правилника.

99. Чл. 98 става чл. 95.

100. Чл. 99 става чл. 96.

В подотдел «Б» се заличават в заглавието думите «средни» и «училища», като последната дума се заменя с «гимназии».

Съображения. Същите съображения са както в чл. 113 на законопроекта.

101. Чл. 100 става чл. 97. В ред четвърти след съюза «и» се поставя думата «за». Думите «прогресивен демократичен» стават «прогресивно-демократичен». След думата «дух» се прибавят «и да развие у тях научен обществено-политически миоглед», като същите думи се заличават в края на текста.

102. Чл. 101 става чл. 98. В алинея първа се заличават думите «средни» и «училища», като последната се замества с думата «гимназии». В алинея втора се заличават същите думи и втората се замества с думата «гимназии». Думата «професионални» става «професионалните». В алинея трета, последния ред, се заличават същите думи и последната се замества с думата «гимназии».

103. Чл. 102 става чл. 99.

104. Чл. 103 се заличава. За правилника.

105. Чл. 104 става чл. 100. В тоя член се заличават думите «средно» и «средните». Заличават се и думите «училища» и «училища» и се заменят с думите «гимназии» и «гимназии». Думата «професионално» става «професионална», «Всяко» — «Всяка», а думата «музикални» става «музикалните».

106. Чл. 105 става чл. 101. В тоя член се заличават навсякъде думите «средни». Заличават се думите «училища», като се заместват с думата «гимназии». Думата «професионални» в алинея първа става «професионалните». Същото става и в алинея втора. В алинея трета след думата «паралелки» се поставят думите «заедно с работилниците, съответно стопанствата».

107. Чл. 106 става чл. 102. Заличава се навсякъде думата «средно». На втория ред думата «то» става «тя». На първия ред думата «професионални» става «професионална». Това става със същата дума в останалата част на текста. Заличава се навсякъде думата «училища» и се заменя с думата «гимназии». Думите «дневното» и «вечерното» стават «дневната» и «вечерната», «отделно» — «отделна».

108. Чл. 107 става чл. 103. Думата «средните» се заличава. Думата «професионални» става «професионалните», а думата «училища» се замества с «гимназии».

109. Чл. 108 става чл. 104. Заличава се думата «средно» и «училища», която се замества с «гимназия», а «професионално» става «професионална».

110. Чл. 109 става чл. 105. Заличават се навсякъде думите «средни» и «средните», а думата «училища» се замества с думата «гимназии».

111. Чл. 110 става чл. 106. Думата «началния» се заличава и заменя с думата «началния». Думите «средни» и «средно» се заличават. Думите «училища» и «училища» се заместват с думите «гимназии» и «гимназия». Думата «професионално» става «професионална».

112. Чл. 111 става чл. 107. Думата «средни» се заличава. Думата «училища» става «гимназия». Думите «музикално» и «художествено» стават «музикална» и «художествена».

113. Чл. 112 става чл. 108. Думата «средно» се заличава. Думата «училища» става «гимназия». Думата «професионално» става «професионална». Във втората алинея след думата «професионални» поставят се думите «гимназии и». В същата алинея се заличават думите «по специалността си с предпочитание при постъпване във факултети, съответни на специалността им». В алинея трета, първия ред, се заличава думата «средно». Думата «професионално» става «професионална», думата «училища» става «гимназия». Забележката «вечерно» става «вечерна», «професионално» — «професионална», «дневно» — «дневна», «училища» става «гимназия», а думата «средно» се заличава.

114. Чл. 118 става чл. 109. В алинея втора, буква «г», след думата «професионални» се поставят думите «гимназии и». В алинея трета след думите «професионалните» и «про-

фесионални» се поставят думите «гимназии и». В алинея шеста се заличават думите «училища» и се заместват с думите «гимназии и училища».

Забележката на тоя член става отделен член 110.

Съображения. Комисията намира, че ще е по-целесъобразно, третираната материя в забележката да се отдели в отделен член, тъй като тя се отнася специално за учители в първоначалните училища на инородци.

115. Чл. 119 става чл. 111.

116. Чл. 120 става чл. 112.

117. Чл. 121 става чл. 113.

118. Чл. 122 става чл. 114.

119. Чл. 123 става чл. 115.

120. Чл. 124 става чл. 116. Заличават се думите «забележката към чл. 118» и се заменят с «чл. 110».

121. Чл. 125 става чл. 117. В алинея шеста се заличават думите «забележката към чл. 118» и се заменят с «чл. 116». В алинея седма се заличава на втория ред думата «държавен». В първия ред думата «професионални» става «професионалните» и след нея се добавят думите «гимназии и». В третия ред на същата алинея след «професионални» се прибавят думите «гимназии и». Заличава се от текста последното изречение, начеващо с думата «Лицата» и пр.

122. Чл. 126 става чл. 118. На втория ред думите «забележката към чл. 133» се заличават и заменят с «чл. 110». Думата «редовен» става «редовни». Във втората алинея думата «който» става «които» и «учители» става «учителни».

123. Чл. 127 става чл. 119. Във втората алинея след думата «от» се прибавят думите «часове по». Думата «теоретическите» става «теория», а след нея се прибавят думите «и практика», а думата «часове» се заличава.

124. Чл. 128 става чл. 120. В последната алинея на този член се заличават думите «средни» и «средните». След думата на втория ред «професионални» се прибавят и думите «гимназии и» и в края думата «професионални» става «професионалните», а «училища», се заменят с думата «гимназии».

125. Чл. 129 става чл. 121.

126. Чл. 130 става чл. 122.

127. Чл. 131 става чл. 123.

128. Чл. 132 става чл. 124.

129. Чл. 133 става чл. 125.

130. Чл. 134 става чл. 126. В първия ред се заличава «чл. 21» и заменя с «чл. 14». Към тоя член се създава нова алинея: «При повторно нарушение същите се лишават от правото на преподаване частни уроци.»

Съображения. Създаването на тая нова алинея цели да прекъсне дейността на подобни нарушители.

131. Чл. 135 става чл. 127. На втория ред «чл. 30» се замества с «чл. 28». Думите «по доклад на началника-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет» се заличават.

132. Чл. 136 става чл. 128. На втория ред «чл. 31» се замества с «чл. 29». В първия ред думата «местен» става «общински». Думите «по доклад на началника-отдела (отделение, служба) народна просвета при същия съвет» се заличават. Думите «организационния» и «инспекционен» стават «организационно-инспекционния».

133. Чл. 137 става чл. 129.

134. Чл. 138 става чл. 130. Думата «открива» става «открива».

135. Чл. 139 става чл. 131. След думата «професионални» се прибавят думите «гимназии и».

136. Чл. 140 става чл. 132. В алинея пета след думата «5 години» се прибавят думите «или са ръководили професионални курсове в продължение най-малко 10 години». На петия ред след думата «професионални» се прибавят думите: «гимназии и».

137. Чл. 141 става чл. 133.

138. Чл. 142 става чл. 134. В последната алинея думата «особено» става «основно».

139. Чл. 143 става чл. 135.

140. Чл. 144 става чл. 136.

141. Чл. 145 става чл. 137.

142. Чл. 146 става чл. 138.

143. Чл. 147 става чл. 139.

144. Чл. 148 става чл. 140. В алинея първа на третия ред «ал. IV» става «алинея първа». Втората алинея от този член се заличава.

Съображения. Не трябва да се ограничава министерството в използване на средствата. Това не се оправдава с нищо.

145. Чл. 149 се заличава.

Съображения. Това се отнася за училищата по ведомството на Министерството на земеделието и по-малко те остават там, безпредметен е този текст.

146. Чл. 150 става чл. 141. Заличават се думите «със задължение да ги използва само за техните нужди».

147. Чл. 151 става чл. 142.

148. Чл. 152 става чл. 143 и добива следната редакция: «Подробни правила относно програмите на посочените в тоя закон учебни заведения, одобряването на учебниците и учебните помагала, оценяването дейността на учителите и дисциплинарната им отговорност, поддръждането на директорския и учителския персонал, броя на паралелките и броя на учениците в паралелка в основните училища, броя на платените седмични лекторски часове и признаване на часове за извънкласна

работа, избирането на места за постройка на училищни сгради, оценката на успеха и поведението на учащите се и преминаването им в по-горно отделение или клас, съответно курс, издаването на позволително за преподаване частни уроци, правата и задълженията на директорския и учителския персонал в училищата за деца с телесни или душевни недостатъци, за общо-образователните гимназии, както и въобще всички подробности относно приложението на тоя закон, независимо от това дали отделните членове на закона препращат към правилника или не, се уреждат с правилник, издаден от министъра на народната просвета, одобрен от Министерския съвет.»

Съображения. Тази редакция даде възможност да се заличат цели и части от текстовете на законопроекта като неправилно поставени там.

Създава се нов член 144 със следното съдържание: «За всеки вид професионални гимназии и училища министърът на народната просвета издава отделен правилник».

Чл. 153 става чл. 145.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разисквания по законопроекта. Има думата министърът на народното просвещение д-р Кирил Драмалиев.

Министър д-р Кирил Драмалиев: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Другарки и другари народни представители! Просветната политика е органическа и важна част от общата политика на всяко правителство. Нейната същност, насока и съдържание се определят от същността и съдържанието на общата политика на дадено управление. Господстващата до 9 септември буржоазна класа имаше своя последователна просветна политика, отразена в нейното законодателство, учебни програми и учебници. Нейните ръководни начала не се отличаваха по същество от тия на просветната политика в другите капиталистически страни.

И в дофашисткия период те бяха: ограничаване достъпа до образованието за широките народни маси, възпитанието на младежта в националистически-шовинистически дух, нейното затъпяване чрез фалшифициране на историята, чрез схоластика, древни езици, религиозно обучение.

Задачата и на Живковия закон от 1891 г. и на Мущановия закон от 1909 г. бе да създаде младеж националистически, без научен мироглед, обществено-политически неориентирана, предадена на монархическия институт, готова да мре за егоистичните цели на българските капиталисти в очертаващите се все по-близко до хоризонта балканска и световна завоевателни войни.

Но буржоазните правителства все пак не се ослабиха напълно на училищата, а предпочитаха да държат далеч от училищната сграда децата на трудещите се маси. За тях бе меродавен изпитаният девиз на всички реакционни режими: невежествен народ по-лесно се управлява. За целия период 1896—1916 г. броят на учениците в основните училища се е увеличил само с 1%, а през 1920 г. броят на неграмотните е 36.9%; през 1916—1917 г. броят на учениците в средните училища е по-малко от 1% спрямо броя на населението.

След първата световна война земеделското правителство се опита да проведе демократична просветна политика. То направи сериозни стъпки по пътя на демократизацията на образованието и изменението на програмите в прогресивна насока. Със закона на Омарчевски от 1921 г. задължителното образование се разпростри и върху прогимназията, пристъпи се към усилено откриване из основни и педагогически училища, на пълни и непълни гимназии в по-големите села. За пръв път в този закон се обръща по-голямо внимание върху професионалното образование. Въвежда се пълна унификация на общото и професионалното образование под ведомството на Министерството на просветата. Ограничават се часовете по древните езици и религиозно обучение.

Всички тия прогресивни реформи бяха унищожени с един замах след 9 юни. Черна нощ се слусна над българската земя, също и над българското училище. Още през първите две фашистки години се закриват 599 от откритите през земеделското управление 917 прогимназии, закриват се всички новооткрити реални и педагогически училища. Обучението се извършва в националистически, шовинистически дух. Латински и гръцки езици заеха първенстващо място в учебните програми. Религиозно обучение се въведе и в гимназиите. Училището, включително и Университетът, се проникна от ултрареакционен фашистки дух, в съзнанието на младежта се насаждаха фашистки и великобългарски идеи и чувства, насаждаше се омраза срещу работническата класа и Съветския съюз, започна още по-усилено фалшифициране на историята, географията, литературата. Започна бясно преследване на прогресивните ученици, учители, културни дейци.

Фашистката власт не създаде свой закон за народната просвета, но чрез изменения и допълнения, чрез изключителни закони тя не остави нищо демократично и прогресивно в организацията на учебното дело, тя го върна с десетилетия назад, като отрови обществено-политическото съзнание на не малка част от учителството и учащата се младеж. Фашистите прокараха в продължение на своя диктаторски режим четири изключителни закони, по силата на които бяха уволнени няколко хиляди прогресивни учители, създадоха ултраефекционни училищни правилници, по силата на които много хиляди ученици и студенти биваха изключвани и хвърляни в лапите на полицията.

Но огромната част от българските учители и учаци се не се пречупи, остана вярна на заветите на Ботев и Левски, а най-съзнателните взеха активно участие в нелегалните борби, в партизанското движение, дадоха не малко скъпи жертви в борбата за сгромолясане на фашисткото иго.

Победата на 9 септември откри нова ера за българската народна просвета. В програмата от 17 септември 1944 г. бяха посочени основните задачи на отечественофронтовската просветна политика: демократизация на образованието, отстраняване на фашистките, великобългарските и други реакционни елементи от учебните програми и учебниците, преустройство на образователната ни система на научни и демократични основи.

През своето четиригодишно управление Отечественият фронт направи значителни крачки по пътя на осъществяването на тая своя просветна програма. Чрез редица мероприятия и законоположения образованието стана по-достъпно за децата на трудещите се. За някои степени на образователната ни система се откриха повече училища, отколкото през целия период от освобождението насам. Така например броят на предучилищните учебни заведения е повече от утроен, като до 9 септември в тях са били възпитавани 9.798 деца, а днес — 32.248. Броят на основните училища порасна от 7.671 на 8.739, на гимназиите от 134 на 245, на средношколците от 113.000 на 156.660, на студентите от 13.450 на 45.000. Докато до 9 септември не е имало нито едно училище за възрастни, днес има 32 вечерни гимназии с 7.633 ученици, както и 131 прогимназии с 3.021 ученици.

Докато до 9 септември малцинствата съзнателно се държаха в състояние на неграмотност и невежество, днес държавата по-изцяло грижите за организация и издръжка на малцинствените училища. Днес в различните степени малцинствени училища се обучават кръгло 90.000 деца и младежи. От друга страна народната държава премахна крайно пакоистото и унизятелно положение, български деца да се обучават и възпитават в чужди мисионерски училища, същински реакционни гнезда, където те се закряха с омраза към народната отечественофронтовска власт и Съветския съюз. (Ръкописания)

Още за втората учебна година се издадоха нови учебници почти по всички учебни предмети, не без недостатъци, но в основата си прочистени от реакционни елементи. През същата година се пристъпи и към дълбоко преустройство на образователното дело, на неговата организация, учебни програми, методи на обучение. Удължи се с една година възрастта на задължителното основно образование. Гимназиялният курс се съкрати с една година, с което средното образование стана по-достъпно за децата на трудещите се. Отстраниха се от програмите някои учебни предмети, служещи за затъпяване или за отклоняване вниманието на учащите се от актуалните въпроси на нашата съвременност, като древните езици, религиозното обучение, буржоазната етика, политическа икономика и гражданско учение. Преустрои се на научни основи обучението по история, география, литература, логика, природознание — дисциплини особено фалшифицирани от буржоазното училище. Въведе се час по демократично възпитание, а от края на миналата учебна година — час по конституция и програмата на Отечествения фронт — четвърто отделение, трети прогимназиален клас и седми клас. През настоящата година след обстоятелни проучвания се отстраниха редица допуснати грешки и несъобразности в програмата, като преди всичко се извърши чувствително съкращение на безужни подробности в учебния материал. При новото издание на учебниците се поправят забелязаните грешки, като същевременно се пристъпи към написване на по-издържани учебници на конкурсни начала. Подготвя се издаването на методически ръководства по отделните предмети.

Ето това, другари народни представители е в общи черти извършеното от отечественофронтовската власт в областта на народната просвета. Ние се намираме в усилен процес на внедряване в училищния живот на вече узаконените училищни реформи, а предстои въвеждането и на нови важни изменения в учебното дело. Трудностите, произхождащи отчасти от тежкото фашистко наследство, отчасти от бързия ръст на училищната мрежа, са огромни. Нам липсват и жилищни сгради, училищни кабинети, лаборатории, необходимият инвентар. Но най-голямата трудност идва от липсата на достатъчно и подготвени учителски кадри. Не достигат стотици гимназиални учители по най-важните предмети — математика, физика, химия, български език. Повечето от половината учителски персонал е неквалифициран. В гимназиите преподават голям брой младежи току-що завършили средното си образование, естествено, с манталитет не много различен от този на техните ученици и с крайно незадоволителна подготовка. Такива учители нямат необходимия авторитет пред учениците, а това подрива цялата училищна работа — както успеха, така и дисциплината. Това важи особено за по-малките като гъби след 9 септември нови гимназии в селата. Затова с право правителството от миналата година пристъпи към закриването на ония от тях, където липсват елементарни условия за действителна учебна работа.

Все пак общо за цялата страна през миналата учебна година ние можем да отбележим известен напредък по отношение и идейно-политическото възпитание на учащата се младеж. Изразен в средни часла, успехът през миналата година обелязва едно малко понижение от няколко стотни спрямо

този от 1946—1947 г. Но в докладите на инспекторите и директорите се установява, че фактически има повишение, тъй като благодарение взетите от министерството мерки този успех е по-реален в сравнение с първите три отечественофронтовски учебни години, когато изкуственото покачване на бележките бе повсеместно явление.

По отношение училищната дисциплина обаче ние можем да отбележим подобрене само в основните училища, но не и в гимназиите. Тук са налице много и тежки провинения, недопустими в една страна, пристъпваща към построяване на социализма, прояви на варварски насилия над учители и ученици, целящи да се получат по-високи бележки без труд, без знания.

Вярно е, че при някои от тия крайно осъдителни прояви на отечественофронтовски ученици бе разкрит пръстът на реакцията, на организирани вражески групички в училищата, но в повечето случаи те се дължат на неизживяното старо отношение към училището, учителите, учението. Дължат се те на обстоятелството, че, отхвърляйки с основание буржоазно-фашистката училищна дресировка, ние все още не сме успели в що-годе задоволителна степен да изясним и да внедрим в съзнанието на учащите се, както и на родителите, новото отношение към училището. А въпросът за училищната дисциплина е първостепенен национален въпрос, въпрос за правилно възпитание и подготовка за живота на подрастващото поколение. «Училище без дисциплина е като медница без вода», казва един велик педагог.

Без съмнение задача преди всичко на самото училище е да възпита правилно младежта. Но тая задача не е ло силите само на училището. Училището, подпомогнато от прогресивните организации «Септемврийче» и СММ, прави много в тая насока. Бригадирското движение също така е нов възпитателен фактор с огромно значение. И все пак при трудната обстановка, при която работи днес нашето училище, при дълбоки преустройствени процеси, които се извършва в нашата страна след 9 септември, и по-специално в целите и методите на възпитание и обучението, необходимо е привличането и на други обществени фактори, на първо място на родителско-учителските комитети, чиято дейност досега трябва да се характеризира като твърде незадоволителна. Към такава по-тясна координация на различните възпитателни фактори ние вече пристъпваме с някои положения на предлагания законопроект.

Новият цялостен закон за народната просвета, отразяващ просветната политика на Отечествения фронт, определя структурата на образователната ни система, рамките и часовете, в които ще се движи за един по-продължителен период нашето просветно дело, сочи новите цели и задачи на училището при дълбоко изменените стопански и политически условия на страната. Законопроектът дава основни положения, въз основа на които ще се създаде по-добра организация, по-задоволителна материална база на учебното дело. Законопроектът включва всички демократични закони и наредби-закони, издадени след 9 септември, като вънася и редица нови важни положения, отговарящи на задачите, поставени в новата програма на Отечествения фронт, и нуждите на плановото стопанство.

Преди всичко в целта на образованието, определена преди три години, сега се поставя нов момент на социалистическо възпитание. Така например при целта на средното образование се казва, че то «възпитава учащите се в прогресивен демократичен дух, за да бъдат годни да изградят социалистическото общество».

Основната реформа в настоящия законопроект е включването на по-голямата част от професионалните училища под непосредственото ръководство на Министерството на просветата, като за тази цел при него се създава специална Дирекция на професионалното образование, а всички училища в страната — без висшите — се поставят също така под педагогическото, методическо и идейно-възпитателно ръководство и надзор на Министерството на просветата. Предимствата на единното ръководство на образованието са отчетени в Съветския съюз, в новите демокрации и даже в някои капиталистически страни, и то е осъществено там в различни форми и размери.

Тия предимства са следните: създава се възможност за целесъобразно откриване на общообразователни и професионални училища, съобразно действителните нужди на страната, както и за тяхната по-рационална организация и администрация, като се използва опитът на всички учебни заведения; създава се възможност за по-рационална подготовка и разпределение на преподавателските кадри. Само при единното ръководство ще се постигне научна организация на учебния процес, научно изработване на програми, учебници, методи на обучение. Единното ръководство на образованието ще допринесе за намаляване пропагата между умствения и физическия труд, между общото и професионалното образование, като тия два клона на нашата образователна система ще си влияят взаимно: общото образование ще се доближи повече до практическите задачи на живота, до тъй нареченото политехнизирание на образованието, а професионалното ще готви кадри с по-разширен научен, технически и идейно-политически кръгзор. Ние с основание можем да считаме, че с новата организация на образователната ни система се прави значителна крачка напред в развойа на нашето учебно дело и че тя ще спомогне за по-бързото снабдяване на нашето планово стопанство с достатъчно и добре подготвени кадри от специалисти.

Тази важна образователна реформа се съпътства от друга, която я допълва и задълбочава: създаването на Върховен просветен комитет при Министерския съвет под председателството на министъра на просветата и членове — министри на ведомствата, при които има учебни заведения, както и представители на най-важните обществени организации — Националният съвет на Отечествения фронт, ОРПС, СНМ, БНЖС и др. Тоя комитет ще има за задача да обсъжда и дава мнение по въпроси, отнасящи се до всички видове и степени училища в страната, и да осигури единство в образователната система. С това законодателно положение се подчертава също така голямото значение, което народното правителство отдава на учебното дело, както за стопанското изграждане на страната, така и за издигане просветно-културното равнище на народа. И двете тия основни общонационални задачи са неразривно свързани помежду си. По решение на Върховния просветен комитет Министерството на просветата свиква при нужда национални конференции в състав, съобразен с техния дневен ред.

Деца на българските граждани получават своето основно и средно образование само в народните училища. При условия на взаимност чуждите дипломатически мисии могат да откриват училища изключително за деца на граждани на своята държава. С това народната отечественофронтиска власт туря край на едно унижително за нашата страна положение, наследено от продажните буржоазни режими, при което в чужди мисионерски училища се затпяваха и настрояваха срещу собствената им родина деца на български граждани. Също така в противрес на бившите режими, които имаха вражеско отношение към инородните малцинства, законопроектът обезпечава обучението на инородното население на неговия майчин език в съответни народни училища за инородци. Народната република България е кървено заинтересувана, цялото нейно население да бъде грамотно, просветено, да има прогресивно обществено-политическо съзнание, за да участва активно в стопанското издигане на страната.

Законопроектът предвижда редица положения, които целят подобренieto на материалните условия, при които се извършва училищната работа. С чл. 16 народните съвети се задължават при запланиране на училищните строежи да предвиждат постройки за жилища на учителите там, където това е необходимо. Посочен е начинът, по който се установява тая необходимост. С това мероприятие, провеждано отдавна в Съветския съюз и други страни, се облекчават участи тежките условия, при които живее и работи учителят на село. По силата на чл. 19 министерството и народните съвети откриват и издържат общежития със столове при народните училища и институти за подготовка на учителски кадри. С постепенното осъществяване на това мероприятие ще се даде възможност на приходните ученици да живеят и работят при по-добри условия и се намират под контрола на учителя-възпитател, който ръководи общежитието. Наличието на общежития ще улесни следването в други населени пунктове, ще отслаби напора за откриване средни училища там, където липсват елементарни условия, както и ще подпомогне провеждането на задължителното основно образование.

Една нова и важна училищна реформа се съдържа в чл. 33, в който се предвижда оземляването на всяко училище от поземления фонд при Министерството на земеделието и горите с най-малко два декара земя за учебни цели. В Съветския съюз размерите на училищното оземляване са от 50 до 80 декара. Там са получени отлични учебни резултати по отношение закрепване, разширяване и задълбочаване знанията по селско стопанство и по естествознание, придобиват се съответни практически навики, опитна работа за децата, създава се и продоволствена база за училищни закуски. При ограничените размери, които ние предвиждаме, задачите и резултатите, ще бъдат по-скромни, но несъмнено крайно полезни.

Чл. 48 задължава Министерството на труда и социалните грижи, народните съвети, индустриалните предприятия, учрежденията и кооперациите да откриват и издържат детски градини. Народните съвети са длъжни да предвиждат в благоустройствените си планове подходящи места за строежи на сгради за детски градини. Това законоположение е продиктувано не само от просветни, но преди всичко от важни стопански мотиви: без наличието на достатъчно детски градини майките от села и градове не могат да се включат масово в производството.

В закона се урежда по-точно и положението на училищата за възрастни. Те са изключително дело на Отечествения фронт. В тях се обучават лица, заети в производството, които не са могли да получат желаното от тях образование главно поради материални затруднения. Таква училища се откриха във всички страни с нов тип демокрация. Министерството обаче ще вземе строги мерки, в тия вечерни училища да следват само лица, които действително са заети в производството.

Острата липса на гимназиални учители налага съкращаването на едногодишния стаж, като в бъдеще педагогическата и практическа подготовка на гимназиалните учители ще се извършва през последните семестри на университетското следване.

От положенията, засягащи професионалното образование, по-важни са следните:

В целите на различните професионални училища се поставя на първо място добрата подготовка на специалисти, но покрай тая основна задача в съответна формулировка за всеки вид училище следва и задачата, питомците да бъдат възпитани в

прогресивно-демократичен дух, за да бъдат годни да изградят социалистическото общество. Има се пред вид нуждата както от добре подготвени, така и от съзнателни и предани на Народната република специалисти.

В чл. 83 се предвиждат необходимите материални условия, на които трябва да отговарят професионалните училища, като при нужда предприятията допускат използването на тяхната материална и техническа база и наличния им персонал за целите на учебния производствен процес, без това да влияе на производството.

При заводите и фабриките се откриват промишлено-технически училища за подготовка на квалифицирани работници в народното стопанство. Издръжката на учениците в тия училища се поема от държавата, като те от своя страна поемат задължението след завършване на училището да бъдат на разположение на съответното министерство поне толкова години, колкото е траял курсът на учението. За заетите в производството младежи държавата открива допълнителни промишлено-занаятчийски училища за повишаване на тяхната квалификация, както и кратковременни курсове за запознаването им с основните научни и технически постижения по тяхната специалност.

Подготовката на добре обучени средни ръководни и изпълнителни кадри се извършва в средни професионални училища, курсът на които се определя според характера на специалността, но не може да продължава повече от 5 години. За да се даде възможност на работниците, заети в производството, да получат средно образование, Министерството на народната просвета открива вечерни средни професионални училища. В интереса на народното стопанство е по-усилено откриване на професионални училища за сметка на общообразователните средни училища, чието приобщаване откриване в много населени пунктове се оказа нецелесъобразно. Младежта трябва да се насочи масово към професионалното образование, защото бъдещето на нашата страна е в нейната индустриализация и машинизирано земеделие.

Както при общото, така и при професионалното образование законът предвижда възвеждането и на заочно обучение, практикувано с големи резултати в Съветския съюз, но само за специалности, при които нуждата от кадри е особено голяма.

В няколко положения се урежда и организацията на извънучебното възпитание, чието цел е, чрез съгласуваната дейност на Министерството на народната просвета и другите министерства, под чието ведомство има училища, както и на СНМ и организацията «Септемврийче», родителско-учителските комитети и други обществени организации, да се разшири образователният кръгозор на учащите се и се подпомогне развитието на техните способности и дарования с оглед те да се възпитават в духа на социализма. При посочените по-горе и добре известни трудности в провеждане на голямата общонационална задача за възпитаване и превъзпитаване на нашата младеж в духа на Конституцията и социализма очевидно при отдела за извънучебно възпитание при министерството, както и пред съответните обществени организации, на първо място «Септемврийче», СНМ и родителско-учителските комитети, стои огромна съзидателна дейност.

Ето това са, другари народни представители, по-съществени положения в предлагания законопроект за народната просвета. Те чертаят основните линии в развитието на нашето учебно дело за един по-продължителен период, период на дълбоко обществено, политическо, стопанско и културно строителство. Допълнен със съответните правилници, новият закон за народната просвета ще постави на нови демократични и прогресивни основи училищния живот в нашата страна и заедно с обновените програми, учебници, методи на обучение ще отразява просветната политика на Отечествения фронт, отговаряща на жизнените интереси на отхвърлилия капиталистическото иго българският народ.

Тая просветна политика си поставя за цел да направи просветните и културни блага достояние на широките трудещи се маси. Тя си поставя за задача да възпита младежта в прогресивно-демократичен и социалистически дух, да създаде новия тип гражданин, необходим на Народната република — високо съзнателен и всестранно подготвен строител на социалистическото общество, проникнат от интернационалния дух на мир и братско сътрудничество между народите и същевременно от здрав патриотизъм, свободен от тесногърдия национализъм и шовинизъм, насажден в миналото, носител на действително научен мироглед.

Това са задачи без съмнение огромни, трудни, но с усилията на всички отговорни фактори, на целия български народ, ръководен от своя мъдър и любим вожд и учител др. Георги Димитров, те ще бъдат осъществени, както се осъществяват ежедневно, ежечасно стопанските и другите исторически задачи на Отечествения фронт. Надеждите на реакцията за проваляне на плановото стопанство и програмата на Отечествения фронт, нейните саботажни действия, простирайки хищнически намерения и към родното училище, нейните реставраторски намекания, осланящи се на чужда помощ, скоро ще бъдат окончателно разбити на пух и прах. Величествената сграда на новото училище също така ще бъде построена и под неговите топли лъчи ще растат и ще се развиват идните поколения на българския народ, строители на по-съвършено и по-щастливо социалистическо бъдеще. (Бурни ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител др. Груди Атанасов.

Груди Атанасов (и): (От трибуната) Драги другари и другарки народни представители! Законопроектът за народната

просвета, който ни се предлага за одобрение, се характеризира със следните основни положения:

1. Поставя народната просвета на широка и здрава научно-прогресивна основа.

2. Поставя народната просвета в непосредствена връзка с нуждите на живота.

3. Чрез него се постига за пръв път единство между общото и професионалното образование, което се състои преди всичко: а) в прехвърлянето на голяма част от професионалното образование към Министерството на народната просвета; б) в обезпечаване, под ръководството на Министерството на народната просвета, единното ръководство на учебно-възпитателната работа, което се отнася до всички училища, независимо към кое ведомство се намират; в) въвеждането на Върховен учебен комитет при Министерския съвет, чрез който ще се осъществи най-авторитетно единство и съгласуваност при обсъждането и решаването на основните проблеми на народното образование.

4. В законопроекта като червена нишка е прокарано разбирането, че във всички видове и степени училища българската народна младеж трябва да се обучава и възпитава в социалистически дух.

Законопроектът за народната просвета е в съответствие с изискванията на Конституцията и програмата на Отечествения фронт.

Чл. 3 от законопроекта гласи: «Основното образование в първоначалното училище и прогимназията е задължително и безплатно за всички деца с нормално телесно и умствено развитие на възраст от 7 до 15 навършени години, чиито родители са български граждани.»

В стария закон от преди 9 септември 1944 г. се предвиждаше също задължителност при основното образование, но това далеч не се спазваше. Известен, не малък брой деца, особено на инородци, оставаха извън училището — неграмотни. След установяването на народната власт задължителността на основното образование се провежда с голям успех. Броят на неграмотните деца е съвсем нищожен и с изгледи напълно да изчезне неграмотността сред децата в близките години.

За пръв път в нашата страна турските училища от частни се превърнаха в народни малцинствени. Цялата издръжка на училищата и учителите в народните малцинствени училища се поема от държавата. Тая реформа, проведена от нашата народна власт, бе посрещната с небивало задоволство и благодарност от турското население.

За пръв път в нашата страна се откриха в София и Сливен училища за децата на циганското малцинство, което малцинство съзнателно бе държано от старата буржоазно-фашистка държава в най-голяма тиня на невежеството и нищетата.

Ето какво се казва в чл. 4 на законопроекта: «За задоволяване образователните нужди на инородното население в Народната република България и обезпечаване обучението му на неговия майчин език откриват се със заповед на министъра на народната просвета, според нуждите, съответните народни училища за инородци.»

Според настоящия законопроект децата на български граждани не могат да се учат в чужди училища, а само в наши народни училища. В тая връзка заслужава интерес указът на Президиума, с който преди няколко дни се закриха всички чужди училища у нас. Тяхното закриване се наложи поради факта, че те бяха по-скоро едно отрицание на нашата образователна и възпитателна политика, която се провежда в българските училища. Чуждите училища, издържани от капиталистическите държави и от значителните такси на самите учащи се, се бяха превърнали в мисионерски училища, в тях се внедряваше буржоазната и мистичната идеология, възпитаваха се децата да служат на интересите на империализма. Анкетата, която Министерството на народната просвета извърши в тия чужди училища, установи редица реакционни прояви, извършени от преподаватели и учащи се, като например късане портрети на наши народни държавници, непозволяване да се създават организации на «Септемврийче», СММ и т. н.

Закриването на чуждите училища бе посрещнато с вой от пресата на империалистическите страни. Най-реакционните вестници във Франция по Гюбелсовски заявява: «Как е възможно да се гони от Източна Европа западната култура, кдето години наред свободно се е разпространявала! Какво зло са сторили смирените преподавателки в калуверски дрехи, та им се отнема възможността да учат и възпитават децата на народите от тия страни!»

Да, ние открито им заявяваме, че в нашата страна няма място за мисионерство на империалистическите страни. Но ние не сме против културата на народите от тия страни. За културата не съществуват национални граници. Преди няколко дни на международния конгрес на интелектуалците във Вроцлав писателят Иля Еренбург заяви, че няма западна и източна култура, а има общочовешка култура, култура на народите, която се задушава от империалистите. Ние сме се учили и желаем да се учим от културните ценности на всички народи, в това число и от народите на Франция, Англия, Италия, Америка и пр.

Водимо от тия разбирания и от здрави интернационалистически чувства, нашето правителство със специално постановление реши, от началото на тая учебна година да се открие езикова гимназия, в която ще се изучават френски, английски и немски езици.

В чл. 18 от законопроекта се предвиждат стипендии за учащите се от всички видове и степени училища над основното образование. Монархо-фашистката власт не само не даваше

стипендии на способните ученици, деца на народа, но тя не ги допускаше до училищата, а тия, които успяваха да прекратят прага на средното общо и професионално училище, биваха тор-мозени, преследвани, изключвани и т. н.

След 9 септември 1944 г., наред с масовото навлизане на децата на народа в средните училища, се увеличи кредитът за подпомагане на способните ученици. През 1947/1948 г. са дадени следните стипендии: за гимназиите — 1.020, за професионалните училища — 850, за учителските институти — 805, или всичко 2.675. До 9 септември 1944 г. броят на всички стипендианти е бил между 600 и 700.

За по-доброто овладяване на науката и техниката се организираха десетки безплатни курсове, а напоследък и заводски училища за работниците от предприятията. Най-изтъкнатите ударници и рационализатори се пращат на държавна издръжка в средни специални училища, а някои и във висши. В текстилното средно училище в гр. Сливен, наред с редовно постъпващите ученици се учат и нашите млади текстилни ударници и ударнички, като Маруся, Олга и др.

С всяка измината година ще расте броят на стипендиантите, ще растат грижите за учащата се и работническа младеж, за да получат по-голямо образование и подготовка за живота и въобще за нашето народно стопанство и народна култура.

Чл. 36 от законопроекта предвижда предучилищно възпитание за децата от 3 до 7-годишна възраст, за които се откриват специални детски градини. Вие чухте от изказването на др. министър, че през последната година в цялата страна са открити към 800 такива училища с 32.240 деца. В близко бъдеще цялата страна ще бъде осяяна с детски градини, ще се открият при всяко по-голямо предприятие, кооперативно стопанство, във всяко село и квартал. За възпитанието на децата в детските градини се грижат специализирани възпитатели. Това ще бъде голяма помощ и облекчение за майките, които ще се отдадат по-спокойно на работа във фабриката, полето или учреденето; знаейки, че животът и възпитанието на техните деца е поверено в сигурни ръце, когато те не са при тях.

Още в предучилищната възраст децата ще се възпитават в духа на социализма, както е казано в законопроекта, и ще се подготвят за встъпване в първоначалното училище.

В законопроекта се определя ясно целта на основното образование. В чл. 28 се казва: «Основното образование има за цел да даде на децата системни научни знания, да развие у тях полезни навики и сръчност и да положи широка общообразователна основа за по-нататъшно общо и професионално образование, както и да ги възпита в прогресивен демократичен дух, за да станат годни строители на социалистическото общество.» — Да положи широка основа за по-нататъшното общо и професионално образование! Каква огромна разлика от целта, която се поставя на основното образование в капиталистическите страни! Там се дава най-елементарна грамотност, за да се отправят децата в тяхната юношеска възраст в лапите на жестока капиталистическа експлоатация.

За да се онагледят образованието на децата в основното училище, наред с другите методически средства законопроектът предвижда, всяко училище да разполага с най-малко два декара собствена земя, която ще бъде обработвана от децата; ще отглеждат различни култури и по такъв начин ще получават по-реални знания, а от друга страна ще се възпитават в любов към труда.

В чл. 34 се предвиждат курсове и училища за възрастни, чрез които неграмотните ще получат грамотност, а слабо грамотните — по-голямо образование. Макар в нашата страна процентът на неграмотните да не е голям, все пак задачата за ликвидирателно на неграмотността и полуграмотността си остава твърде важна. Направеното в това отношение след 9 септември 1944 г. е незадоволително. Предстои на Министерството на народната просвета, на народните съвети и на отечествено-фронтовските организации да ползват всички необходими грижи и в продължение на първия 5-годишен план да се изпълни основната част от тая задача.

Средни училища. У нас, както е казано в законопроекта, те биват общообразователни и професионални. Към професионалните спадат и практическите непълни средни училища.

Средното общо образование се получава в гимназиите. В чл. 66 е казано: «Средното общо образование има за цел да даде на учащите се системни научни знания и сръчност, необходими за подготовката им като средни кадри, както и достатъчна основа за следване във висши учебни заведения, да ги възпита в прогресивен демократичен дух, за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество, и да развие у тях научен, обществен-политически мироглед.»

Предвиждат се и вечерни гимнази за работници и служещи, които желаят да получат средно образование. За пръв път такива се откриха у нас след 9 септември 1944 г. Понастоящем работят 32 вечерни гимназии с 6.584 ученици.

Допреди година се забелязваше голям наплив в общообразователните средни училища. Това създаде известни мъчнотии поради липса на достатъчно училищни сгради, на учителски кадри и що-годе училищни помагала и кабинети за нормална учебна работа. Вследствие на тия обективни и субективни причини учащите се завършваха гимназията недостатъчно въоръжени със знания за живота или за следване във висшите училища. За да се разбере това състояние на учебното дело, достатъчно е да се имат пред вид резултатите от призмните изпити на кандидат-студентите тази година. Макар и още неоповестени, от проверката, която е направена на една група кандидат-студенти, явили се по математика, се вижда следното. Общо взето резул-

татите говорят за незадоволителна подготовка на зрелостниците. От явилите се 300 кандидати по математика едва 60 са издържали успешно изпита, като се предполага, че кандидатите по математика са с по-добра подготовка по предмета. А знае се какво огромно значение има овладяването на математиката, както и на другите научни дисциплини, за по-нататъшното развитие на самата наука, техниката и стопанството.

С това незадоволително състояние трябва в най-близките години да ликвидираме. За това особено много ще трябва да допринесат учителите, получавайки своята квалификация като преподаватели, организациите на СНМ, като всемерно подобрят своята работа, и Министерството на народната просвета — чрез провеждането на системна, правилна и ясна образователна политика.

Нужно е да се реорганизируют част от общообразователните средни училища в професионални. При унифициране на професионалното и общо образование това ще се постигне по-правилно.

Особено големи грижи трябва да се положат за професионалните училища — за укрепването на съществуващите и за откриване на нови. През последната година и за предстоящата все по-голям брой младежи се насочват към професионалните училища. Тази година кандидатите за постъпване в техническите и другите професионални училища са повече от възможното число да бъдат приети. Нашата ученолюбива и трудолюбива младеж ясно разбира дълга си към своята обична родина, към труда, към по-бързото изграждане на социализма в България.

Грижите за професионалната подготовка на работническата и учащата се младеж трябва да се засилят. Курсовете, заводските, практиките и средните професионални училища, въведени чак след 9 септември 1944 г. се значително увеличили, трябва да бъдат многократно увеличени. След като завърши своето професионално образование и се включи в строителството на страната ни, тая младеж с чест ще се отплати на народа и държавата.

Нам ни предстои да проведем с успех първия 5-годишен план. Предстои ни да развием нашето стопанство и култура по пътя на социализма. За това са нужни кадри, не само висши кадри, но преди всичко изпълнителни кадри, кадри от среден тип, които ще бъдат едни от най-важните фактори в успешното изпълнение на производствените задачи.

Нашата учаща се и работеща младеж трябва да овладее науката и техниката и да ги въпрегне в служба на народа и държавата ни. А за да постигне това, ще зависи, наред с другите фактори, най-много от майсторството на нашите учители и преподаватели.

Аз не зная дали имаме друга категория от нашата интелигенция като учителите, над която монархо-фашистката власт да е упражнявала такъв чудовищен морален и политически тормоз. Естествено бе след 9 септември 1944 г. народното учителство да изпрати с проклятие престъпната фашистка власт и да посрещне с радост и облекчение властта на Отечествения фронт, за победата на която българското учителство даде видни дейци и скъпи жертви. Из средата на учителството излезе създателът на социалистическото движение в България Димитър Влагов — Дядото. В Септемврийското въстание през 1923 г. и фашистките погроми цветът на българското учителство мъченически загина под кървавия меч на фашистките палачи. Учителството даде едни от най-добрите участници в славното партизанско движение, а една част от тях героически загинаха в бой с фашистките варвари. Такива бяха другарите Карпачев, Камбуров, Михаил Петров и редица други, паднали в бой за свободата на нашата родина.

Учейки се от делото на тия герои, българското учителство се втурна след 9 септември 1944 г. с голям ентузиазъм и неуморен труд да даде своята дан в изграждането на новото народно училище и в другите области на обществената и стопанския живот на страната.

Народното учителство решително ликвидира идеологическото наследство на буржоазно-фашистката държава. Нему предстои напълно да изкорени и най-малките остатъци от старите реакционни възгледи и да се въоръжи със знанията на най-прогресивното учение — научния социализъм.

Освен това на нашето учителство предстои в духа на новия закон за народната просвета, който ние сега ще приемем, в духа на изискванията на петгодишния държавен план и нашето по-нататъшно развитие, да повишава непрекъснато своите научни знания, да овладее още по-добре научните дисциплини, които се преподават на учениците. Така то ще допринесе най-вече за образованието и възпитанието на учащите се и ще подготви от тия съзнателни граждани и творци на новия свободен и щастлив живот.

Нашите учители получиха истинска признателност и подкрепа от властта на Отечествения фронт. Бих казал, че е нужно още по-големи грижи да се положат за народното учителство. Особено в това отношение биха помогнали много народните съвети. Нужно е народното учителство да се обкръжи с по-голямо уважение от нашата отечественофронтовска общественост. Това ще бъде само от полза за благородната работа на хилядите скромни и трудолюбиви народни труженици.

Законопроектът за народната просвета, така както е съставен, е не само навременен, но той поставя на здрава научна и идейна основа образованието и възпитанието на учащата се младеж в основните и средните училища.

Основните принципи положения в предлагания законопроект намирам за напълно правилни от гледнище на народните инте-

реси и нуждите на нашето по-нататъшно икономическо и културно-просветно развитие по пътя към изграждането на социализма.

Одобрявам законопроекта и заявявам от името на парламентарната група на Българската работническа партия — комунисти, че изцяло ще гласуваме за него. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител д-р. Петър Янчев.

Петър Янчев (3): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Предложеният ни законопроект за народната просвета ще разреши цялостно проблема на днешното училище, което за разлика от миналото се насочва по нови пътища, коренно различаващи се от целите и задачите, които се поставяха преди 9 септември 1944 г.

Образователната система при фашистките режими беше подлагана на идеологическо устройство, диктувано от стремежа на монархизма да превърне българския народ в послушно стадо, в оръдие на чужди интереси, крепител на реакцията и фашизма. Всички преобразования в организацията на учебното дело, идейната обосновка и насоки в теорията и практиката имаха един единствен цел — да служат на фашизма.

Срещу тази духовна, политическа и икономическа тирания, срещу нашествието на германския фашизъм и неговите агенти в България въстана целият народ и с помощта на непобедимата Червена армия се освободи от чуждо иго. Единната и кървава борба на нашия народ срещу фашизма и неговите крепители се увенча на 9 септември 1944 г. с победата на народа. Предстоише народната просветна власт да се справи с гнилото в образователната система. С отделни наредби отечествено-фронтовската просветна власт се справи до известна степен с поставените й задачи.

Реакционната просветна политика на бившите правителства до 9 септември 1944 г. остави тежко наследство: 31,4% неграмотни, 20% съвършено негодни училища, почти пълна липса на училищни кабинети, нищожен брой предучилищни учебни заведения, малко гимназии, нито едно училище за възрастни, елементарно професионално образование, дух и съдържание на обучението реакционно и схоластично. Предстои огромни трудности на правителството на Отечествения фронт и в областта на просветния сектор.

След четиригодишно управление Отечественият фронт отбелязва значителни постижения в областта на просветната политика. За да се достигне демократизацията на образованието, освен намаляването времетраенето на гимназиалния курс от 5 на 4 години, правителството отпуска стипендии за ученици от средните училища и стипендии за студентите от различни специалности. Така, докато по бюджета на Министерството на народното просвещение за 1943 г. са предвидени стипендии общо в размер на 4.000.000 лв., а за 1944 г. — 5.000.000 лв., през 1947 г. са отпуснати 140.000.000 лв., а през 1948 г. — 220.000.000 лв.

Броят на предучилищните учебни заведения се увеличи от 223 на 794, на първоначалните училища — от 5.022 на 5.929, на прогимназиите — от 2.149 на 2.816, на гимназиите — от 134 на 245, на вечерните гимназии — нито една до 9 септември, а сега 32. Броят на учениците в предучилищните учебни заведения е пораснал от 9.793 на 32.241, в първоначалните училища — от 552.126 на 576.717, в гимназиите от 113.328 на 156.260 и във висшите училища — от 13.000 на 52.000.

Фашистките, великобългарските и други елементи бяха отстранени от учебния материал. Издадоха се нови учебници по всички предмети. В това отношение има все още някои нередности, които ще се поправят. Образователната ни система претърпя коренно преустройство, като из програмата се изхвърлиха цели учебни предмети, чието предназначение бе да затъпяват и заблуждават учащите се или да отклоняват тяхното внимание от действителните проблеми на нашата съвременност, а именно: древните езици, религиозното обучение, буржоазната етика, политическата икономика и гражданското учение. Постави се на научни основи науката, която беше фалшифицирана от буржоазните училища. Въведе се час по демократично възпитание, час по Конституцията и по програмата на Отечествения фронт.

Полгат се всички усилия за подобряване материалното положение на учителите. Това се постигна до известна степен със закона за щатните табели от 1947 г.

Поради голямото увеличение на броя на основните и средни училища в страната след 9 септември 1944 г. редовният персонал не е достатъчен да покрие нуждите. Това наложи да бъдат назначени нередовни учители, които се подбират измежду най-подготвените, като за тяхната подготовка се ползват особени грижи чрез ускорени курсове, конференции и пр. Правителството подготвя планово задоволяване на нуждата от квалифицирани учителски кадри.

Въпреки тези нововъведения в нашата образователна система, не може да се отрече, че учебното ни дело е все още тормозено от някои стари закони, наредби и правилници от фашисткото минало. Тази аномалия напълно ще се премахне с предложението ни законопроект за народната просвета.

Другари и другарки народни представители! В законопроекта особено ярко е подчертан новият дух на образованието. До преди 9 септември образованието у нас фактически имаше за цел създаване на един покорен служител на монархическата класа и нейната реакционна ишовишкийска идеология, днес образованието си поставя за цел да осигури на децата на бъл-

гарските поданици телесно и душевно развитие и възпитание в духа на прогресивните идеи, да създаде у тях здрав научен обществено-политически мироглед, както и да ги запази от шовинистически и всякакви други реакционни идеологии. Постава се нов момент: възпитание на младежта в социалистически дух. Това може да тревожи реакционерите, мракобесниците и реставраторите, но ние сме на прав път, по който неуклонно ще вървим.

В първата част на законопроекта, от чл. 1 до чл. 27, са легнали общи положения, важни за всички степени на образователната система:

«Чл. 1. Всички видове и степени общообразователни и професионални училища в Народната република България се намират под ведомството на Министерството на народната просвета, с изключение на висшите учебни заведения и училищата и курсовете под ведомството на Министерството на външните работи, Министерството на вътрешните работи, Министерството на народната отбрана, Министерството на народното здраве, Министерството на земеделието и горите, Министерството на железопътните, автомобилните и водните съобщения, Министерството на пощите, телеграфите и телефоните и на Комитета за наука, изкуство и култура — училища за подготовка на филмови кадри.»

Най-характерното е изразеното в чл. 1 на законопроекта единно ръководство на народното образование. Макар че след 9 септември образователното ни дело се насочи в други пътища и се ликвидира с фашисткото наследство, обаче въпросът за единното ръководство на народното образование оставаше открит. Остротата за разрешението на този въпрос изтъкна още повече с откриването на нови министерства и с разделянето на някои от тях. Досега у нас имаме учебно-възпитателни учебни заведения към десет министерства. И ако това положение би продължило за в бъдеще, логично ще бъде и Министерството на електрификацията да организира училища с цел да задоволи свои кадрови потреби. Тази разпокъсаност на образователното ни дело носи само пакости, които се премахват с предложението ни законопроект.

Първият опит за въвеждането на единно ръководство у нас се направи със закон от земеделското правителство на Александър Стамболийски в 1921 г. Съгласно този закон всички специални училища — земеделски, търговски, технически и др. — се поставиха под ведомството на народната просвета, към което се създаде, покрай другите отделения, и отделение за специалните училища.

На 9 юни 1923 г. нашата реакция в лицето на крупните банкери, нови и стари милионери, изникнали като гъби от първата световна война, ръководени от дворцовата камарила на Бориса, поддържани от външната реакция, дадоха подкрепа на кръволака Цанков за фашисткия преврат и промениха всички демократични закони в областта на просветата.

Втори опит за единно ръководство се направи през 1935 г., обаче всичко си остана на книга, изразено в протоколите на злуполучната междуведомствена комисия.

Днес в Чехословакия е реализирано единно ръководство на народното образование. В Югославия също е решен въпросът за единното ръководство на образованието. В Съветския съюз не съществува едно общо министерство на народната просвета, но там има едно общо съюзно министерство на висшите училища и общо съюзно министерство на трудовите резерви, на кадрите.

Недостатъците на разпокъсаното ръководство са: дублирането на учебни заведения, близки и сродни по цели и задачи; неяснотата и противоречията в училищното законодателство; липса на възможност за се организира педагогическо контролно ръководство за учителите по общообразователните и по специалните предмети; нерационално използване на учителските кадри; липса на еднакво идейно мирогледно ръководство и на учители, и на учаци се.

Има случаи след 9 септември 1944 г. на противоречиви действия от страна на различните министерства. Има и случаи на наказани учители от Министерството на народната просвета по наредбата-закон за чистката, а назначени в училищата по други ведомства. Има затруднения в специалните училища по изработването на учебни програми по общообразователните предмети.

Освен поради тези недостатъци, единното ръководство е необходимо и по следните причини.

Провежданата досега политика на професионално образование у нас се диктуваше от частно-капиталистическите интереси на индустриалци, търговци и др. Отечествонофронтовското правителство се стреми да засили едрото, кооперативно, държавно и машинно производство, което по силата на икономическото развитие ще измести едноличното, дребното, занаятчийското или полумашинното стопанство. Тази тенденция на нашата промишленост все по-ярко се очертава. Засилването на нашата индустрия, машинното кооперативно обработване на земята, засилването на електрификацията и държавното стопанисване определят основните линии при реорганизацията на нашето професионално образование, легнали дълбоко в предложението ни законопроект. Нуждата от квалифицирана работна ръка за нашата народна промишленост чувствително нараства. Съобразно тази нужда днес е наложително откриването на тези училища, които според законопроекта ще се изграждат върху пълното прогимназиално образование.

За по-висока квалификация на съответните трудови кадри законопроектът предвижда средни професионални училища, професионални гимназии с 4—5-годишен курс в зависимост от нуждите на специалността. Предвиждат се и полувисши

професионални институти, които да се изграждат въз основа на средните професионални гимназии.

Владеещият у нас дух на омраза срещу физическия труд като унизителен, второстепенен и като по-малко ценен от канцеларския и умствен труд се премахва. За насловянето на тази омраза към труда има най-голяма вина частно-стопанската експлоатация на физическия труд, който бе лишен от покровителството на закона, като го правеше изтощителен и презиран. Отечествонофронтовското правителство създаде и ще създава закони и правилници, подобри и ще подобрява битовите условия на работника, който днес не е експлоатиран от частния капитал, а е владетел на оръдията за производство. Днес трудът се въздига до степен на обществен дълг и чест, извън който няма благородство, почет и достойнство. Ние в нашата млада Народна република сме в началото на този процес на преобразование. Нека с усилията на целия народ да го ускорим и създадем кадри с нови разбирания и навици.

За да може тези задачи да се постигнат, необходимо е нашето професионално образование да се постави на здрави научни основи.

В глава I на подотдел А са легнали общи положения за основните училища. В чл. 28 се определят ясно и недвусмислено целите и характера на основните училища. Този член гласи:

«Основното образование има за цел да даде на децата системни научни знания, да развие у тях полезни навици и сръчност и да положи широка общообразователна основа за по-нататъшно общо и професионално образование, както и да ги възпита в прогресивен, демократичен дух, за да станат годни строители на социалистическото общество.»

Следващият чл. 29 гласи: «Основното образование се получава в основното училище, което обхваща: а) детски градини, б) първоначални училища и в) прогимназии.»

В чл. 36, глава втора, се определя целта на предучилищното образование за децата от 3 до 7-годишна възраст, които трябва да се подготвят, за да постъпят в първоначалните училища: подготовка физическа, умствена, нравствена, естетическо развитие в духа на социализма.

Следната таблица изразява отношението на фашистката власт към тия училища.

През 1943/1944 г. ние сме имали 243 детски градини с 274 преподаватели и 10.643 учаци се, а сега, през 1947/1948 г. имаме почти три пъти повече училища — 738 — с 877 преподаватели и 29.221 учаци се; и учаци се са три пъти повече, отколкото преди 9 септември; детски домове през 1943/1944 г. е имало 84, преподаватели — 120, учаци се — 3.360, а през 1947/1948 г. — 188, учители — 386 и учаци се — 7.520; или всичко детски градини и детски домове през 1947/1948 г. имаме 926 с 1.263 преподаватели и 36.741 учаци се.

В буржоазната държава се чувствуваше преситеност от интелигентен кадър. Това обстоятелство си има и своето оправдание. Нашата страна беше едва ли не колония на немския империализъм, който чрез своите агенти в България преследваше целта да бъде близкият пазар на немското индустриално свърхпроизводство, а страната да бъде само земеделска и по този начин да бъде зависим икономически от немския капитализъм, а от това следва и политическата зависимост. Естествено беше при тези условия да се чувствуваше преситеност от интелигентен кадър и с оглед на това вратите на учебните заведения бяха затваряни за синовете и дъщерите на трудовия народ.

Днес, когато отечествонофронтовското правителство си поставя задачата, нашата страна да бъде земеделско-индустриална със собствена народна промишленост, машинно производство и пр. — важни условия за укрепване на нашата национална независимост — днес, когато в нашата страна се изгражда социализмът, ние виждаме, че нуждите от интелигентни кадри пораснаха неимоверно. Отечествонофронтовското правителство откри нови народни гимназии. Докато през 1943/1944 г. имаме 134 гимназии с 3.245 преподаватели и 113.328 учаци се, днес гимназиите са увеличени на 245, преподавателите на 5.229, а учаци се на 152.661.

Освен откритите нови гимназии след 9 септември се откриха и вечерни училища и гимназии, каквито преди 9 септември нямаше. Даде се възможност на всички младежи, работници, чиновници, синове и дъщери на трудовия народ — някои от които са изгонени от училищата като антифашисти, пращани в лагери и затвори или минали в нелегалност — да разширят своето образование. Днес имаме 32 вечерни гимназии с 450 преподаватели и 7.633 учаци се. В забележката към чл. 67, глава I, е казано: «За да могат работници и служаци, заети през деня в производството или учреждението, да получат средно общо образование, Министерството на народната просвета открива вечерни гимназии.»

Същият подем след 9 септември имаме и при висшите училища. Откриха се нови университети, висши учебни заведения и учителски институти. Докато преди 9 септември имаме 8 университети и висши учебни заведения със 614 преподаватели и 15.360 учаци се, през 1947/1948 г. имаме 9 университети и висши учебни заведения с 1.283 преподаватели и 49.800 учаци се. Учителските институти преди 9 септември са били 10 със 119 преподаватели и 2.155 учаци се, а през 1947/1948 г. имаме 14 учителски институти с 176 преподаватели и 3.930 учаци се.

Положението на всички тия училища се урежда от съответните глави на законопроекта.

В законопроекта е застъпено и професионалното образование във всичките му разновидности. Аз вече се изказах, че децентрализацията на нашето професионално образование е донасяла само пакости на професионалното образование. Професионалното ни образование досега се е изграждало с грешки. Разните видове училища са се изграждали стихийно и хаотично. Освен това те не задоволяваха кадровите потребности на нашата народна промишленост. Със своята претрупаност с общообразователни предмети те се откъсваха от стопанския живот и губеха своята професионална физиономия. Така трябва да се обясни защо много техни възпитаници се насочват в живота към други отрасли и кариери, които нямат нищо общо с тяхната специалност. Крайно време е професионалните училища да бъдат обновени и да се приближат до производството, към стопанска и строителна дейност, да се придвижат към мините, фабриките, заводите, държавните и кооперативните стопанства. Ето това иска повелата на днешната съвременност. Тая повеля, ние не се съмняваме, двинки и др. министър на народната просвета, двинки и правителството на Отечествения фронт, двинки трудовия народ в нашата страна.

В отел I на стр. 14 на законопроекта е застъпено извънучебното възпитание, респективно «Септемврийче» и СНМ. Децата на българския народ получават в тези организации солидно гражданско възпитание в духа на прогресивната истинска демокрация, заживяват с нуждите, стремелите и тежненята на своя народ, разбират смисъла на стопанското строителство, радват се на постигнатите успехи, увличат се в съревнованието и така израстват като съзнателни и предани защитници на народния напредък.

Идейно-политическото възпитание на младежта е от огромно значение за Отечествения фронт. Изоставянето му ще бъде гибел. Целокупната учебна и извънучебна дейност на нашата младеж трябва да има само един център. Да изградим стоманени граждани, добри строители на социалистическото общество и съвременен пазители на нашата национална независимост, които да обичат своя народ и своята земя и да мразят враговете на народа, реакционерите и реставраторите!

Другари и другарки народни представители! Предложеният ни законопроект за народната просвета е най-крупното събитие у нас не само от 9 септември, но и от четвърт век, в областта на нашето народно образование. Учебното ни дело коренно се прекроява. Нашите училища трябва да се обърнат на стоманена работилница, която да изкове новия гражданин.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз ще гласува законопроекта, приемайки приложените препоръки на законодателната комисия.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата подпредседателят на Великото народно събрание др. Атанас Драгиев.

Атанас Драгиев (зв): (От трибуната) Другари народни представители! Проблемът за народното образование е един от най-важните в общественно-политическия, културния и стопанския живот на всеки народ. Просветата е един от основните двигатели на всяко човешко общество.

И действително едва ли има просветен човек, който би могъл да отрече значението на делото на мисълта и просветата на милионите хора, без които човекът не е човек; едва ли има някой, който да не се радва на придобивките на науката, просветата и културата, където и да са те и от когото и да са осъществени.

И затова именно всички отечественофронтovski правителства от 9 септември 1944 г. досега с най-голяма сериозност и внимание са поставяли за разрешение всички въпроси, които са били свързани с образователния проблем в нашата страна.

В продължение на изминатите вече четири години Отечественият фронт излезе с големи радикални реформи по училищното, просветното дело. И това бе твърде естествено, като се има пред вид, че революционните тенденции на нашето време изискваха, щото те да бъдат най-първо разрешени, и то, повтарям, с най-голяма сериозност и внимание.

Реалната просветна политика на Отечествения фронт, прокламирана още на 9 септември 1944 г., наложи да се създаде у нас един нов, деен човек за живота, за да замени човека, който, нека признаем това, беше негоден за каквато и да е практическа, самостоятелна дейност. Той, така да се изразя, се явяваше като придатък на държавата, а не като неин активен геец, труженник, нито пък беше годен да поеме самостоятелна творческа стопанска дейност.

Че трябваше Отечественият фронт да обърне сериозно внимание на проблема за просветата на народа ни, доказва статистиката на последното наше преброяване, която установи, както подчерта това др. министър на народната просвета, че неграмотните у нас са все още един твърде голям процент — 31.4%; че само 12.4% от всички учаци се в страната ни посещават средните общообразователни, специални и професионални училища и само 1% — висшите училища.

Отечественият фронт обърна сериозно внимание на този проблем и от съображението, че фашистката просветна политика до 9 септември 1944 г. бе отправлявана по две противонародни линии: първата бе на ограничаване на просветата и втората — затъпяване на младежта чрез съдържанието на самия учебен материал, както и чрез особените фашистки методи на обучение. Изобщо смело може да се каже, че фашисткото училище бе инструмент за възпитание на мла-

дежта във фашистки, великобългарски дух. То насаждаше в съзнанието на младежта ненаучни и противонародни теории, като например тези за някакви си висши раси, за монголски, а не славянски произход на българите, за авторитарни, фашисткия принцип, за предопределението на съдбата, за хегемонията някаква си на Балканите и пр.

Нашето училище преди 9 септември 1944 г. правеше нашите млади хора безволни, годни да изпълняват само заповеди и да бъдат слепи оръдия на привилегированите наши обществени групи, но не и за каквато и да било народополена, творческа дейност.

За да се справи с това тежко наследство, Отечественият фронт, както казах, в тия изминати четири години предприе маса просветни преобразования, тъй добре отбелязани днес от др. министър на народната просвета. То засили най-напред предучилищните учебни заведения и увеличи броя им от 223 на 794; увеличи броя на първоначалните училища от 5.022 на 5.924; на прогимназиите — от 2.149 на 2.816; на гимназиите — от 134 на 245, а броят на вечерните гимназии, които не съществуваша до 9 септември 1944 г., сега е 32. По този начин броят на учениците в предучилищните учебни заведения порасна от 9.798 на 32.241, в първоначалните — от 662.126 на 876.717, в прогимназиите — от 280.150 на 307.426 и в гимназиите — от 113.328 на 156.260, а във висшите училища — от 13.000 на 52.000.

Нашата образователна система претърпя коренно преустройство още през 1945 г., като от програмата се изхвърлиха учебни предмети, чието предназначение бе да затъпяват, да заблуждават учащите се или да отклоняват тяхното внимание от действителните проблеми на нашата съвременност. Въведе се, както знаете, час по демократично възпитание, час по новата ни народна Конституция, час по програмата на Отечествения фронт и други още нововъведения. И всички тия училищни реформи се налагаха не само от общественно-политически и педагогически съображения, а и от стопанските нужди на страната, защото осъществяването на отечественофронтоската стопанска програма е в пряка зависимост от създаването на достатъчни и добре подготвени технически и стопански кадри — инженери, техници, трактористи, агрономи, ветеринари, кооперативни деятели, учители, лекари и пр.

Но с тези реформи се целеше не само количеството, но най-главно качеството, което може да бъде резултат само на една строго научно организирана образователна система.

Повтарям, тази система бе обновена и преустроена от Отечествения фронт, като се даде в нея предимство на природоизпитателните и математичните науки, които стоят в основата на съвременната индустрия и съвременната техника. Тя подчерта особено нуждата от засилване сектора на професионалното образование и неговото правилно организиране, за да могат да се създадат необходимите технически кадри за нашето все повече и повече разрастващо се стопанство.

Ние трябва да бъдем горди и с радост да констатираме, че въпреки необикновените финансови трудности, които изживявахме и продължава да изживява още нашата държава, правителствата на Отечествения фронт все пак намираха достатъчно средства, за да задоволят крепящите нужди на нашата народна просвета, за тази просвета, която, повтарям, така упорито и така съзнателно бе ограничавана от фашистките правителства до 9 септември 1944 г.

И аз смятам, че народът ни ще разбере и ще прецени по достойнство това голямо дело на правителствата на Отечествения фронт.

Сегашният законопроект за народната просвета, който вие имате на ръце, има за цел, въз основа на добития вече четиригодишен опит, да коригира, да допълни и да усъвършенства сложното вече, както казах, на нови релси наше отечественофронтоско училище.

Предлаганият законопроект е изготвен от нашия министър на народната просвета др. Драмалинчев в една много стегната форма и в завидно прегледен вид и отразява просветната политика на Отечествения фронт, като се е съобразявал и с тенденциите на стопанското, общественно-политическото и културно развитие на нашата страна.

В него са легнали, прокарани, следните основни положения: първо, да се даде на учащите се в училищата и университетите едно възпитание, което да ги направи годни за истински строители на бъдещото наше социалистическо общество; второ, да се отстранят от училищата и университетите ненужните за нашата епоха знания, изопачени факти и ненаучни и реакционни теории, като, обратно, се създаде една образователна система, която да приуча младежта сериозно да мисли и най-главно сериозно, практически да работи — една система, която да бъде в състояние да създаде хора мислещи, съзнателни, прогресивни граждани, притежаващи солидни познания и съръчност, волеви и предприемчиви хора, които да бъдат подготвени като строители на една действително народна, творческа, социалистическа държава, каквато е и ще бъде отечественофронтоска България; трето, да се създаде единно ръководство на общото и професионалното образование. Вие добре знаете, че досега професионалното образование се намирало под ведомствата на 12 министерства. Сега, според предлагания законопроект, голямата част от професионалните училища ще се ръководят непосредствено от Дирекцията на професионалното образование при Министерството на народната просвета. Също така Министерството на народната просвета ще ръководи, инструтира и контролира в педагогическо, идейно-възпитателно и методично

отношение всички училища в страната, без висшите такива, които остават под ръководството и контрола на Комитета за наука, изкуство и култура.

За да координира дейността на всички учебни заведения в страната и за обсъждане на важни просветни въпроси, законопроектът предвижда създаване при Министерския съвет на Върховен учебен комитет с председател министъра на народната просвета и членове — министрите на тия министерства, под чиито ведомства се намират учебните заведения, както и представители на Националния съвет на Отечествения фронт, ОРПС, СНМ, СРП и БНЖС. С това се премахва досегашният Висш учебен съвет, като в бъдеще неговата съвещателна функция ще се извършва от национални конференции, свиквани при нужда от Министерството на народната просвета, в състав, съобразен с конкретен дневен ред.

Законопроектът предвижда задължението на народните съвети да включват в своите планове строежи на училищни сгради, а също така и построяни на жилища за учителите, там където това е необходимо. Аз смятам, че това е една заслужена грижа от страна на държавата към учителите, защото трябва да признаем, че учителите не са още възнаградени добре. А учителите не са само учители, но са и възпитатели и общественици. Те са и в училището, и в читалището, и в кооперацията. В село особено те са и артисти, и режисьори, и суфдьори; те са библиотекари и членове във всички комисии за измърване и изчисление на материали, теглене и изчисляване на тютюна, ръководители на певчески и детски дружества, устроители на родителско-учителски срещи, на разни конференции и пр. и пр. Изобщо — всичко! Работата им се оценява от три страни: приката им работа в училището, тяхната педагогическа подготовка и тяхната извънучилищна дейност. А всичко това налага, отечественофронтската власт да им даде в бъдеще всичката възможност да живеят като хора. По този начин те ще станат истински носители на култура и ще могат да дадат на народа ни нова, правилна, изобилна просвета, култура и наука. При това не трябва да се забравя, че учителите работят с жива материя, с душата на децата. В това отношение Ленин навремето си беше казал: «Народният учител трябва да бъде поставен на такава висота, на която той никога не е стоял и не е могъл да стои в буржоазното общество.»

Независимо от всичко това законопроектът задължава народните съвети и държавата да издържат и обществения със столове за приходящи ученици, както и да бъдат оземлявани всички училища с парцели за учебни цели.

Тук му е обаче мястото да обърне внимание на голямото значение за народопросветната политика и на снабдяването на училищата и университетите с пособия за нагледно обучение, което е основата на педагогическите подстъпи при обучението. И затова би било уместно да се пожелае, щото създаденото недавно държавно предприятие Учтехпром в най-скоро време да развие своята дейност и да задоволи напълно нуждите от учебни пособия.

Законопроектът прави също реформа и по подготовката на кандидатите за редовни гимназиални учители, като определя, практическата подготовка на бъдещите гимназиални учители да се включва в четиригодишния университетски курс, т. е. производството на кадри от редовни гимназиални учители да се съкрати с една година, което е съвсем правилно, още повече като се има пред вид голямата нужда от редовни гимназиални учители.

Най-сетне законопроектът, допълнен и с предвидените в него правилници, установява широки рамки за прогресивно развитие на нашето учебно дело в служба на плановото стопанство и културното развитие на младата ни Народна република.

Законопроектът, изцяло взет, във всичките му постановления, цели, щото нашето училище да не стои в бъдеще изолатирано от общия поток на обществения живот, а да бъде то открито за вниманието, интереса, надзора, критиката и пр. на цялото общество, като същевременно самата работа на училището се тясно приобщи към политическия, културния и стопанския живот на българския народ.

Изобщо законопроектът цели да създаде за в бъдеще хора на делото, имайки пред вид, че днес повече от всеки друг път у нас животът ни зове към голяма, сериозна строителна работа. За в бъдеще ние ще трябва да зидаме камък по камък нашия нов обществен, политически, културен и стопански живот. Наложително е също обучението за нашата младеж да не бъде вече напирера в живота и, както това е било досега, а предназначение и смисъл на нейния живот, а науката за същата да бъде религия, тъй както това е във великия Съветски съюз.

Прочее, нека бъдем убедени, че чрез тия хубави и благородни цели, които Министерството на народната просвета е вложило в разглеждания законопроект, чрез усилията на народното наше правителство и на тия на целия български народ нашата хубава родина ще отбележи в бъдеще бързи и сигурни крачки в пътя на нейния пълен, всеотраден политически, културен и стопански просперитет.

От името на парламентарната група на Народния съюз «Звено» заявявам, че ще гласуваме законопроекта с пълното съзнание, че той ще постави основите на една действително нова образователна система, която ще направи от подрастващите наши поколения хора прогресивни, продуктивни, делови и живеещи винаги с нуждите на народа, както и с голямата амбиция да служат на същия честно, безкористно и всеотдайно. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител д-р Анастас Петров.

Анастас Петров (р): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Нашият народ е ученолюбив. Още в епохата на Възраждането той проявява стремеж към просвета. Отбелязано е, че в 1853 г., там, където учителствувал Христо Данов, в едно средногорско селище, бащите се учеха на четмо и писмо заедно със своите деца, с малките ученици, в същото училище. През това време училищата се отваряха и издържаха от народа. По този начин не малко училища изникнаха в поробена от турците България.

След освобождението ни българското училище получи по-добри условия за развитие. Образованието стана задължително. Обаче не всички деца на народа можеха да постъпят в училище, а тези, които постъпваха, се възпитаваха и обучаваха в реакционен и шовинистичен дух, отговарящ на господстващата класа. И наистина просветната политика на господстващата класа до 9 септември 1944 г. е отразена в училищното законодателство, чрез което се насаждаше реакционна просвета и се ограничаваше образованието на децата на народа. Срещу този реакционен курс на просветната политика се бореше Учителският съюз и даваше жертви, като прогресивното учителство жестоко се преследваше и уволняваше.

Отклонение от този реакционен курс на просветната политика беше законът на Омарчевски от 1921 г. Чрез този закон се откриваха повече основни и педагогически училища и се разширяваше задължителното основно образование от 7 до 14-годишна възраст. С това се целеше, всеки български гражданин, здрав душевно и физически, да има завършено прогимназиално образование.

За съжаление не може да се каже, че това повеление на омарчевски закон е изпълнено, защото на 9 септември Отечественият фронт завари 31.4% неграмотни български граждани. И наистина властващата у нас капиталистическа олигархия почти нищо не правеше за действителното приложение на закона. Стигаше се най-много до налагане глоби на родителите, които не изпращат децата си в училище. Тая мярка даваше слаби резултати, защото глобите не се събираха или пък родителите предпочитаха да плащат глобата, която беше малка.

Едва след 9 септември 1944 г., когато наредът взе управлението на страната в своите корави ръце, се създадоха обществено-политически условия за провеждането на една действително прогресивна и демократическа просветна политика.

Събарянето на фашистката диктатура усили в голяма степен жаждата у народа за знания, образование и култура. Отечественият фронт отговори на тази народна нужда, като разтвори широко вратите на учебните заведения за синовете и дъщерите на трудеците се, облекчавайки ги със значителна материална помощ и улеснения.

В програмата на Отечествения фронт от 17 септември 1944 г. бяха определени насоките и основните задачи на отечественофронтската просветна политика: демократизацията на образованието, отстранение на фашистките великобългарски и други реакционни елементи от учебния материал, преустройство на образователната система на демократични и научни основи.

Тези трудни задачи в просветния сектор стояха пред Отечествения фронт и чанаха своето разрешение. И действително след четиригодишно управление Отечественият фронт отбеляза значителни постижения особено в областта на общото образование. За да посоча тия постижения, използвавам цифрите, дадени от д-р. министър на просветата, а именно: броят на предучилищните учебни заведения е увеличил от 223 на 794; на първоначалните учебни заведения — от 5,022 на 5,929; на прогимназиите — от 2,149 на 2,816; на гимназиите — от 134 на 245; на вечерните гимназии — нито една до 9 септември, а сега 32; на университетите — от 1 на 6. Броят на учениците в предучилищните учебни заведения е пораснал от 9,798 на 32,241; в първоначалните училища — от 552,126 на 575,717; в прогимназиите — от 280,150 на 307,426; в гимназиите — от 113,328 на 156,260; и във висшите училища — от 13,000 на 52,000.

В изпълнение на програмата от 17 септември 1944 г. веднага бяха отстранени от учебния материал всички фашистки, великобългарски и други елементи. Намали се курсът на учението в гимназиите от 5 на 4 години.

Още през 1945 г. нашата образователна система претърпя коренно преустройство, като из програмата се изхвърлиха някои учебни предмети, които затъпяваха или заблуждаваха учениците или отклоняваха тяхното внимание от проблемите на нашата съвременност. Бяха изхвърлени от програмата древните езици, религиозното обучение, «политическата» икономия, буржоазната «етика» и гражданското учение. А изучаването на историята, географията, психологията, логиката, литературата и природознанието се постави на научни основи. Даде се по-широко място на физическото възпитание чрез физкультурата и спорта. Също въведе се час по конституция и по програмата на Отечествения фронт.

През тази година се извършиха основни проучвания по програмите и се премахнаха сторените преди три години грешки. Написаха се нови учебници за разните класове чрез състезаване между авторите на учебниците.

При прилагането на просветната програма на Отечествения фронт се срещнаха трудности от остра липса на подготвен учителски кадар. За създаване на нови кадри се увеличи броят

на учителските институти. Отпуснаха се голям брой стипендии на лица, които се готвеха за учителска професия.

За да се издигне нивото на завършените учители, да се опреснят техните педагогически знания, да се упътят поинаквените учители в предстоящата им работа, провеждоха се много педагогически конференции и се откриха специални подготовителни кратковременни курсове. Наложиха се, пенсионираните учители наново да постъпят и почнат да учителствуват за ограничено време — за година-две-три и пр. — докато се попълнят учителските места с нови, пресни подготовени кадри.

Тук е мястото да отбележим, и то заслужено да отбележим, поемането от държавата издръжката на малцинствените училища — турски, еврейски, арменски и др., в които се преподава на роден техен език. В противовес на клеветническата кампания, която се води от турската преса и от някои органи на турското правителство, трябва дебело да се подчертаят всестранните грижи, които Отечествоният фронт и правителството полагат за турското малцинство и за българо-мохамеданите.

Всички национални малцинства у нас се ползват с всички права, които има и българското население — нека това се чуе и запомни и в Турция.

Другарки и другари народни представители! Откриха се и вечерни училища за разширение знанията или намаление безграмотността на българските граждани. Откриха се вечерни гимназии със съкратена програма за тези, които искат да имат завършено средно образование, а нямат възможност да бъдат ежедневни редовни ученици. Откриха се специални курсове за засилване и разширение професионалната подготовка на работници, селяни, занаятчии и други. Образуваха се кръжоци за просвета, култура, за развитие на творческите способности, дарования и възпитание в духа на социализма.

Отечествоният фронт положи особени грижи за културното развитие на гражданите, като се откриха нови държавни и общински читалища, библиотеки, театри и други общообразователни институти.

След 9 септември в страната се създадоха седем нови симфонични оркестри, стотици самодейни хорове, струнни оркестри, няколко стотици колективи за художествена самодейност, които обхващат повече от 200.000 млади работници, студенти, учещи се и др. Из тяхната среда се проявяват забележителни таланти. Създадоха се и хиляди кръжоци за самообразование и курсове за техническа квалификация.

Даде се нова насока на литературата — да отразява правдиво и художествено нашата нова действителност и да служи като важно средство за патриотично и демократично възпитание на младежта и народа. Същото може да се каже и за науката — да има пълно приложение в живота.

Смело можем да кажем, че до 9 септември никоя власт не е полагала толкова големи и всеотдайни грижи за народната просвета и култура и никоя друга власт не е харчила за 1948 г. 6 милиарда лева за година — според бюджета за 1948 г. — както това прави отечественофронтската власт.

Уважаеми другарки и другари народни представители! Пред нас е новият цялостен законопроект за народната просвета, който отразява прогресивната демократическа политика на Отечествония фронт и е съобразен с тенденциите на стопанското, обществено-политическото и културното развитие на страната. Чрез този законопроект се пристъпва към провеждане на основни просветни реформи, които обхващат всички степени на образованието у нас. Този законопроект има за задача да постави нашето образование на научни, прогресивни, народно-полезни начала.

Разгледан и проучен подробно, в този законопроект се забелязва отражението на всички ония промени и постижения, които са постигнати от 9 септември досега. В него са отразени и редица нови положения във връзка с програмата на Отечествония фронт, гласувана във втория конгрес, със затварянето на чуждите училища у нас и пр. Този законопроект за народната просвета е пръв след Димитровската републиканска конституция, чрез който се преустройва учебното дело от предучилищните учебни заведения до висшите училища.

След тези общи положения, които изтъквах по законопроекта, аз ще кажа по нещо за по-същественото в него.

Първо. В оточнените цели на предучилищното обучение и възпитание — чл. 36; в целта на обучението в първоначалното училище — чл. 43; на прогимназията — чл. 48 и средните училища — чл. 66 е поставена нова задача: възпитание на младежта в социалистически дух. Учениците ще се възпитават в прогресивен демократически дух, за да станат годни да изградят социалистическото общество и да се развият у тях научен обществено-политически мироглед.

Второ. Внася се сериозна реорганизация в школското образование, създава се единство в учебното дело, като се приспособява то към нуждите на стопанското и всеотдайното развитие на нова България. В законопроекта се дава по-широко място на средното професионално образование.

За възстановяване на нашето стопанство и за развитието на страната ни трябва да се осигури подготовката на ония технически кадри, които ще са необходими за изпълнението на нашите народостопански планове. Ще трябва за сметка на някои общообразователни гимназии да се разшири професионалното образование чрез професионални технически училища, промишлени занаятчийски училища, професионални курсове, професионални гимназии и др.

И наистина със законопроекта се уреждат промишлено-технически училища за работници-специалисти, които след едногодишна практика и изпит стават майстори-специалисти — чл. 90 — и допълнителни промишлено-занаятчийски училища.

Те биват мъжки, женски и смесени — чл. 93. Ако курсът е двегодишен — следващите в тях получават петокласно образование, ако курсът е тригодишен — шестокласно образование, понеже при постъпването имат прогимназиално образование. Такива ученици добиват право на работник II разред, а след едногодишна практика и изпит — майсторска правоспособност.

Предвижда се в законопроекта и откриването на професионални курсове. Тези курсове имат за цел в кратък срок да запознаят работниците с основните научни и технически постижения по специалността им — чл. 98 — и средни професионални училища, които да подготвят добре обучени ръководни и изпълнителни кадри за всички отдели на плановото стопанство — чл. 100.

Трето. Най-голямата просветна реформа в законопроекта е създаването на единно ръководство за общото и професионалното образование. По-голямата част от професионалните училища в бъдеще ще се организират и ръководят от Дирекцията на професионалното образование при Министерството на народната просвета. Досега професионалното образование се намирало под ведомството на 12 министерства. Липсващо, както е казано в мотивите на законопроекта, ръководен център за откриване и организиране на професионални училища; липсващо единство в програмата, учебниците, методите, идейното възпитание, както и при подготовката и разпределението на преподавателския кадър.

С тази важна реформа се създават благоприятни условия преди всичко за правилното развитие на професионалното образование у нас.

При единното ръководство — казва др. министър на народната просвета — двата клона на нашата образователна система ще си влияят благотворно: общото образование ще се доближи до практиката, ще тръгне по-ускорено по пътя на политическия, а професионалното образование ще създава кадри с по-широк научен, технически и идейно-политически кръгосор.

Четвърто. Друго важно положение е, че при Министерския съвет се учредява Върховен комитет по просветата със задача да обсъжда и дава мнение по въпроси, отнасящи се до всички видове и степени училища в страната, и да осигури единство в образователната система — чл. 26. Стават на този Върховен комитет е: министърът на просветата — председател и членове: министрите, под чиито ведомства има училища и курсове, представител на Министерството на труда и социалните грижи, представител на Националния съвет на Отечествония фронт, председателят на Съюза на работниците по просветата, председателят на Съюза на народната младеж, представител на Българския народен женски съюз, представител на Върховния комитет за физкултура и спорт и представител на Общия работнически професионален съюз. При нужда със заповед на министъра на народната просвета в състава на този комитет могат да се включат длъжностни лица, специалисти от различни ведомства, за постоянно или временно.

Подробно за работата на Върховния комитет по просветата се изработва правилник, одобрен от Министерския съвет.

Пето. У нас отдавна е узаконено, че основното образование в първоначалното училище е задължително, но не се прилагаше с желание и искрено, затова и процентът на неграмотните, както казах, не е малък — 31.4%.

В сегашния законопроект чрез чл. 3 е оточнено, че в основното училище и прогимназията обучението е задължително и безплатно за всички нормално развити деца от 7 до 15 навършени години. Задължителното образование се получава в нашето народно основно училище. Новото, изрично упоменато в проекта, е, че и прогимназията е задължителна, че максималната възраст за следване в прогимназията е 15, а не 14 навършени години и че съгласно решението на Президиума децата на българските граждани задължително посещават основното училище и прогимназията у нас.

По-нататък в проекта — чл. 132 — са предвидени достатъчно единични мерки, наказателни санкции — глоба от 1.000 до 10.000 лв., без обжалване, налагана на родителите, които не изпращат децата си, подлежащи на задължително основно образование. Чл. 31 от проекта повелява на председателя на местния народен съвет до края на м. март да приготви списък на децата от 7 до 15-годишна възраст и да го изпрати на началника на просветната служба при околийския или приравнен към него градски съвет. Председател на народен съвет, който не изпълни навреме задължението си по този член на закона, се наказва с глоба от 5 хиляди до 10 хиляди лева. За всяко неизвинено дневно отсъствие на деца в основно училище, направено поради доказано препятствие от страна на родител или настойник, наказва се с глоба от 200 до 1.000 лв. — чл. 137.

Според проекта, народните съвети се задължават да включват в своите планове за строеж на училищни сгради също и построяната на жилища за учителите, там где това е необходимо. Държавата и народните съвети откриват и издръжат общежития със столове за приходящи ученици. Това е наложително, особено в балканските селища. Предвижда се осемляване на всички училища с парцели не по-малки от два декара за учебни цели.

Въпреки трудностите, Отечествоният фронт осъществява своята прогресивна и демократична просветна политика, чрез която създава всеотдайно образовани граждани, строители на нова България и социализма.

И с девиза: чрез просвета към свобода и народна демокрация и социализъм — ние ще вървим напред и все напред! (Ръкоплескания)

Ще гласуваме законопроекта.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител д-р. Живко Живков.

Живко Живков (к): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Предложенят законопроект за народната просвета третира изключително важния въпрос за образованието и възпитанието на подрастващите млади поколения на нашия народ. Належаща е необходимостта от създаване на нов закон за народната просвета, тъй като старото просветно законодателство отразяваше целите и задачите на буржоазната просветна политика, която се характеризираше с най-различни ограничения на достъпа до училищата за синовете и дъщерите на трудещите се и с провеждането на определена линия на възпитание младежта във великобългарски шовинистически дух. Известно е, че през фашистките режими тази просветна политика се изразяваше в жестоко преследване на народните учители и прогресивни ученици, в проповядване реакционни теории от хитлеристки образец и в създаване на противонародни фашистки организации от типа на «Бранник», «Легиона» и др. Все още пред нас стои сериозната задача да се лекуват пораженията, нанесени от тази фашистка просветна политика върху душата на учителите и учащите се.

Просветната политика на Отечествовия фронт си поставя нови цели и задачи съобразно големите обществени и икономически изменения в нашата страна, когато трудещият се народ е хванал съдбините си в свои ръце и строи основите на социалистическото общество. Тук задачата на основното и средното образование е да даде на учащата се младеж системни научни знания и сръчности, необходими и за активно участие в производството и строителството, да я възпита в прогресивно-демократичен дух и да развие в нея научен обществено-политически мироглед, за да бъде годна да изгражда социалистическото общество. Тези цели и задачи отразяват дълбоките исторически интереси на нашия народ, на трудещите се в нашата страна.

От 9 септември досега народните отечественофронтови власти праведоха редица мероприятия за демократизацията на образованието: откриване десетки нови гимназии и училища по градове и села, усиляване училищното строителство, прочистване учителския персонал от фашистки елементи, въвеждане нови учебници, откриване вечерни училища и др. Новият закон за народната просвета, който урежда цялостно и системно въпросите за основното и средното образование, ще даде широка основа за провеждането на здрава, творческа и народна просветна политика.

В законопроекта се очертава ясно народният и демократичен характер на образованието в нашата страна. Всички общообразователни и професионални училища в Народната република България са народни. Както и Конституцията постановява, образованието у нас има светски характер. Основното образование в първоначалното училище и прогимназията е задължително и безплатно за децата на българските граждани от 7 до 15 години. То се получава в народното основно училище. Държавата и народните съвети поемат материалните грижи за училищата. За задоволяване образователните нужди на инородните малцинства в Народната република и обезпечаване обучението им на техния майчин език държавата открива съответни народни училища за инородци. Съгласно Конституцията на Народната република и указа на Президиума на Великото народно събрание, в законопроекта не се предвижда допускането на чужди училища в страната за деца на български граждани. Слага се окончателно край на този вреден и пакостен остатък от миналото, при което нашата страна се таксуваше като полуколония. Само със специален закон, при условие на взаимност, чужди дипломатически мисии могат да откриват и поддържат училища изключително за деца на граждани на своята държава, живеещи в Народната република България.

Българският народ и неговата младеж се отличават със своята ученолюбивост и здрав поглед към бъдещето. Напливът към всички видове училища, в това число към средните и висшите такива, е особено голям. Нашите градове и села могат да се гордеят със своите училища. Обикновено явление е, десетки младежи и девойки от нашите села, след завършването на прогимназията, да постъпват в средните и висшите училища. По-рано фашистките правителства силно се страхуваха от този наплив на народната младеж в училищата. Системата на нашето народно образование днес е такава, че ще даде възможност на нашата ученолюбива народна младеж, на синовете и дъщерите на нашата работническа класа, на бедните и средните селяни, занаятчии и народна интелигенция да се образуват и квалифицират в различните низши и средни общообразователни и професионални училища и да се подготвят за най-активно участие в производството и строителството в нашата родина.

В проекто-закона обширно се разработва и се дава необходимото значение на въпроса за професионалното образование на младежта. Трябва да признаем, че при досегашната система на образование съществуваше едно прекомерно разрастване на общообразователните гимназии за сметка на професионалните училища, които бяха подценени, слабо развити и откъснати от производството. Сега се разработва една цялостна и пълна система на професионално образование. Професионалните училища се привеждат в необходимото съответствие с общообразователните гимназии. Различните видове професионални училища — практически професионални училища, курсове и професионални гимназии — имат огромната и неотложна за успеха на делото на индустриализацията на нашата

страна задача да подготвят многобройни млади трудови резерви като квалифицирани работници, да подготвят многобройни низши и средни технически кадри, които ще се влеят в нашата индустрия и модерно земеделие, за да осигурят успеха на нашите стопански планове, за да изковат стопанското благополучие на нашия народ.

В последно време все повече изпъква и се налага въпросът за професионалното ориентиране на младежта като жизнен младежки въпрос. Нашата народна младеж, която по фабрики, работилници, села и училища, а особено в младежкото бригадирско движение показва своята преданост, ентусиазъм и готовност да даде всичко за изграждането на социализма в страната, трябва да бъде правилно ориентирана към подходящата професия. Това означава ориентиране на голяма част от селската младеж към индустрията, към строителните професии, към попълване редовете на работническата класа. Тук въпросът за професионалното ориентиране на младежта се преплита с въпроса за народното образование. Без да се подценяват общообразователните гимназии и училища, които имат задача да подготвят среден кадър за държавния, обществен и културния живот и открит път за висшето образование, особено що се касае до ориентиране на част от следващите към учителските професии, трябва да се отдава все по-голямо внимание на професионалното образование. Чрез професионалното образование се подготвят нужните многобройни кадри за производството и строителството. Така младежта ще се свърже крепко с производството, таа ще участва пряко и непосредствено в изграждане икономическите основи на социалистическото общество. Ние трябва да дадем всемерна подкрепа на професионалните училища и гимназии, да ги увеличим, разширяваме и свързваме с производството, да ориентираме младежта с гордост да встъпва в тях, съзнателно да посвещава своя живот на делото на индустриализацията и икономическото преуспяване на нашата страна.

В законопроекта е прокарана ясна тенденция към унификация на образованието, към единно ръководство на общото и професионалното образование. За в бъдеще по-голямата част от професионалните училища ще се ръководят непосредствено от Министерството на народната просвета, при което се създава Дирекция за професионалните училища. Министерството на народната просвета освен това ще ръководи, инструктира и контролира в педагогическо, идейно-възпитателно и методологическо отношение всички други училища в страната, без висшите такива. При Министерския съвет се създава върховен учебен комитет с участие на заинтересуваните министерства и представители на най-важните обществени организации, който ще координира дейността на всички учебни заведения и обсъжда важни просветни въпроси.

В проекто-закона се предвиждат редица постановления относно институти за подготовка на учителски кадри и се определят големите отговорности на народните учители. От духа и буквата на закона е ясно, че учителят-педагог носи най-голямата отговорност, освен за преподаването на научни знания, още и за идейно-политическото възпитание на учащите се, за изграждането у тях на здрав научен прогресивен мироглед. Народните учители поемат пред народа и обществото една благородна и голяма задача — да подготвят учащите се младежи като годни строители на социалистическото общество. От това следва, че учителят, който се занимава с наука и просвета, не може да бъде аполитичен и безличен, а трябва да има активно отношение към социалистическото строителство, трябва да бъде верен служител на народа.

Имайки пред вид това високо призвание на учителя, ние трябва системно да работим за ориентиране на все по-голям кръг добри и способни младежи и девойки към учителската професия.

В законопроекта е изтъкнато също така важното значение на извънучебното възпитание на учащата се младеж. Извънучебното възпитание има за цел, чрез съгласувана дейност на Министерството на народната просвета и останалите министерства, под чиито ведомства има училища, със Съюза на народната младеж, организацията «Септемврийче» и другите обществено-възпитателни организации да се разшири образователният кръгзор на учащите се, да се подпомогне развитието на техните творчески способности и дарования, да се възпитава в духа на социализма.

В миналото прогресивните младежки и ученически организации се противопоставяха и водеха борба срещу фашисткото Министерство на просветата и реакционната част от учителството, отстоявайки интересите на народната младеж, борежки се за истинска прогресивна наука. Сега положението е коренно изменено. Сега ние говорим за съгласуваност и общи задачи на образованието и възпитанието на младежта. Съюзът на народната младеж за средните училища и организацията «Септемврийче» за основните училища, като самодейни организации на учащите се, се явяват пръв помощник на училището. Със свои средства и форми на работа и при пълна съгласуваност с просветните ръководители СНМ и организацията «Септемврийче» работят за постигане на същите учебно-възпитателни и образователни цели: осигуряване добър успех, здрава дисциплина и делово възпитание на учащата се младеж.

Сега пред народното училище и младежките организации стои неотложната задача да ликвидират с пораженията на учебната дисциплина, да ликвидират с всяко реакционно наследство в училищата. Безспорно е, че СНМ, който брои в средните училища 187.000 от всичко 205.000 средношколници, и организацията «Септемврийче», която наброява

в своите редове 650.000 деца и юноши, могат да бъдат и са мощен фактор за изграждане на нашето народно училище, за народното и прогресивно възпитание на учащата се младеж. Устройването на културни средища и лагери-школи за средно-школската младеж и домове «Септемврийче» и лагери за септемврийчетата е едно от средствата на извънучебното възпитание. Така в народните училища днес се възпитават млади патриоти, верни синове и дъщери на народа.

Отношението към младежта и децата, грижите за образованието и възпитанието на младите поколения е най-вярното мерило за прогресивния характер на обществото и държавата. В Народната република България, където трудещият се народ, силно в Отечественния фронт, воден от изпитаната в боевете БРП(к) и любимия народен вожд Георги Димитров, младежта намира и ще намира широк простор за своето развитие, за своята квалификация, за вяра служба на народа. И тя гледа с пълна сигурност и вяра към своето бъдеще в утрешното социалистическо общество. Този закон ще отговори напълно на интересите и нуждите на народната младеж.

От името на парламентарната група на БРП(к) заявявам, че ние одобряваме и ще гласуваме предложението законопроект за народната просвета. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител д-р. Шакир Пашов.

Шакир Пашов (к): (От трибуната) Уважаеми другарки и другари народни представители! Дължим да изкажем нашите благодарности на правителството на Народната република България което ни зачита като равноправни граждани. Ние до 9 септември не бяхме зачитани като хора. Бяхме онеправдани като хора, считани като непотребна рец. Фашистките диктатори използваша нашия труд, без да бъде възнаграден. Но след 9 септември правителството на Отечественния фронт ни даде пълна свобода и ни приравни с другите граждани. То ни даде пълна свобода за културно и просветно издигане.

През 1947 г. бе построено първото училище на циганското малцинство в София в квартала «Под факултета», за което се похарчиха 3.150.000 лв. Тази година ще почне първата си сесия нашето циганско училище, в което ще учат нашите деца. От първото циганско училище ще излязат добри граждани на Народната република България.

Миналата година са записани двама наши сънародници от циганското малцинство за студенти: единият по хуманна медицина, а другият по стопанство. За културни прояви правителството на Отечественния фронт също ни отпусна 2.000.000 лв., които ще се използват за първия театър на циганите в България, втори цигански театър в света — «Рома».

Зетуй ние, циганското малцинство, дължим да изкажем нашата благодарност на основоположника на Отечественния фронт, министър-председателя Георги Димитров, за правата, които ни се дадоха с основния закон на България.

Да живее просветното дело в България и да процъфти Народната република България! (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Тъй като няма записани повече оратори, разискванията по законопроекта са приключени.

Ще пристъпим към гласуване на законопроекта за народната просвета на първо четене.

Ония другари народни представители, които приемат законопроекта за народната просвета по принцип, на първо четене, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събрането приема.

Има думата д-р. министър на народната просвета.

Министър д-р Кирил Драмалиев: Другари! Макар че във всички изказвания се констатира пълно единодушие по законопроекта за народната просвета, пред вид на голямата важност на законопроекта, аз моля да се изпрати отново в законодателната комисия, за да се извършат някои оточнения.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Законопроектът се изпраща в законодателната комисия.

Пристъпваме към разглеждане на точка втора от дневния ред.

Първо четене на законопроекта за задължително застраховане на държавни и обществени имоти против щети от пожар.

Моля секретаря да докладва законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

«М О Т И В И

към законопроекта за задължително застраховане на държавни и обществени имоти против щети от пожар

Уважаеми народни представители и народни представительки! Задължителното застраховане на държавни имоти против щети от пожар съществува още от 1933 г., когато бе въведено с изменението на закона за Българската централна и кооперативна банка, впоследствие поставено и в закона за Българската земеделска и кооперативна банка от 1934 г. То се провеждаше в миналото от застрахователния отдел на банката. С учредяването на Държавния застрахователен институт и тая застраховка бе поета от него. А със закона за банките от 27 декември 1947 г. заедно с отменяването на закона за Българската земеделска и кооперативна банка бяха отменени и постановленията на същия, на които се основаваше задължителната застраховка.

Запазването на тая застраховка и занаят пред обаче е необходимо особено сега, когато с въвеждането на тютюневия и спиртни монополи и с национализирането на индустриалната държавните и обществените стопанства и предприятия се значително умножиха и като предприятия на самоиздръжка се нуждаят от ефикасна застрахователна закрила за своите имоти.

Предлаганият законопроект създава нова основа на задължителната застраховка, като я урежда по цялостно и разпоява кръга на задължително застраховаемите обекти, включвайки в него имотите и на кооперациите, синдикатите, трудовите земеделски стопанства и на професионалните и подготвителни сдружения и организации, които (имоти), съгласно отечественофронтското схващане, са също обществени имоти и трябва да се ползват със същата закрила. Законопроектът предвижда освен това и възможността да бъдат включени по-късно в обсега на задължителното застраховане по решение на Министерския съвет и други обекти.

По горензложените съображения чест ми е да ви помоля, уважаеми народни представители, да обсъдите и гласувате предложението законопроект.

Министър на финансите: Проф. д-р Ив. Стефанов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за задължително застраховане на държавни и обществени имоти срещу щети от пожар

Чл. 1. Застраховат се задължително при Държавния застрахователен институт срещу щети от пожар находящите се на територията на републиката движими и недвижими имоти, принадлежащи на:

- а) държавата, държавно-автономни учреждения и държавни стопанства и предприятия на самоиздръжка;
- б) читалища, църкви и манастири от всички вероизповедания;
- в) кооперативни сдружения и техни съюзи, водни синдикати и трудово-кооперативни земеделски стопанства;
- г) професионални и политически сдружения и организации и сдружения с идеална цел;
- д) смесени предприятия с участие на някои от горензброените лица, учреждения, предприятия и пр.;
- е) сградите на частни физически и юридически лица, с изключение на сградите на земеделските стопани.

Чл. 2. Не подлежат на задължително застраховане, макар и да попадат под изброените в чл. 1 и 2:

- а) сгради, които подлежат на събаряне за регулационни и други нужди;
- б) сгради, които са станали необитаеми и поради това подлежат на събаряне, както и движимостите в тях.

Чл. 3. С постановление на Министерския съвет, по предложение на министъра на финансите, в обсега на задължителното застраховане могат да бъдат включени и други имоти или изключени от него някои от изключените.

Чл. 4. Задължителната застраховка покрива:

1. Щетите, причинени на застрахованите предмети при пожар или гръмотевица:

- а) от непосредственото действие на огъня или на удара от гръмотевица, макар и да не е бил последван от пожар;
- б) поради гасене, срутване, събаряне и други необходими мерки, предприети за ограничаване или потушаване на пожара или за спасяване на застрахованите предмети;
- в) като последица от пожар, станал в близко до застрахования имот съседство.

2. Разноските, направени от застрахования за спасяване и запазване на застрахованите предмети по време на пожара, доколкото разходването им е било действително необходимо, и то съразмерно с частта от щетата, за която Държавният застрахователен институт отговаря.

Чл. 5. Задължителната застраховка не покрива:

1. Щети, причинени на застрахованите предмети от пожар, произлязъл пряко или косвено от земетресение, военни действия, неприятелско нахлуване, освен ако се установи, че пожарът или размерът на щетата не се намират в никаква пряка или косвена връзка с тия събития.

2. Щети, причинени от опожаряване на сгради или вещи по нареждане на властта или от умислени действия или груба небрежност на застрахования.

3. Щети и изменения на застрахованите предмети, които те са претърпели от огън, на чийто действие те не предизвикват са изложени, или които са причинени от естествени ферментация, изпаряване, нагорещяване или самозапалване.

Чл. 6. Подробностите по сключването и условията на застраховката се уреждат от правилника за предлагане на закона, който се одобрява от Министерския съвет по доклад на министъра на финансите.

Смятат се застраховани само ония сгради и движимости, за които се установи, че необходимото описание е изпратено и Държавния застрахователен институт преди деня на пожара.

Чл. 7. Отговорни за сключване и поддържане на задължителните застраховки са:

- а) за държавните и държавно-автономните учреждения, стопанства и предприятия — началниците им или натоварените за това от тях с писмена заповед лица;
- б) за околийските и общинските народни съвети, професионалните и други сдружения и организации, синдикатите, кооперациите и ТКЗ-стопанства — представителите им или натоварените от тях за това лица;
- в) за смесените предприятия — управителите им;
- г) за частните сгради — от собствениците им или натоварените от тях за управлението на имота лице.

Чл. 8. Отговорно лице, което пропусне да застрахова сгради или движимости, подлежащи на задължително застраховане, или не ги застрахова за пълната им стойност, отговаря дисциплинарно. Независимо от това то отговаря и граждански, ако вследствие на пожар или гръм на такива сгради и движимости бъдат причинени щети.

Подобяването под дисциплинарна отговорност може да се поиска и от Държавния застрахователен институт.

Чл. 9. Сумите, необходими за изплащане на премията за застраховките, се предвиждат в бюджетите на изброените в чл. 1 учреждения, предприятия, сдружения и пр. и се внасят на Държавния застрахователен институт най-късно до 31 март.

Лицата, които са натоварени с изплащането на премията, отговарят дисциплинарно за нередовното им внасяне на института. За невнесени по негова вина в срок суми отчетникът плаща 1% месечна лихва.

Частните лица са длъжни да изплащат премията за застраховките в срока по алинея първа, след което същите се събират служебно с 30 на сто увеличение по реда на събиране пре-ките данъци.

Чл. 10. Държавният застрахователен институт има право на обратен иск срещу всяко наказателно или граждански отговорно лице за пожари или причинената от пожара щета до размер на платеното обезщетение и разносните, свързани с него.

Чл. 11. Всички спорове и несъгласия между Държавния застрахователен институт и застрахованите, произтичащи от застрахователните им отношения, се решават от междуведомствена комисия в състав: един съдия от Софийския областен съд, назначен от председателя на съда за срок една година, представител на застрахованите, назначен от министъра на финансите за срок една година;

представител на Държавния застрахователен институт. Заседанията на комисията се председателствуват от съдията.

Чл. 12. Междуведомствената комисия заседава по покана на управителя на Държавния застрахователен институт всеки три месеца и решава всички възникнали през тримесечието спорове. Членовете на комисията извършват работата си служебно и не получават възнаграждение за това.

Чл. 13. Срокът за обжалване на решенията или действията на Държавния застрахователен институт пред междуведомствената комисия е 30 дни от деня, в който заинтересуваният получи известие за тях. Обжалването става чрез Държавния застрахователен институт.

Решенията на комисията са окончателни и не подлежат на обжалване.

Чл. 14. До края на 1948 г. отговорните за застраховките съгласно чл. 7 лица са длъжни да проверят дали имотите (сгради и движимости), за които отговарят, са изобщо и достатъчно, за пълната им стойност, застраховани, и ако не са, да направят постъпки пред Държавния застрахователен институт за пълното им застраховане.

Чл. 15. Настоящият закон отменя съответните разпоредки в закона за Българска земеделска и кооперативна банка.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата докладчикът на законодателната комисия да докладва предложенията на комисията по законопроекта.

Докладчик Васил Василев (к): По този законопроект комисията направи доста и съществени изменения, защото действително той урежда материя, която интересува твърде много всички. Комисията мисли, че е направила законопроекта по-пригоден за нашите условия. Ето измененията, които направи комисията: (Чете)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия при Великото народно събрание за изменения и допълнения към законопроекта за задължително застраховане на държавните и обществените имоти срещу щети от пожар

1. В заглавието на закона се заличават думите «на държавни и обществени имоти».

Съображения. Законът урежда задължително застраховане не само на държавни и обществени имоти, а и на частни такива. С новото заглавие се изразява по-пълно урежданата от същия материя.

2. Чл. 1. В алинея първа се заличават думите «при Държавния застрахователен институт». В същата алинея пред думата «републиката» се поставя думата «Народната», а на първата дума се премахва членът «та». След буква «а» се прибавя следната забележка: «От държавните покрити имоти, които се използват от Министерството на народната отбрана, се застраховат само онези, които се посочат със заповед на министъра на народната отбрана».

След точка «а» се прибавя следната нова алинея: «Не се застраховат задължително сгради, които подлежат на събиране».

3. Членове 2 и 3 се заличават. Съображения. Думите «при Държавния застрахователен институт» се заличават като излишни. Съгласно закона за ДЗИ само последният може да прави застраховки. Думата «Народната» се прибавя за по-голяма систематичност. Ние сме не само република, а Народна република.

Забележката след точка «а» се поставя, за да се изключат онези сгради, използвани от Министерството на народната

отбрана, които заедно с находящото се в тях представляват военна тайна. При застраховката на сгради се описва сградата, местонахождението ѝ и с какво е заета. В случай че тези сгради се описват от ДЗИ, то тайната би се нарушила. За изключването от застраховане на тези сгради има издаден и указ на Президиума.

Втората алинея се поставя за систематичност. С поставянето на същата става излишен чл. 2, който се заличава.

Чл. 3 се заличава, защото, ако остане с тази редакция, би се дало възможност на Министерския съвет да изменя закона, приет от Великото народно събрание.

4. Чл. 4 става чл. 2. В същия се заличават буквите «а», «б» и «в» към точка 1.

Съображения. В заличените точки се прави опит да се оточнят случаите, когато ДЗИ ще обезщетява за причинените щети. В точка първа е казано ясно какво покрива застраховката. Изброяването в заличените точки може да бъде предмет на правилника, но не и на закона.

5. Чл. 5 става чл. 3. Точка трета на същия член се заличава.

Съображения. Тази точка се заличава като излишна. По начало застраховката не обхваща и не може да обхваща щетите и измененията на застрахованите предмети, претърпели от огън, на чието действие те по предназначение са изложени. В случая няма вредоносно събитие.

6. Чл. 6 става чл. 4. Първата алинея на същия се премахва и става нов чл. 10.

Съображения. Това се прави за систематичност.

7. Чл. 7 става чл. 5.

8. Чл. 8 става чл. 6.

9. Чл. 9 става чл. 7.

10. В алинея трета на чл. 9 последното изречение — «30%» става «10%» и на края се добавят думите: «плюс 1% месечна лихва за закъснението».

11. Към същия текст се добавя нова алинея: «Обезщетението се плаща при настъпването на събитие и когато премията не са били платени в срок».

Съображения. Комисията намира, че увеличението от 30% е голямо и го намалява на 10%, като прибавя и по 1% месечна лихва за закъснението. Същата намира, че така по-целесъобразно ще се заставят застрахованите да изплатят премията си.

Новата пък алинея оточнява, че причинените щети ще се обезщетят и когато премията не е платена в срок. И действително, щом има задължително застраховане, то и щетите трябва да се заплащат и когато премията не е платена в срок, още повече, че същата подлежи на задължително събиране по реда на преките данъци.

12. Чл. 10 става чл. 8. В същия се заличава думата «обратно».

Съображения. Искът, който се урежда в този текст, не е обратен.

13. Членовете 11, 12 и 13 се заличават.

Съображения. Тези текстове уреждат начините за ликвидация на споровете на ДЗИ и застраховани, като уреждат така наречената «междуведомствена комисия». Подобна комисия не е нищо освен специален съд. Законът за гражданското съдопроизводство, чл. 1, гласи, че всички спорове от частно-правно естество се уреждат от установените съдилища. Спорите между ДЗИ и застрахованите са от частно-правно естество и като така трябва да се решават само от обикновените съдилища. Истина е, че с чл. 59 от Конституцията се дава възможност да се създадат особени съдилища, но такива могат да се създадат само за особен вид спорове, а тези спорове не са особени, а обикновени частно-правни спорове. А още повече, че интересите както на ДЗИ, така и на застрахованите най-добре и най-бързо ще се защитят от гражданските съдилища, то и споровете между тях следва да се оставят посъдни на тях.

14. Чл. 14 става чл. 9.

Създава се чл. 10, който е първата алинея на чл. 6.

Съображения. Това се прави, за да се добие по-добра систематика.

15. Чл. 15 става чл. 11.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата д-р министър на финансите.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: (От трибуната. По-срещнат с ръкопесканици) Драги другари народни представители и народни представители! Въпросът за задължителното застраховане на държавни и обществени имоти срещу щети от пожар съвсем не е нов, не се поставя за пръв път сега. Още в 1933 г. с едно изменение на чл. 7 от закона за Централната кооперативна банка се въведе задължителна застраховка срещу пожар за сгради на държавата, на държавните автономни учреждения и предприятия, за обществени сгради, а в правилника, който и досега е в сила, се предвиждаше, че могат да бъдат застраховани против пожар и сградите на обществени организации, като кооперации, профсъюзи, читалища и др., които организации подлежат на държавен контрол по силата на някои закони, както и имотите на българската църква и манастирите. Тази възможност фактически беше

едно задължение, защото ведомството, което упражнява съответния контрол, предвиден е някакъв закон, заставяше тия собственици на обществени сгради да направят застраховката. При тази застраховка още се предвиждаше също така на дело, фактически задължително застраховане срещу пожар и на частни сгради, когато се касае за сгради на собственици, които са получили някакъв ипотечен заем от държавна банка и страдата служи като гаранция за този заем. Също така и при заеми под гаранция на държавата, докато трае гаранцията, съответните сгради трябва да бъдат застраховани срещу пожар. Задължителна застраховка срещу пожар съществува и за частните сгради, които се наемат от държавни и обществени учреждения, докато трае договорът за наем.

Разбира се, при новите обстоятелства и новата обстановка, в която се намираме след национализациите от миналата година, въпросът за задължителната застраховка срещу пожар се поставя по-новому. Сега се касае да се създаде един достатъчен народен застрахователен фонд, който да е в състояние да покриве всички щети, които биха били причинени от пожар. А ние трябва да имаме пред вид, че в бъдеще такива щети могат да бъдат много големи дори само за един обект. Както е известно, в двегодишния стопански план, който сега се изпълнява, както и в бъдещия петгодишен перспективен план се предвижда строеж на големи държавни предприятия, големи и скъпи постройки, с многобройни сложни и скъпи съоръжения. Очевидно е, че ние трябва да имаме един достатъчен народен застрахователен фонд, който да може да устои и на най-големите изненади. Разбира се, и в бъдеще — даже в бъдеще повече, отколкото когато и да било по-рано — ще се вземат всички мерки да се предотвратят щети и унищожения от пожар, обаче каквито мерки и да се вземат за ограничение на щетите и разрушенията от пожар, винаги съществува опасността да бъдат нанесени такива в един или друг размер.

Така че първата задача на предложението на вашето внимание законопроект е тъкмо тази — да създаде един достатъчен национален застрахователен фонд.

В този законопроект е прокарано едно ново основно положение — че се включват в застраховането и частните сгради. Прави се изключение за сградите на земеделски стопани, за които остава да се търси застрахователна защита по пътя на доброволната застраховка. Върху това ще се спира малко по-нататък с няколко думи, за да кажа защо се предлага това.

Включването на частните сгради в задължителното застраховане трябва да се извърши на няколко основания. Преди всичко то е в интереса на самия собственик, както болшинството от собствениците практикуват това и сега при доброволното застраховане, гледат да имат застрахователна защита за всички вреди, които могат да претърпят вследствие на пожар.

На второ място основание за такова задължително застраховане е това, че държавата и в централното си управление, и в своите местни органи предвижда значителни бюджетни средства, за да организира борбата срещу щетите, които може да нанесе опожаряването. Очевидно е, че тези средства и тези мероприятия на държавата и на нейните местни органи са от полза за всички собственици на покрити имоти. Неправилно би било, несправедливо би било да се оставят тъкмо несъзнателните собственици на покрити имоти да се ползват от тези мероприятия на държавата, без да допринесат като собственици с нещо за създаването на общия народен застрахователен фонд за покриване щетите от пожар.

Най-сетне като едно трето основание може да ни служи и това, че в Съветския съюз тъкмо застраховането на частните сгради е задължително. В Съветския съюз се смята, че всяка вреда, която претърпяват обществените сгради в тая грамадна страна от пожар, може да бъде понесена без никакво особено сътресение от съветското социалистическо народно стопанство, без да е наложително изграждането на специален за това застрахователен фонд.

Защо ние изключваме сградите на земеделските стопани от задължителното застраховане срещу пожар? Това правим по няколко съображения. Преди всичко земеделските стопани имат да поддържат няколко други задължителни застраховки. И сега съществува задължителна застраховка на посевите срещу градушка. Утре вие ще имате сигурно случай да разгледате новия законопроект за тая задължителна застраховка срещу градушка. Ние смятаме в близко време да разширим тая застраховка и за вредите, причинени от наводнение, измръзване и т. н., щом като се справим с основната задача на застраховането на щетите от градушка. Пак утре вероятно ще се занимаем със законопроект за задължителна застраховка на домашните животни, която още от края на миналия век е искана от представителите на ветеринарната наука у нас, която в 1920 г. е искана от конференция на агрономите в страната. Имаме, значи, няколко задължителни застраховки, които вече обременяват земеделеца-стопанин за създаването на съответен национален фонд за покриване вредите и щетите, причинени от съответните бедствия, разбира се, пак в интереса на самите стопани. За тези вреди държавата ще харчи допълнителни средства, те няма да се посрещат от това, което стопаните плащат.

На второ място покритите имоти на земеделските стопани, както и вещите, които се намират в тях, представляват такова разнообразие по своето естество и главно по своята същност като застрахователни рискове, че мъчно може да се проведе задължителна застраховка, която да държи сметка за това разнообразие. Аз не искам да кажа, че ние с тая задача няма да се справим, но нека да уредим сега задължителната застра-

ховка на покритите имоти и на движимите имущества в тях за онай тяхна част, която по-лесно можем да овладеем, и тогава можем да поставим на обсъждане въпроса, който още сега се проучва, относно задължителната застраховка на покритите имоти и движимостите в тях на земеделските стопани.

Освен това характерно за имотите на земеделските стопани е и това, че те са изолирани, разпръснати. Всеки от нас е минавал по Искърското дефиле и знае как там са разпръснати «държавите» на отделните стопани.

Друга особеност е, че има съседство между отделните покрити имоти на земеделеца-стопанин, което съседство обременява риска не само за сградите, в които се намират лесно запалителни неща, като сено, слама и др., но и за прилепените към тях покрити имоти на същия стопанин.

Така се обяснява предложението в законопроекта обхват на застраховката на всички покрити имоти и движимости в тях на държавата, на нейните предприятия, на народните съвети и на всички други обществени организации от какъвто и да са вид, като към тях се прибави и задължителната застраховка на частните сгради, на сградите на частни юридически и физически лица, с изключение на сградите на земеделските стопани.

Освен това основно положение в законопроекта, аз искам само да помена още няколко от по-съществените. Тук се отнася преди всичко до определянето на това, какво покрива задължителната застраховка срещу щетите от пожар и какво не покрива. Това става в членове 4 и 5 стари, които при преномирането вследствие предложението на законодателната комисия ще бъдат съответно членове 2 и 3. Искам да отбележа, че застрахованият получава покритие и на всички онези разходи, които той би направил за спасяване и запазване на застрахованите предмети през време на пожар, доколкото извършването на тези разходи е било действително необходимо, и то съизмерно с частта от щетата, за която Държавният застрахователен институт отговаря.

Искам да изтъкна също така голямото опростяване на застраховането, което става възможно именно вследствие въвеждането на задължителното застраховане. В стария чл. 6 се казва, че застраховката е в сила, щом като бъдат представени в Застрахователния институт, респективно в неговия орган на място, описи на тези имоти, които подлежат на задължително застраховане. Ако пожарът избухне след представянето на тези най-необходими документи, застраховката вече дава покритие за всички щети. Няма нужда от това, което става сега по доброволната застраховка — със сключването на договор, с правене на предложение, приемане предложението от страна на Застрахователния институт и т. н.

Друго основно положение е това, което определя отговорността за извършването на задължителното застраховане. В стария чл. 7 се определя, че са отговорни съответните началници, когато се касае за държавни и обществени сгради; за предприятията — техните главни директори, директори и ръководители; за сградите на околниските и общинските народни съвети — представителите на тези съвети или пък на управите на обществените организации, за които става дума при застраховането; за смесените предприятия — управителите, и за частните сгради — собствениците или пък натоварените от тях с управлението на имотите лица.

Предвиждат се също така санкции за случаите, когато не се извърши своевременно и за пълната стойност задължителното осигуряване срещу пожар по чл. 8, както и санкции за лицата, които са натоварени със събиране на застрахователните вноски по задължителната застраховка срещу пожар и не отчетат, не внесат своевременно тези вноски на Застрахователния институт.

Това са основните положения.

Аз искам да заявя, че предложението, които прави законодателната комисия, се приема напълно, като може би се направи само една редакционна поправка в предложението за нова алинея към стария чл. 9 относно това, обещането да се плаща и когато преминат не са били платени в срок. Там има излизък на думи «при настъпването на събитията», понеже обещанието не може да бъде платено, освен след настъпване на събитията. Тези думи се явяват съвършено излишни и смятам, че докладчикът на законодателната комисия може да приеме тази редакционна поправка.

В заключение аз искам да обърна вашето внимание, драги народни представители и народни представители, и върху това, че с това уреждане на задължително застраховане срещу щети от пожар Застрахователният институт ще може да проведе едно значително опростяване и рационализация в голям сектор на своята работа. Не само самото деловодство по тази застраховка ще бъде крайно опростено, не само реорганизацията на Застрахователния институт, който се провежда от началото на тази година — да се децентрализира неговата дейност, да се отиде по-близо до населението и до застрахованите обекти — ще допринесат твърде много за едно по-своевременно, по-лесно обслужване на населението по тази застраховка, но, което е още по-важно, ще може сега съобразно с новата обстановка, новите условия и новите възможности, които има Държавният застрахователен институт като единен държавен застрахователен орган, да се проведе и съответното диференциране на застрахователните вноски в застрахователна тарифа. Сега се работи върху нея и Министерският съвет ще има случай, преди да се почне работата по прилагането на закона, да подготви новата тарифа на вноските за задължителната застраховка срещу пожар. Както опростяването и рационализацията на работата, така и новите възможности, които има Застрахователният институт, несъмнено ще

дадат възможност да се намалят застрахователните премии. Аз мога да кажа, че това намаление на първо време няма да бъде по-малко от десетина процента.

Драги другари народни представители и народни представители! Този законопроект отговаря на една потребност от общо-народен интерес. Този законопроект идва да уреди цяла област на дейност на Държавния застрахователен институт. Този законопроект цели да създаде един достатъчен застрахователен народен фонд, който ще даде възможност на нашето стопанство да излезе без сътресение насреща на всякакви вреди, които биха могли да се случат вследствие опожаряване. Аз смятам, че Великото народно събрание може със спокойна съвест и с твърдото убеждение, че прави една крачка напред в нашето застрахователно законодателство, да гласува предложението законопроект. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Няма други записани оратори. Пристъпваме към гласуване на законопроекта на първо четене.

Ония другари народни представители, които са съгласни да бъде приет по принцип, на първо четене, законопроектът за задължително застраховане на държавни и обществени имоти против щети от пожар, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикът на законодателната комисия във връзка с повдигнатия от другаря министър на финансите въпрос?

Докладчик Васил Василев (к): От името на комисията приемам да стане тази редакционна поправка.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата д-р министър на финансите.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Другари народни представители и народни представители! Понее няма никакви изказвания и никакви предложения за изменения или допълнения на представения законопроект, аз моля да се съгласите да бъде гласуван, по спешност, и на второ четене.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Тия народни представители, които са съгласни с предложението на министъра на финансите, законопроектът да бъде гласуван, по спешност, на второ четене, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата докладчикът на законодателната комисия.

Докладчик Васил Василев (к): Ще чета текстовете така, както са предложени от комисията, без да чета това, което се изхвърля.

(Членове 1—4, докладвани на второ четене от докладчика на законодателната комисия Васил Василев, с поправките, направени от законодателната комисия, бяха приети поотделно без изменения и без разсъждения)

Чл. 7 става чл. 5. (Чете)

«Чл. 5. Отговори за сключване и поддържане на задължителните застраховки са:

а) за държавните и държавно-автомомните учреждения, стопанства и предприятия — началниците им или натоварените за това от тях с писмена заповед лица;

б) за околийските и общинските народни съвети, професионалните и други сдружения и организации, синдикатите, кооперациите и ТКЗ стопанства — представителите им или натоварените от тях за това лица;

в) за смесените предприятия — управителите им;

г) за частните сгради — от собствениците им или натовареното от тях с управлението на имота лице.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата д-р министър на финансите.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Моля да се направи една редакционна поправка в буква «г», като се махне на първия ред предлогът «от», както е и в другите букви.

Докладчик Васил Василев (к): Съгласен съм.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Ония другари народни представители, които са съгласни с чл. 5 заедно с предложената от д-р министър на финансите поправка, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(Членове 6—11 с поправките на законодателната комисия се приеха без изменения и без разсъждения)

Другари народни представители! Съобщавам, че в течение на днешното заседание са постъпили още:

1. От Комитета за наука, изкуство и култура — законопроект за висшето образование, и

2. Заявление от д-р Ненчо Николаев, народен представител от Варненска избирателна градска колегия, за приемане оставката му, понеже минава на друга служба.

Внесените законопроекти ще бъдат отпечатани и раздадени на народните представители и заедно с това предложение ще бъдат поставени на дневен ред.

Днешното заседание приключи със своя дневен ред.

Бюрото на Великото народно събрание предлага, следното заседание на Великото народно събрание да стане утре, в 15 ч., със следния дневен ред:

1. Приемане оставката на народния представител д-р Ненчо Николаев.

2. Провъзгласяване на заместника на д-р Ненчо Николаев за народен представител.

Първо четене на законопроектите:

3. За висшето образование.

4. За държавните предприятия.

5. За изменение и допълнение на закона за Държавен застрахователен институт.

6. За застраховане на земеделските култури.

7. За застраховане на домашните животни.

Второ четене на законопроекта:

8. За народната просвета.

Който от другарите народни представители са съгласни с този дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. 20 м.)

Подпредседател: Д-Р ГЕОРГИ АТАНАСОВ

Секретари: ПЪРВА ДИМИТРОВА
ЕФРЕМ МИТЕВ

Началник на стенографите: ТОДОР АНГЕЛИЕВ